

120P
W A R S Z A W S K A
SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA

SPRAWOZDANIE

ZA ROK
1930

WARSZAWA 1931

W A R S Z A W S K A
SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI W ROKU 1930

1   9   3   1

WYDAWNICTWO W. S. M., ULICA DŁUGA 19 M. 10

ODBITO W DRUKARNI
„ROBOTNIK”
WARECKA
Nr. 7

129P

K. 141 173

WINCENTY ADYNOWSKI

*jeden z najwięcej zasłużonych członków spółdzielni,
niezmordowany pracownik w służbie idei, członek
Prezydium Rady Nadzorczej Warszawskiej Spół-
dzielni Mieszkaniowej — ku wielkiej szkodzi dla
dalszego rozwoju Spółdzielni zmarł w dniu 18 mar-
ca 1931 r.*

Zostanie w stałej pamięci towarzyszy pracy!

PRZEMÓWIENIE T. TOEPLITZA
W DNIU POGRZEBU TOW. W. ADYNOWSKIEGO.

*Wczora był pełny młodości i siły... (J. Słowacki)
a dziś z tego domu żałoby wieją płaty czarnych chorągwi.
W nich się skupia żal tych wszystkich, którzy zriali, ce-
nili, kochali Wincentego Adynowskiego.*

*Kto go znał — musiał go cenić i nie mógł nie uko-
chać w nim serca miękkiego — a duszy twardej — har-
dej — nieustępliwej.*

*Adynowski boleśnie odczuwał wszystko złe tego
świata — lecz jasnymi oczyma umiał zobaczyć drogę, któ-
ra z tego złego wybawia.*

*Gdy zaś raz ją zobaczył — to bez wahań, śmiało, bez
nawrotów — ostatecznie wstąpił na nią i innym wskazy-
wać ją począł.*

*Sprawa wyzwolenia klasy robotniczej stała się spra-
wą jego własną, od innych stokroć ważniejszą, stała się
treścią jego życia, życiem samem w wyższym stopniu, niż
życie osobiste. Rozumiejąc, że wyzwolenie to nie da się
osiągnąć bez walki, jednocześnie rozumiał, że walka ta nie
może być zwycięską, że zwycięstwo nie może być trwałem
i owocnem, jeśli klasa robotnicza nie zorganizuje się na
wszystkich polach pracy, nie weźmie sama kierownictwa
swych spraw w swoje ręce, nie wyszkoli się dostatecznie,
nie umocni w ich prowadzeniu już dziś w ogniu walk.*

*Stąd zrozumienie przez Adynowskiego znaczenia
nie tylko ruchu zawodowego, lecz i ruchu spółdzielczego,
tej formy bezpośredniego udziału klasy robotniczej w ży-
ciu gospodarczem.*

*Uznać, zrozumieć i działać — to było dla Adynow-
skiego — jednoznaczne. Stąd naturalnie wybitna rola Ady-
nowskiego w ruchu spółdzielczym: w Warszawskiej
Spółdzielni Spożywców, a przede wszystkim w Warszaw-
skiej Spółdzielni Mieszkaniowej.*

Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa oplakuje w nim nie tylko wieloletniego członka Rady i Prezydium, oddanego jej sprawom sekretarza, ale przede wszystkim tego, który był łącznikiem pomiędzy Ruchem Zawodowym, a Spółdzielczym Ruchem Mieszkaniowym w Polsce, tego który jako założyciel Warsz. Spółdzielni Mieszkaniowej znakomicie się przyczynił do dania jej szerokiego oparcia w Radzie Związków Zawodowych, tego, którego naczelną troską było, by Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa, nie straciła swego robotniczego charakteru, by w najgorszych nawet czasach mogła być spółdzielnią zamieszkałą przez robotników.

Wprowadzenie licznych rzesz robotniczych do Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, zawarcie umów patronalnych z Dyrekcjami Monopolów Tytoniowego i Spirytusowego, pozwalających na zamieszkanie w Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej robotnikom tych instytucyj nie mogły się odbyć bez udziału Adynowskiego.

Dziś w obliczu śmierci nierozumnej, najbliżsi towarzysze Adynowskiego w imieniu wszystkich członków Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej składają hołd zasłużonemu zmarłemu na stanowisku bojownikowi.

Uświadomiony lud roboczy kłam zada gorzkim słowom poety:

Ty na padół nie trząśłeś złotem,
Ni groźbami — cóż ludziom po tem,
Ciche zasługi, są tak samo
bez wczesnego gdy schodzą żalu

(C. Norwid)

Adynowski nie trząśł złotem, nie używał nigdy innej siły, niż siła przekonania, nie działał groźbą, a jednak tłumy tu zebrane rozumieją dobrze, co dla nich znaczyła jego praca...

I ciche jego zasługi rodzą żal przeogromny, który zwłokom jego towarzyszy i w sercach naszych zostanie.

DANE OGÓLNE

Nazwa, w pełnym brzmieniu statutowem: Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa z odpowiedzialnością ograniczoną w Warszawie.

Adres: Warszawa, ul. Długa 19 m. 10.

Rok założenia: 1921.

Data pierwszego zarejestrowania: 24 stycznia 1922 r. za Nr. 91.

Związek Rewizyjny, którego spółdzielnia jest członkiem: Związek Spółdzielni Spożywców Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie, Mokotów, ul. Grażyny 13.

Data ostatniej rewizji: 4.XII. 1929 — 24.I. 1930.

Zarząd: Stanisław Siedlecki, Marjan Nowicki, Stanisław Tołwiński.

Rada Nadzorcza:

Tadeusz Tomaszewski — przewodniczący Rady — adwokat, radny miejski.

Teodor Toeplitz — zastępca przewodniczącego, spółdzielca.

Stanisław Szwalbe — zastępca przewodniczącego — spółdzielca, opiekun Osiedla na Żoliborzu.

Wincenty Adynowski — sekretarz Rady — metalowiec, sekretarz Zw. Zaw. Rob. Przemysłu Tytoniowego.

Antoni Burkot — drukarz, pracownik „Robotnika”.

Bolesław Gruszko — członek Kom. Kontr. Rady — metalowiec, sekretarz Zw. Zaw. Rob. Przem. Metalowego w Polsce.

Adam Kuryłowicz, — członek Kom. Kontr. Rady — przewodniczący Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych R. P.

Aleksander Ostrowski — członek Kom. Kontr. Rady, spółdzielca.

Wilhelm Topinek — poseł na Sejm, przewodniczący Zarządu Gł. Zw. Zaw. Rob. Przem. Metalowego.

Zastępcy:

Jan Libkind — opiekun Osiedla na Żoliborzu — urzędnik Funduszu Bezrobocia.

Feliks Nowacki — sekretarz Zw. Zaw. Robotników Cukrowni w Polsce.

Antoni Zdanowski — sekretarz Komisji Centralnej Związków Zawodowych w Polsce.

CZŁONKOWIE SPÓŁDZIELNI.

Na początku roku należało do Spółdzielni 1184 członków, w tej liczbie 758 robotników i pracowników instytucyj robotniczych, 420 urzędników i innych pracowników umysłowych oraz 6 instytucyj społecznych.

W ciągu roku przybyło 630 członków, w tej liczbie 305 robotników, 5 pracowników instytucyj robotniczych, 316 urzędników i pracowników umysłowych oraz 4 instytucje społeczne.

Według poszczególnych miesięcy przybywało członków: styczeń — 38, luty — 38, marzec — 41, kwiecień — 116, maj — 43, czerwiec — 58, lipiec — 28, sierpień — 10, wrzesień — 69, październik — 43, listopad — 65, grudzień — 81.

Wykreślono z rejestru 227 członków, w tej liczbie 183 — wystąpiło dobrowolnie, 36 — wskutek niepłacenia obowiązkowych rat na udział, 6 — wskutek śmierci, 1 — wskutek wstąpienia do wojska, 1 — wykluczony z powodu działalności na szkodę Spółdzielni.

Z 184 osób, które dobrowolnie ustąpiły, motywowało 27 — otrzymaniem mieszkania, 9 — niemoż-

nością płacenia podwyższonego komornego, 15 — wyjazdem, 31 — pogorszeniem warunków materialnych lub zmianą pracy.

Zmarli w roku sprawozdawczym: Jasiewicz Gusta-
wa — nauczycielka, Kacperski Jakób — cieśla, Koziara,
Tomasz — robotnik Polskiego Monopolu Tytoniowego,
Majcherek Natalja — robotnica Polskiego Monopolu Ty-
toniowego, Soszyński Gustaw — urzędnik Kasy Chorych
m. Warszawy. Sułkowski Waclaw — robotnik budowlany.
W liczbie wykreślonych było 160 robotników, 67 pracow-
ników umysłowych.

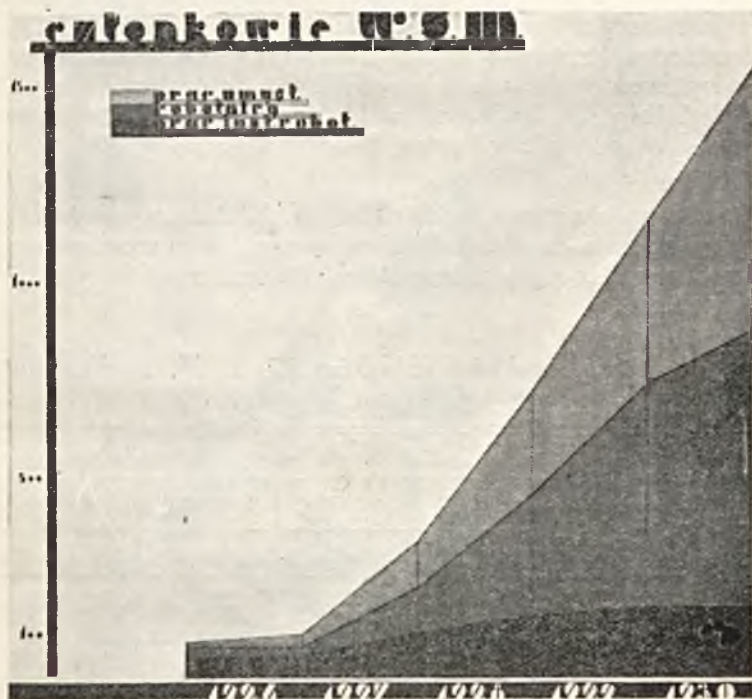
Tabl. 1. *Ruch członków.*

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Robotników	Pracownik. inst. robotn.	Urzędni- ków	Innych prac. umysł.	Instyt. społ.
W dn. 1.I.1930 r. należało do Spółdzielni.	1184	582	176	363	57	6
Przyjęto w ciągu roku . . .	630	305	5	229	87	4
	1814	887	181	592	144	10
Wykreślono z rejestru. . . .	227	162	9	47	9	—
Stan na 31.XII.1930 r. . . .	1587	725	172	545	135	10
Stosunek % 1.I.1930 r. . . .	100,0	49,2	11,8	30,5	4,8	0,7
Stosunek % przyjętych . . .	100,0	48,4	0,8	36,3	13,8	0,7
Stosunek % na 31.XII.1930 r.	100,0	45,8	10,8	34,2	8,5	0,7

Tabl. 2. *Stan członków W.S. M. według kwartałów.*

	Ogółem	Robotn.	Pracown. inst. rob.	Urzędni.	Innych	Instyt. społ.
1.I. 1930 r.	1184	582	176	363	57	6
1.IV. „	1221	581	175	387	71	7
1.VII. „	1419	689	175	447	101	7
1.X. „	1481	710	175	480	108	8
31.XII. „	1587	725	172	545	135	10

WZROST LICZBY CZŁONKÓW W. S. M.
W OKRESIE 1925 — 1930

Stan w końcu roku	Pracownicy inst. robotn.	Robotnicy	Inni prac. umysłowi	Razem członk. fizyczni
1925	40	34	13	87
1926	47	25	37	109
1927	109	113	123	345
1928	151	313	266	730
1929	176	582	420	1178
1930	172	725	680	1577

W ogólnej liczbie członków Spółdzielni było 1109 mężczyzn, 468 kobiet i 10 instytucji społecznych, które mi są: Warszawska Spółdzielnia Spożywców, Stow. lokatorów W. S. M. p. n. „Szkłane Domy”, Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego, Towarzystwo Klubów Kobiet Pracujących, Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane, Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych R. P., Centralny Związek Robotników Budowlanych w Polsce, Związek Stowarzyszeń Zawodowych w Polsce, Związek Zawodowy Robotników Cukrowni w Polsce.

Stan zarobkowy członków W. S. M., według lat przystąpienia do Spółdzielni wskazuje, że szeregi członków zapełniają się jednostkami, których zarobki są coraz niższe.

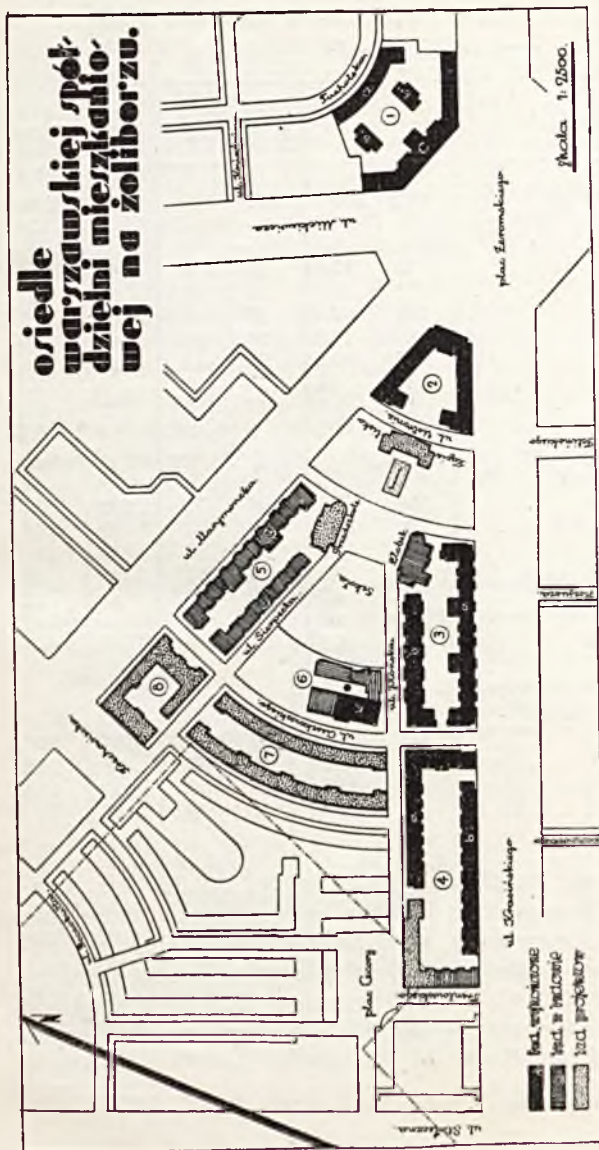
Tabl. 3. *Stan zarobków członków W. S. M. według dat przystąpienia do Spółdzielni.¹⁾*

Skala zarobków miesięcznych w złotych	Członkowie przyjęci w latach							
	1925/27		1928		1929		1930	
	Liczba	w %	Liczba	w %	Liczba	w %	Liczba	w %
Poniżej 200 . . .	15	7	24	7	35	7	74	13
Od 200 do 300. . .	49	21	93	27	159	33	218	37
Od 300 do 400. . .	50	22	97	28	122	25	143	24
Od 400 do 500. . .	45	20	51	15	74	16	73	13
Powyżej 500 . . .	67	30	77	23	89	19	77	13
Razem . . .	226	100	342	100	479	100	585	100

O ile więc w roku 1925-27 najwięcej było zarabiających powyżej 500 zł. miesięcznie, w roku 1928 przeważa liczbowa przesuwą się na członków, zarabiających od 200 do 400 zł. miesięcznie, w roku 1929 już wyraźnie

¹⁾ Brak informacji dla 234 członków na ogólną liczbę 1587.

**osiedle
warszawskiej spół-
dzielni mieszkaniowej
na Żoliborzu.**

POWIERZCHNIA TERENÓW M. S. W. NA ŻOLIBORZU OGÓLEM 51.508,5 M.².

I kolonia (Nr. Hip. 7682)	—	7197,2 m ²	V kolonia (Nr. Hip. 9467)	) —	7601,0 m ²
II kolonia (" 7979)	—	4131,6 m ²	VI kolonia (Nr. Hip. 9525/26)	) —	4567,5 m ²
III kolonia (" 8354)	—	8245,9 m ²	VII kolonia (Hip. niewyw.)	) —	4897,3 m ²
IV kolonia (" 8355)	—	10668,4 m ²	VIII kolonia (Nr. Hip. 9551)	) —	4199,6 m ²

Tabl. 4. *Skład osobowy rodzin członków W. S. M. przyjętych w roku 1930¹⁾*

Wyszczególnienie	Ogółem		Robotnicy		Prac. umysł.	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
<i>Ogólna liczba rodzin</i>	602	100	303	100	299	100
<i>a) Rodziny wdg. liczby osób</i>						
1 osobowe	76	12,5	27	9	49	16
2 „	151	25,0	56	19	95	32
3 „	160	27,0	80	26	80	27
4 „	99	16,5	58	19	41	14
5 „	57	9,5	36	12	21	7
6 „	37	6,0	28	9	9	3
7 „	14	2,0	12	4	2	0,5
8 i więcej.	8	1,5	6	2	2	0,5
<i>b) Rodziny wdg. liczby dzieci</i>						
Bezdzietne	308	51,0	109	36	199	66,5
z 1 dzieckiem	130	22,0	79	26	51	17
z 2 dzieci.	89	14,5	56	18	33	11
z 3 „	43	7,0	34	11	9	3
z 4 „	23	4,0	16	5,5	7	2,5
z 5 „	5	1,0	5	2	—	—
z 6 i więcej.	4	0,5	4	1,5	—	—
<i>c) Rodziny wdg. liczby innych osób na utrzymaniu . . .</i>						
0 osób	371	61,5	190	62	181	60
1 „	139	23,0	71	23,5	68	23,5
2 „	65	11,0	28	9	37	12,5
3 i więcej.	27	4,5	14	4,5	13	4

przesuwa się na zarabiających najwyżej do 300 zł., wreszcie rok 1930 wykazuje jeszcze znaczniejsze zmalenie zarobków członkowskich, gdyż najwyższy odsetek jest zarabiających nie wyżej zł. 300 miesięcznie, liczba zarabiających ponad 500 zł. z 30% w roku 1925-27 maleje do 13%, przy jednoczesnym wzroście liczby zarabiających poniżej 200 zł. z 7% do 13%.

¹⁾ Brak danych dla 28 rodzin.

Tłumaczy się to nietylko zmianą w składzie członkowskim, ale i ogólnym spadkiem zarobków warstw pracujących, czy to fizycznie, czy też umysłowo. Głęboki kryzys gospodarczy przeżywany przez całe społeczeństwo, znajduje również w zestawieniu tych liczb swe odzwierciedlenie.

Skład osobowy rodzin członków, przyjętych w roku sprawozdawczym, wykazuje te same cechy charakterystyczne, co w latach poprzednich. Najwięcej napływa rodzin bezdzietnych, przyczem procentowo ujawnia się wzrost tej kategorii członków. Wśród rodzin pracowników umysłowych stanowi tę kategorię aż 70% wszystkich przyjętych w roku 1930. Uwidocznione jest to w tabl. 4.

Jeśli rozejrzeć się w warunkach mieszkaniowych świeżo przybyłych członków, to znaczna większość zajmowała zaledwie jedną izbę. Odnosi się to przedewszystkiem do robotników, z pośród których 75% zajmuje jednoizbowe mieszkania.

Tabl. 5. *Mieszkania dawne członków W.S.M. wg. ilości izb.*¹⁾

Wyszczególnienie	Ogółem		Robotnicy		Prac. umysł.	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
1 izba	321	59	180	72	141	47,5
2 izby	144	26,5	56	22	88	30
3 izby	55	10	10	4	45	15
4 izby	21	4	3	2	18	7
5 i więcej izb . . .	2	0,5	—	—	2	0,5
Razem	543	100	249	100	294	100

Mieszkania te są przeludnione, tak jak to wykazują dane statystyczne lat poprzednich, przyczem nie daje się zauważyć i w tym roku znaczniejszej pod tym względem poprawy u rodzin robotniczych. Tak samo mieszkań prze-

¹⁾ Brak danych dla 87 członków.

ludnionych jest zastraszająca cyfra procentowa bo aż 82% i tylko 18% członków z pośród robotników posiadało nieprzeludnione własne mieszkania.

Tabl. 6. *Przeludnienie dawnych mieszkań członków W.S.M*

Na 1 izbę przypada	Ogółem		Robotnicy		Prac. umysł.	
	Liczba miesz- kań	%	Liczba miesz- kań	%	Liczba miesz- kań	%
1 — 2 osób. . .	223	42,5	43	18	180	63
2 — 3 „ . . .	124	24	51	21	73	25
3 — 4 „ . . .	70	13	55	23	15	5
4 — 5 „ . . .	37	7	32	13,5	5	2
5 — 6 „ . . .	37	7	28	12	9	3
6 — 8 „ . . .	18	3,5	16	7	2	1
8 — 10 „ . . .	8	1,5	6	2,5	2	1
powyżej 10 . . .	8	1,5	8	3	—	—
Razem. . .	525	100	239	100	286	100

Ale spójrzmy, jakie były te mieszkania: zaledwie 22% miało własne ustępy, a 5% łazienki, a jeśli zwrócimy uwagę w tabl. 7 na rubrykę mieszkań robotniczych, to stwierdzimy, że nawet 10% nie było mieszkań z ustępem, a 1% miało łazienkę, przyczem dotyczy to tylko dobrze sytuowanych robotników. Łatwo stwierdzić, że

Tabl. 7. *Urządzenia higieniczne w dawnych mieszkaniach członków W. S. M.*

Wyszczególnienie	Ogółem		Robotnicy		Prac. umysł.	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Mieszkań zbadanych . .	543	100	249	100	294	100
Mieszkań posiadających ustęp	118	22	21	9	97	33
Mieszkań posiadających wanny	29	5	3	1	26	9

FRAGMENT PODWÓRZA I KOLONJI W. S. M. NA ŻOLIBORZU.

W I kolonji W. S. M. przy ul. Krasieńskiego 10 znajdują się następujące lokale: 108 mieszkań; część społeczna w której mieszczą się dwa sklepy Warszawskiej Spółdzielni Spożywców; szkoła, przedszkole, świetlica, jadalnia dla dzieci, prowadzone przez R. T. P. D.; biblioteka i czytelnia „Szklanych Domów”, kino oświatowe, pralnia, ambulatorjum dziecięce R. T. P. D., związek młodzieży T. U. R., warsztat szewcki, kąpiele ogólne. Ogólna liczba mieszkańców kolonji wynosi 456 osób, w tem 209 mężczyzn i 247 kobiet.

wyniki obliczeń dla rodzin robotniczych pod tym względem procentowo są identyczne z obliczeniami z lat poprzednich.

Zaledwie połowa przyjętych członków płaciła komorne do 40 zł. miesięcznie, reszta zaś sumy większe, sięgające nieraz 100 złotych. Odsetek płacących wysoki czynsz jest większy wśród pracowników umysłowych, bo prawie sięgający liczby $\frac{1}{4}$ wszystkich przyjętych w r. 1930.

Tabl. 8. *Wysokość czynszu w dawnych mieszkaniach.*

Czynsz miesięczny w złotych	Ogółem		Robotnicy		Prac. umysł.	
	Liczba mieszk.	%	Liczba mieszk.	%	Liczba mieszk.	%
Poniżej 20	59	12	45	21	14	5
20 — 30	132	27	91	42	41	15
30 — 40	54	11	29	13	25	10
40 — 50	56	12	20	10	36	13
50 — 60	40	8	17	8	23	9
60 — 80	43	10	8	4	35	13
80 — 100	40	8	4	2	36	13
powyżej 100.	59	12	—	—	59	22
	483	100	214	100	269	100

Bardzo duża część członków, zgłaszających się do Spółdzielni, nie posiada własnego mieszkania, odnajmując pokój, lub kąp przy rodzinie. Około $\frac{1}{4}$ (24%) tych, którzy przybyli do Spółdzielni szukać polepszenia swych warunków mieszkaniowych, odnajmowało pokój przy rodzinie, około $\frac{1}{4}$ (17%) zadawało się tylko kątem. Odsetek kątowników wśród rodzin robotniczych jest jeszcze wyższy (22%), natomiast wśród pracowników umysłowych mamy aż 33% odnajmujących pokój przy rodzinie. Razem z kątownikami sublokatorzy wśród pracowników umysłowych stanowią 46%.

Tabl. 9. *Podnajemstwo w dawnych mieszkaniach członków W. S. M.*

Wyszczególnienie	Ogółem		Robotnicy		Prac. umysł.	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Liczba zbadanych mieszkań	543	100	249	100	294	100
Odnajmowało pokój przy rodzinie	130	24	32	13	98	33
Odnajmowało kąp	93	17	54	22	39	13

Z pośród przyjętych w roku sprawozdawczym członków robotników należało do związków zawodowych 94% członków, w tej liczbie do związków zrzeszonych w Komisji Centralnej Związków Zawodowych w Polsce 86%. Z pośród pracowników umysłowych należało do organizacji zawodowej 57%, w tem do związków zrzeszonych w Komisji Centralnej — 12%.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CZŁONKÓW ZA ZOBOWIĄZANIA SPÓŁDZIELNI.

Odpowiedzialność członków określona jest § 8 statutu i głosi, że członkowie bez względu na liczbę rat wpłaconych na udział odpowiadają prawnie za zobowiązania Spółdzielni zadeklarowanymi udziałami i oprócz tego dalszą kwotą, równającą się dwukrotnej wysokości każdego zadeklarowanego udziału. Łącznie zatem odpowiedzialność członków za zobowiązania Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej w dniu 31 grudnia 1930 roku przy liczbie 1587 członków i przy statutowej wysokości udziału zł. 250, wynosiła 1.190.250 zł.

II KOLONJA W. S. M. NA ŻOLIBORZU

FRAGMENT OD UL. USTRONIE PODCZAS ZWIEDZANIA WYSTAWY
P. N. „NAJMNIEJSZE MIESZKANIE”.

W II kolonji W. S. M. przy ul. Ustronie 2 znajdują się następujące lokale: 102 mieszkania, sklep Warszawskiej Spółdzielni Spożywców, biuro budowy Społecznego Przedsiębiorstwa Budowlanego w Warszawie, stolarski zakład meblowy, warsztat mechaniczno-ślusarski, warsztat radiowy. Ogólna liczba mieszkańców kolonji wynosi 413 osób, w tem 193 mężczyzn i 220 kobiet.

DZIAŁALNOŚĆ WŁADZ SPÓŁDZIELNI

Doroczne sprawozdawcze *Walne Zgromadzenie* członków W. S. M. odbyło się dnia 13 kwietnia 1930 r. w sali Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych w obecności 546 członków na ogólną liczbę 1315 uprawnionych do udziału w zebraniu. W *Walnym Zgromadzeniu* uczestniczyło tedy 41,5% ogółu członków.

Walne Zgromadzenie zatwierdziło sprawozdanie i bilans za rok 1929, udzieliło absolutorjum Zarządowi, uchwaliło plan pracy na rok 1930, dokonało wyborów uzupełniających do Rady Nadzorczej i zatwierdziło nowy Zarząd w składzie: St. Siedlecki, St. Tołwiński i M. Nowicki. Nakoniec uchwaliło zmiany w statucie przedłożone przez Zarząd z małymi poprawkami, proponowanymi przez członków na *Zgromadzeniu* i uzgodnionymi w dyskusji z Zarządem.

Prócz tego *Walne Zgromadzenie* zaakceptowało uchwały Rady Nadzorczej w sprawie utworzenia funduszu społeczno - wychowawczego, zaakceptowało uchwałę Rady w sprawie ubezpieczenia mieszkaniowego dzieci członków W. S. M. oraz przyjęło do wiadomości protokół lustracji, przeprowadzonej przez Związek Rewizyjny.

Walne Zgromadzenie, udzielając absolutorjum władzom Spółdzielni uchwaliło „wyrzucić Zarządowi i Radzie serdeczne podziękowanie za ich działalność stawiającą W. S. M. w rzędzie najlepiej prowadzonych organi-

zacyj społecznych i jak stwierdza końcowy ustęp sprawozdania lustracyjnego, zapewniającą Spółdzielni chlubną kartę w dziejach budownictwa społecznego".

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie w dn. 21 grudnia rozpatrzyło i przedyskutowało wnioski Zarządu i Rady Nadzorczej w sprawie podniesienia wysokości wkładu mieszkaniowego i zmian w regulaminie przydziału mieszkań.

Rada Nadzorcza odbyła 11 posiedzeń plenarnych. Z reguły na każdym posiedzeniu Zarząd zdawał sprawozdanie z działalności.

Dwa posiedzenia Rady były poświęcone sprawie przydziału mieszkań oraz załatwieniu odwołań od obliczeń punktów i ustalonej w ten sposób kolejności kandydatów na mieszkania przez Komisje Kontrolujące. Na posiedzeniu z 18.II.1930 postanowiono odrzucić 6 odwołań, uwzględnić 7 odwołań, zaś jedno przekazać do załatwienia Prezydjum R. Nadz. Z temi zmianami listę kandydatów na mieszkania zatwierdzono. Na posiedzeniu z 12.XI.1930 postanowiono odrzucić 8 odwołań, uwzględniono zaś 6 odwołań.

Trzy posiedzenia Rady były poświęcone prawie wyłącznie dyskusji nad sprawą podwyższenia czynszów i powiększenia wkładu mieszkaniowego. Były to posiedzenia 5 i 25 listopada oraz 1 grudnia.

Dwa posiedzenia Rady były poświęcone Walnym Zgromadzeniom, jedno dn. 11.IV przed sprawozdawczym Zgromadzeniem, drugie dn. 1.XII sprawie Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia.

Pozatem Rada Nadzorcza zatwierdziła regulamin Funduszu Społeczno - Wychowawczego, uchwaliła przystąpienie Spółdzielni do „Zjednoczenia Spółdzielni Robotniczych i Chłopskich”, nakoniec zaakceptowała projekt statutu „Stowarzyszenia Pomocniczego Spółdzielni Mieszkaniowych i ich członków”.

Posiedzenia *Prezydjum Rady Nadzorczej* odbywały się z reguły dwa razy na miesiąc.

III KOLONJA W. S. M. NA ŻOLIBORZU
WIDOK OD UL. ZYGMUNTA KRASIŃSKIEGO.

Trzecia kolonja Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej przy ulicy **Krasińskiego 16**, składa się z dwóch budynków o łącznej liczbie 161 mieszkań. Zarezerwowana część terenu przy ul. Filareckiej przeznaczona jest pod budowę żłobka. Ogólna liczba mieszkańców III kolonji wynosi 670 osób, w tym 282 mężczyzn i 382 kobiet.

Prezydjum zajmowało się w zastępstwie i na mocy upoważnienia Rady przyjmowaniem nowych członków do Spółdzielni, wykreślaniem z rejestru członków, zalegających w opłatach przez okres dłuższy, niż trzy miesiące, rozstrzygnięciem podań nowych lokatorów o rozłożenie spłat wkładów mieszkaniowych na raty. Prócz tego Prezydjum współdecydowało z Zarządem we wszystkich ważniejszych sprawach, dotyczących działalności ogólnej Spółdzielni, interwencji u władz, ustalania programu budowlanego i t. p.

Ogółem odbyło Prezydjum Rady w ciągu roku sprawozdawczego 23 posiedzenia.

Komisja Kontrolująca Rady odbyła cztery posiedzenia, dokonując sprawdzenia Kasy, ksiąg, bilansu i sprawozdania rachunkowego Spółdzielni za rok 1929. Oprócz tego Komisja sprawdzała kwartalne bilanse surowe, sporządzone przez Zarząd oraz uczestniczyła w komisyjnym przyjmowaniu wykończonych mieszkań. W skład Komisji kontrolującej wchodziło: B. Gruszko, A. Kuryłowicz i A. Ostrowski.

Funkcje opiekunów Osiedla z ramienia Rady Nadzorczej pełnili J. Libkind i St. Szwalbe.

Do Komisji Dyscyplinarnej Osiedla¹⁾, powołanej zgodnie z § 1 „Regulaminu Kar”, Rada wydelegowała 3 członków, a mianowicie: A. Burkota, J. Libkinda i F. Nowackiego. Komisja odbyła w ciągu roku sprawozdawczego 11 posiedzeń.

Posiedzenia Zarządu Spółdzielni odbywały się 2 do 3 razy w tygodniu. Jedno posiedzenie w tygodniu było poświęcone omawianiu i decydowaniu spraw budowlanych. Odbywało się ono przy udziale inżynierów i architektów, sprawujących nadzór nad budową, oraz przed-

---

¹⁾ W praktyce istnieje jedna Komisja, rozpatrująca po kolei sprawy poszczególnych kolonij z tem, że delegaci poszczególnych kolonij mają głos decydujący tylko w sprawach swoich kolonij.

III KOLONJA W. S. M. NA ŻOLIBORZU
 BUDYNEK B OD STRONY PODWÓRZA.

STOSUNEK PROCENTOWY UŻYTKOWEJ POWIERZCHNI MIESZ-
 KALNEJ DO POWIERZCHNI TERENU POSZCZEGÓLNYCH
 KOLONIJ W. S. M.

I kolonja	97,6 ^{0/0}	V kolonja	132,2 ^{0/0}
II "	131,1 ^{0/0}	VII "	93,2 ^{0/0}
III "	118,0 ^{0/0}	VIII "	163,1 ^{0/0}
IV "	101,9 ^{0/0}	„Rakowiec“	77,2 ^{0/0}

stawicieli Społecznego Przedsiębiorstwa Budowlanego, wykonywującego budowę osiedla na Żoliborzu dla Spółdzielni.

Ogółem odbyło się w roku sprawozdawczym 131 posiedzeń Zarządu, w tem 41 posiedzeń budowlanych.

Członkowie Rady Nadzorczej i Zarządu brali prócz tego udział w licznych w roku sprawozdawczym konferencjach i delegacjach do władz rządowych i miejskich, Banku Gospodarstwa Krajowego i t. p.

STATYSTYKA DZIAŁALNOŚCI WŁADZ

1. Liczba Walnych Zgromadzeń — 2, a mianowicie 13.IV i 21.XII.

2. Posiedzeń ogólnych Rady Nadzorczej—11, a mianowicie: 18.II, 2 i 10.IV, 7 i 20.V, 17.VI, 23.VII, 12.IX, 5 i 25.XI i 1.XII.

3. Posiedzeń Prezydjum Rady Nadzorczej — 23.

4. Posiedzeń Komisji Kontrolującej Rady — 4.

5. Posiedzeń Zarządu — 131, w tem gospodarczych — 41.

6. Konferencyj i delegacyj — 83.

a) w sprawach ogólnych z Ministerstwami i urzędami — 6;

b) w sprawie umów patronalnych ze związkami i instytucjami — 11 (w tem 9 ze Zw. Zaw. Kol. i Związ. Zaw. Prac. Kom. i Inst. Użyt. Publ.—1);

c) prawniczych i ustawowych — 2;

d) w sprawie odparcia niesłusznych zarzutów, stawianych W. S. M. przez Komitet Rozbudowy — 5;

e) w sprawach finansowych, nowych kredytów— 39 (w Min. Skarbu — 19, w Banku Gospodarstwa Krajowego — 12, w Z. S. S. R. P., w Z. U. P. U., w Zw. Prac. Kas Chorych i Inst. Ub. Społ.);

- f) w Magistracie z prez. Słomińskim — 2;
 g) w sprawie terenów — 6 (w Mir. Rob. Publ.—5
 i w Min. Spraw Wojskowych — 1);
 h) w sprawie robót wodociągowo - kanalizacyj-
 nych — 6 (w Magistracie i Dyrekcji Wodociąg-
 ów i Kanalizacji).
7. Mieszkaniowych Komisj Kontrolujących — 27.
 8. Zebrań w sprawie przydziału mieszkań — 25.
 9. Zebrań lokatorskich — 3.

Tabl. 10. *Zestawienie działalności władz Spółdzielni według kwartałów.*

	I	II	III	IV	Razem
Walne Zgromadzenie	—	1	—	1	2
Rada Nadzorcza	1	5	2	3	11
Prezydjum Rady	6	5	6	6	23
Inne Komisje Rady	—	1	1	2	4
Posiedzenia Zarządu	37	33	25	36	131
Konferencje i delegacje	32	24	6	21	83
Mieszk. Kom. Kontrolująca.	12	—	15	—	27
Zebrań w sprawie przy- działu mieszkań	7	1	9	8	25
Zebrań lokatorskich	2	—	—	1	3

PRACOWNICY

W roku sprawozdawczym dwaj członkowie Zarządu St. Siedlecki i St. Tołwiński poświęcali cały swój czas roboczy Spółdzielni, jako jej płatni funkcjonariusze. Podział pracy pomiędzy tymi dwoma członkami Zarządu został ustalony w ten sposób, że St. Siedlecki, jako przewodniczący Zarządu, wziął na siebie sprawy reprezentacyjne, interwencje u władz i kierownictwo biura. Do St. Tołwińskiego należał nadzór ogólny nad budowlami W. S. M., wykonywanymi przez Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane, jak również sprawy finansowe, związane bezpośrednio z wypłatami w Banku Gospodarstwa Krajowego. Ponieważ St. Tołwiński pełnił jednocześnie funkcje kie-

równicze w biurze budowy Ś. P. B. na Żoliborzu, połową jego pensji został obciążony rachunek Przedsiębiorstwa.

Funkcje sekretarza Zarządu i ogólne zarządzanie biurem było powierzone w dalszym ciągu buchalterowi Spółdzielni St. Kikowi. Prócz tego, jak i w roku poprzednim, Spółdzielnia zatrudniała 3 pracownice biurowe (kasjerka i pomocnica buchaltera, biuralistka do spraw członkowskich i korespondentka), technika (sprawującego nadzór lotny nad budową, załatwiającego sprawy hipoteczne 9-ciu terenów Spółdzielni i sprawy wypłat z Banku Gosp. Kraj.), oraz woźnego.

Ogólny nadzór techniczny nad robotami budowlanymi III i V kolonij, centralnej pralni oraz centralnej kotłowni sprawował z ramienia Spółdzielni arch. Bruno Zborowski, nad robotami budowlanymi w IV kolonji architekci Barbara i Stanisław Brukalscy, nad robotami instalacyjnymi (ogrzewanie, wodociągi, kanalizacja, gaz) — inż. Ludwik Merkel, i wreszcie inż. Br. Budkiewicz nad instalacjami elektrycznymi. W biurze architektonicznym na Żoliborzu zatrudniali wyżej wymienieni architekci na swój rachunek przy robotach, wykonywanych dla Spółdzielni 6 do 8 pomocników.

Personel administracyjny Osiedla na Żoliborzu z chwilą oddania do użytku III i IV kolonij został zwiększony stosownie do zwiększenia pracy w Osiedlu. Mianowicie administrator Antoni Duda-Dziewierz, który już od roku przeszedł całkowicie na etat Osiedla, otrzymał poza stałą funkcyjarską biurową, w końcu roku sprawozdawczego praktykanta. Praktykant ten ma się stać z czasem pomocnikiem i zastępcą administratora. Obecnie prowadzi on głównie dział meldunkowy. Pozostały personel Osiedla składał się z 4 dozorców, posługaczki przy wannach ogólnych i do sprzątanía, oraz personelu technicznego, a mianowicie: z mechanika i jednocześnie kierownika pralni oraz jego pomocnika (pełnili oni jednocześnie obowiązki konserwacji instalacyjnych urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych oraz reperacji ślusar-

PODWÓRZE III KOLONJI W. S. M. NA ŻOLIBORZU

STOSUNEK PROCENTOWY ZABUDOWY POWIERZCHNI TERENÓW WARSZAWSKIEJ SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ.

I kolonja na Żoliborzu	44,4 ⁰ / ₀	V kolonja na Żoliborzu	. . 46,4 ⁰ / ₀
II " "	42,9 ⁰ / ₀	VI " (kotłow. i praln.)	. 47,4 ⁰ / ₀
III " "	47,8 ⁰ / ₀	VII kolonja na Żoliborzu	. . 50,6 ⁰ / ₀
VI " "	45,4 ⁰ / ₀	VIII " "	. . 41,8 ⁰ / ₀
		Kolonja na Rakowcu	38,5 ⁰ / ₀ .

skich), z kierownika centralnej kotłowni i 4-ch pałaczy (jeden w kotłowniach I kolonji). Nakoniec administracja Osiedla zatrudnia 4 robotników sezonowych. Razem pracowników stałych 11, sezonowych 4.

Ogółem W. S. M. zatrudniała w końcu 1930 roku 19 stałych i 4 sezonowych pracowników.

Warunki pracy i płasy ze wszystkimi pracownikami są uregulowane zapomocą umowy zbiorowej, zawartej z oddziałem Warsz. Zw. Pracown. Spółdzielczych Rzpl. Polskiej.

WARUNKI PRACY I DZIAŁALNOŚĆ OGÓLNA SPÓŁDZIELNI

W sprawozdaniu za rok 1929 scharakteryzowaliśmy ogólne warunki wśród których pracowała Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa, jako „nader ciężkie”. Warunki te w roku 1930 uległy dalszemu pogorszeniu.

Przeżywaliśmy dalsze pogłębienie kryzysu gospodarczego. Ma ono wyraźne znamiona trwałego kryzysu gospodarki kapitalistycznej. Organizacje, które się rządzą planowo, nie w imię zysków, ale dla rozwoju produkcji w imię interesów konsumenta, z trudem wywalczają sobie możliwość rozwoju. Do rzędu tego rodzaju instytucyj należy bezwątpienia zaliczyć Warszawską Spółdzielnię Mieszkaniową. Przebieg wypadków ubiegłorocznych potwierdził powyższą ocenę sytuacji w odniesieniu do Spółdzielni, jak zresztą i wogóle w stosunku do innych gospodarczych placówek klasy robotniczej.

Żaden z ogólnych postulatów spółdzielczości mieszkaniowej nie został w ubiegłym roku zrealizowany: pożyczki budowlane były i nadal udzielane — wbrew literze i duchowi ustawy o rozbudowie miast — na budowę własnościowych domów z dużymi mieszkaniami, nie zważając na niezwykłą nędzę mieszkaniową robotników i wielu pracowników umysłowych w dużych miastach.

Te stosunkowo drobne kwoty, jakie były udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego na finansowanie

spółdzielczych budów małych mieszkań, są udzielane na warunkach uniemożliwiających faktycznie zamieszkiwanie w tych mieszkaniach robotników: wysokie oprocentowanie oraz krótki okres spłaty pożyczek nie zostały zmienione.

Wszelkie wysiłki ku zmianie tych warunków, przedsiębrane przez Spółdzielnię z dobrą wiarą w skutek, bo oparte przecież na wielokrotnych ustnych, piśmennych i drukowanych obietnicach bardzo miarodajnych osób — nie dały żadnych wyników.

Przy dzisiejszem ustawodawstwie i polityce kredytowej władz rządowych i samorządowych dalszy rozwój istotnej spółdzielczości mieszkaniowej jest w Polsce wykluczony, zaś los istniejących placówek stoi poważnie pod znakiem zapytania.

Nie może przecież żadna organizacja klasy robotniczej opłacać takiego haraczu przy budowie ludzkich mieszkań, jak to płaci Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa: 1.300.000 zł. zapłaconych Bankowi Gospodarstwa Krajowego tytułem tylko procentów i prowizji w ciągu pięciu lat rozwoju Spółdzielni — oto najjaskrawszy dowód zupełnego lekceważenia przez „sfery miarodajne” sytuacji, w jakiej musi się znaleźć w najbliższym czasie każda uczciwie pracująca organizacja na polu budownictwa małych mieszkań.

W stosunku do Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej te ogólne warunki finansowania budownictwa mieszkaniowego były w roku sprawozdawczym jeszcze bardziej pogorszone.

Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa nie uzyskała najmniejszej nawet kwoty pożyczkowej z tak zwanego „kontyngentu budowlanego”, wskutek czego Spółdzielnia opłacała kapitały zużyte na budowę przeciętnie o 5% drożej od uprzywilejowanych klientów Komitetu Rozbudowy miasta Warszawy, budujących na własność znacznie większe mieszkania. Zarząd m. Warszawy odmówił również udzielenia Spółdzielni subsydjów, przewidzianych w ustawie o rozbudowie miast dla kooperatyw tego typu, co Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa.

IV KOLONJA W. S. M. NA ŻOLIBORZU
WIDOK OD ULICY ZYGMUNTA KRASIŃSKIEGO

Czwarta kolonia Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, przy ulicy Krasieńskiego 18, składać się będzie z trzech budynków o ogólnej liczbie 248 mieszkań. Z końcem roku wykończono 156 mieszkań w dwóch domach A i B. W suterynach frontowych domu A mieści się tymczasowy lokal Administracji Osiedla i Oddział Warszawski Związku Zawodowego Robotników Budowlanych. Ogólna liczba mieszkańców IV kolonii wynosi 530 osób, w tym 221 mężczyzn i 309 kobiet.

Zmuszenie wreszcie W. S. M. do finansowania w całości lub w połowie wysokich kosztów budowy ulicznych kanałów ilustruje chyba dostatecznie stosunek zarządu m. Warszawy do największej spółdzielni mieszkaniowej w Polsce. Spółdzielnia nie była w stanie uzyskać w tej sprawie interwencji władzy nadzorczej, t. j. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Drugie ramię władzy nadzorczej — Ministerstwo Robót Publicznych w okresie sprawozdawczym, naskutek osobistej nieżyczliwości w stosunku do Spółdzielni delegata tego Ministerstwa w Komitecie Rozbudowy, spowodowało bez żadnych podstaw rzeczowych wyłonienie specjalnej komisji rewizyjnej do badania działalności Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Komisja i jej podkomisje prawna, techniczna i buchalteryjna zakończyły swe prace z takim samym skutkiem jak niesławnej pamięci komisja p. Lengi z 1928 roku: rehabilitacją całkowitą W. S. M. i wycofaniem przez inicjatorów rewizji stawianych Spółdzielni zarzutów.

Specjalne światło na cele tych badań może rzucić fakt, iż dopiero po bardzo energicznych zabiegach Spółdzielni, dopuszczono do udziału w rewizji — urzędowo upoważniony do lustracji Związek Rewizyjny, pod którego kontrolą Spółdzielnia stale się znajduje.

Stosunek Ministerstwa Skarbu i Banku Gospodarstwa Krajowego pozostał bez zmiany: zdawałoby się, iż rozwój Spółdzielni, w której zaangażowane są poważne kapitały Banku, która realizuje specjalne „mieszkaniowe” umowy dla monopoli państwowych, iż rozwój ten jest dla Ministerstwa Skarbu i Banku Gospodarstwa Krajowego nadal obojętny. Udowadnia to najbardziej obiektywnemu obserwatorowi, jak w istocie rzeczy niedostatecznie aktywną jest działalność Banku Gospodarstwa Krajowego i Ministerstwa Skarbu pod względem naturalnego, jakby się zdawało, popierania i ułatwiania budownictwa małych mieszkań przez instytucję, która wykazała dotychczas największą sprawność na tem polu.

IV KOLONJA W. S. M. NA ŻOLIBORZU.

BUDYNEK A. WIDOK OD STRONY PODWÓRZA

WYSOKOŚĆ CZYNSZÓW ZA MIESZKANIA W OSIEDLU W. S. M. NA ŻOLIBORZU

Wyszczególnienie	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Czynsz miesięcz. w grudniu 1930 r.	Za 1 m ² pow. użytk. wypada przeciętnie
I kolonja	5.952	8.846	1.49
II ..	4.882	8.088	1.66
III ..	8.068	13.976	1.73
IV ..	7.705	13.258	1.72

Z poparcia Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej również korzystała Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa w niewielkiej mierze.

Podpisana w dn. 8 lutego umowa z Zakładem Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie w sprawie sfinansowania budowy 72 mieszkań w IV kolonii dla członków Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, ubezpieczonych w tym Zakładzie, była jedynym przejawem współdziałania tego resortu ze Spółdzielnią.

Starania Spółdzielni o dalsze kredyty, o racjonalne wykorzystanie przez domy tego Zakładu budowane na Żoliborzu takich urządzeń Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, jak kotłownia, pralnia i t. p., na przekór, zdawałoby się, słusznym interesom zarówno Z. U. P. U., jak i przyszłych lokatorów domów Zakładu, nie odniosły skutku. Niecałkowicie wykorzystuje się tedy z publicznych środków zbudowaną kotłownię i pralnię Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, zaś jednocześnie buduje się znów ze środków publicznych, nową kotłownię dla położonych obok Spółdzielni budowli Z.U.P.U.

Tem cenniejsze w tych warunkach jest współdziałanie w okresie sprawozdawczym z Warszawską Spółdzielnią Mieszkaniową bratnich organizacji zawodowych. Na czele ich stoi Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych (Z. Z. K.).

Współpraca Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej ze Związkiem Zawodowym Kolejarzy skryształizowała się w okresie sprawozdawczym w sposób następujący: w dn. 23 stycznia została podpisana umowa patronalna W. S. M. i Z. Z. K., na podstawie której Z. Z. K. otrzymał w domach Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej 5 mieszkań, wpłacając wzamian do Spółdzielni ryczałtowo obliczony wkład.

Ponadto na podstawie lokaty 100.000 zł., złożonej przez Z.Z.K. w Banku Handlowym, Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa uzyskała kredyt dyskontowy do wysokości 350.000 złotych dla swych weksli i akceptów, wyda-

wanych Społecznemu Przedsiębiorstwu Budowlanemu. Kredyt ten ułatwił Spółdzielni przetrwanie najcięższych miesięcy zimowych. (Na tem miejscu będzie właściwe zaznaczyć, iż Spółdzielnia korzysta również z kredytu dyskontowego w wysokości 50.000 zł. w Banku Komunalnym).

W dalszym szeregu stoi Związek Zawodowy Robotników Cukrowni, który nie tylko ma lokatę długoterminową w Spółdzielni, ale niejednokrotnie na krótkie okresy czasu lokuje w Spółdzielni dodatkowe kwoty.

Z innych organizacji zawodowych posiadały lokaty w W. S. M.: Związek Zawodowy Robotnic i Robotników Tytoniowych, Związek Zawodowy Pracowników Kas Chorych; Związek Zawodowy Robotników Budowlanych, Komisja Centralna Związków Zawodowych.

Ściśle związani byliśmy też w okresie sprawozdawczym z ruchem spółdzielczym.

Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa przyjmowała czynny udział w wystąpieniach ideowych i poczynaniach organizacyjnych robotniczego ruchu spółdzielczego (zjednoczenie spółdzielni robotniczych, wnioski o utworzenie odrębnego wydziału społeczno-wychowawczego dla wymienionych spółdzielni na zjeździe „Społem”).

Różniąc się niejednokrotnie ideowo z kierownictwem „Społem” Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa jest karnym członkiem tej organizacji, ściśle z nią współpracuje w dziedzinie konstruktywnych wysiłków ku doskonaleniu spółdzielczości, poważnie korzysta za pośrednictwem Społecznego Przedsiębiorstwa Budowlanego z hurtowni gospodarczej Związku, współdziała z finansowymi poczynaniami Związku i w okresie sprawozdawczym przyczyniła się do powstania Banku Związkowego „Społem”, którego jest jednym z założycieli.

Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa prowadziła też i w dalszym ciągu — niezakończoną w okresie sprawozdawczym — pertraktację ze „Społem” o nabycie kolonii mieszkalnej Związku na Czerniakowie.

Duże znaczenie przypisywały i nadal władze Spółdzielni sprawie rozszerzenia umów patronalnych, umożliwiających należenie do W. S. M. i otrzymanie w niej mieszkania, przy pomocy finansowej pracodawcy, robotkom. Inicjatorem tego rodzaju umów był zmarły w roku sprawozdawczym dyrektor Państwowego Monopolu Tytoniowego Juljan Husarski, którego zrozumieniu zasadniczego znaczenia spółdzielczości mieszkaniowej, zawdzięcza niewątpliwie W. S. M. i robotnicy Monopolów wkroczenie na właściwą drogę w walce o poprawę warunków mieszkaniowych robotników.

W roku sprawozdawczym odbyto konferencje w tej sprawie: z Ministrem Komunikacji A. Kühnem, Dyrekcją Tramwajów Miejskich w osobie dyr. Fuchsa, który zwiedził Osiedle W. S. M. na Żoliborzu, Państwowemi Zakładami Uzbrojenia, Ministerstwem Pracy i Opieki Społecznej. Niestety, konferencje te nie doprowadziły do pożądanego rezultatu.

Umowy patronalne są korzystne dla Spółdzielni i jej członków jeszcze i z tego powodu, że mobilizują od razu większe wpłaty na rachunek wkładu mieszkaniowego, a tem samem zwiększają t. zw. fundusze własne Spółdzielni, umożliwiając utrzymanie obowiązującego wkładu mieszkaniowego od członków szeregowych, na możliwie niskim poziomie. Umów odrębnych, przewidujących przydział mieszkań na osobnej liście kolejności zaakceptowała Rada Nadzorcza w roku 1930 dwie: wspomnianą już umowę ze Związkiem Zawodowym Kolarzy na 5 mieszkań i w końcu roku ze Stowarzyszeniem Pomocniczem Spółdzielni Mieszkaniowych i ich członków — na 10 mieszkań. Stowarzyszenie Pomocnicze jest spółdzielnią kredytową, której członkami mogą być spółdzielnie mieszkaniowe, a z pośród osób fizycznych tylko członkowie tych spółdzielni. Stowarzyszenie Pomocnicze udzieliło W. S. M. kredytu w wysokości 50.000 złotych. Przydział mieszkań na osobnej liście kolejności został zastrzeżony przy zachowaniu wszystkich prze-

WIDOK Z TARASU II KOLONJI NA ROZBUDOWUJĄ- CE SIĘ OSIEDLE W. S. M. NA ŻOLIBORZU

III, IV i V KOLONJE, ORAZ CENTRALNA KOTŁOWNIA i PRAL-
NIA. BUDYNKI GOSPODARCZE SPOŁECZNEGO PRZEDSIĘ-
BIORSTWA BUDOWLANEGO

ROZWÓJ WARSZAWSKIEJ SPÓŁDZIELNI MIESZKAŃOWEJ.

Rok	Liczba członków	Udziały w	Wkłady mieszkańowe		Sumy bilansowe	Wartość domów i terenów
			z ł o t y c h			
1924	29	3069	—	70	2442	3464
1925	87	4918	1241	345	172860	15993
1926	109	13745	9810	535	683835	601158
1927	345	50560	52570	17873	3095301	2363624
1928	735	130824	458774	14799	4270919	3828386
1929	1184	213870	784280	52846	9246852	8550935
1930	1587	294364	1218107	116319	14082277	13274867

pisów regulaminu Spółdzielni. Przydział ten ma nastąpić w ciągu 1931 roku. Umowa jest terminowa na dwa lata, poczem mieszkania oddane do dyspozycji Stowarzyszenia mają być zwolnione.

Nader ważkim momentem w historii rozwoju Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej była wystawa „Najmniejsze mieszkanie” uroczyste otwarta w domach Spółdzielni w dn. 1 marca 1930 roku.

Wystawa została zorganizowaną przez Polskie Towarzystwo Reformy Mieszkaniowej w porozumieniu ze Spółdzielnią i Stowarzyszeniem Architektów „Praesens”.

Celem jej było zobrazować wysiłki, podejmowane w różnych krajach i w Polsce, w kierunku wypracowania najdogodniejszych typów małych mieszkań, oraz ich umeblowania i urządzenia.

Wystawa zawierała umieszczone w świetlicy I kolonji plany, stanowiące międzynarodową wystawę okrężną „Mieszkanie Najmniejsze”, plany architektów polskich m. in. plany, wyróżnione na konkursie Ministerstwa Robót Publicznych, plany wykonane w związku z akcją budowlaną Zakładów Ubezpieczeń Społecznych; w lokalu Społecznego Przedsiębiorstwa Budowlanego w II Kolonji W.S.M., próbny pokaz posiadanych na rynku polskim materiałów, zastępujących mur z cegły i drzewa; wreszcie 13 kompletnie urządzonych mieszkań, wykazujących możliwości polskiego przemysłu pod względem umeblowania i urządzenia małych mieszkań, oraz stoiska firm.

Ten ostatni dział, rozmieszczony w 13 mieszkaniach kolonji III i IV — Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej na Żoliborzu, stanowił największą atrakcję wystawy.

Wielkie, ponad wszelkie oczekiwania i prawdopodobieństwo, powodzenie wystawy, jej znaczenie dla propagandy możliwie najlepszych form mieszkań, oraz dla spółdzielczości mieszkaniowej, wystarczają dla uzasadnienia i usprawiedliwienia wysiłków i ofiar, poniesionych przez Warszawską Spółdzielnię Mieszkaniową dla umożliwienia wystawy.

WYSTAWA „NAJMNIEJSZE MIESZKANIE” W DOMACH WARSZAWSKIEJ SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Dnia 1 marca 1930 roku nastąpiło uroczyste otwarcie w domach W.S.M. na Żoliborzu wystawy „Najmniejsze Mieszkanie”. W uroczystości wzięli udział: Marszałkowie Sejmu i Senatu, Prezes Rady Ministrów prof. K. Bartel, Ministrowie Robót Publicznych i Sprawiedliwości. Na fotografii Marszałek Sejmu Ignacy Daszyński w otoczeniu Premjera, Ministrów Matakiewicza, Dutkiewicza i Jurkiewicza — jako Prezesa Towarzystwa Reformy Mieszkaniowej, członków Zarządu Spółdzielni i innych osób. Wystawę zwiedziło 25227 osób, w czym 47 wycieczek zbiorowych.

Przy wejściu do mieszkań w IV kolonji — Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa wystawiła własne stoisko — szereg wykresów i tablic obrazował rozwój Spółdzielni, oraz podawał dane, dotyczące kosztów budowy i kalkulacji czynszu małego mieszkania. Dane te zostały umieszczone w sprawozdaniu Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej za rok 1929.

Wystawę zwiedziło za płatnemi biletami 25.227 osób, w czem 47 wycieczek zbiorowych, między innymi: bratniej nam organizacji w Gdyni — Gdyńskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, Zjazdu Spółdzielni Mieszkaniowych i Budowlanych, Zjazdu Przemysłowców Budowlanych, liczne wycieczki studenckie i szkolne zarówno z Warszawy, jak i z prowincji.

Praktycznego skutku w kierunku zmian ustawodawstwa i praktyk władz, finansujących budownictwo małych mieszkań, wystawa, niestety, nie dała, jak nie dały ogłoszone drukiem sprawozdania Komisji Ankietowej, w pracach której brali czynny udział delegaci Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Jak wreszcie nie dały uchwały ogólnokrajowego zjazdu spółdzielni mieszkaniowych, jaki się odbył w dn. 9 marca 1930 roku, a w którym nader czynny udział wzięli również przedstawiciele Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Możnaby przytoczyć cały szereg jeszcze wniosków, memoriałów i t. p. inicjatyw z łona Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej pochodzących, a zmierzających do zapewnienia ciągłości akcji budowlanej Spółdzielni z jednej strony, a do zmiany warunków finansowania budowy małych mieszkań przez Bank Gospodarstwa Krajowego z drugiej.

Ogólne warunki polskiej rzeczywistości w r. 1930 sprawiły, iż te postulaty, słuszne zdaniem *wszystkich*, znających obecne podstawy finansowania budownictwa spółdzielczego, nie zostały zrealizowane.

W roku sprawozdawczym została przeprowadzona konwersja kredytów budowlanych na I kolonję W. S. M.

V KOLONJA W. S. M. NA ZOLIBORZU

WIDOK OD STRONY UL. FILARECKIEJ.

Piąta kolonia W. S. M., ograniczona ulicami Marymoncka, Cieszkowskiego, Sierpecka i Filarecką, liczyć będzie w dwóch domach 183 mieszkania. Zarezerwowana część terenu przy ulicy Filareckiej, przeznaczona jest pod budowę przedszkola.

i zapowiedziana konwersja dla II kolonji. Nastąpiło to po długim, parę lat trwającym okresie sporu Ministerstwa Robót Publicznych i Ministerstwa Skarbu w sprawie hipotecznego zastrzeżenia dla Min. Rob. Publ. prawa kontroli nad obrotem i użytkowaniem przez spółdzielnie przydzielonych im pod budowę terenów państwowych. Przez cały ten czas Osiedle W. S. M. było obciążone odsetkami w stosunku 6% rocznie od zaciągniętych w Banku Gospodarstwa Krajowego krótkoterminowych kredytów budowlanych.

Konwersja stabilizuje dla Spółdzielni nowe warunki nieco niższego oprocentowania—na 4% w stosunku rocznym—zaciągniętych pożyczek, nakładając jednocześnie obowiązek niezwłocznego rozpoczęcia spłaty, rozłożonej na bardzo krótki okres czasu: 15 lat dla obligacyj i 25 lat dla listów zastawnych. Wysokość obciążeń, wynikających z tego tytułu dla mieszkańców W. S. M. na pierwsze przynajmniej 15 lat przytoczona została i omówiona w sprawozdaniu za rok 1929. Przy obniżonym do 7000 złotych koszcie budowy jednej izby mieszkalnej małego mieszkania o wyposażeniu dawanem obecnie przez W. S. M., pociągają za sobą te warunki konwersji konieczność oznaczenia przeciętnej opłaty miesięcznej za 20 m² powierzchni użytkowej na 50 złotych. Norma ta byłaby o 40% wyższa od obowiązujących obecnie opłat czynszowych, kalkulowanych bez kosztów amortyzacji pożyczek. Dopłata amortyzacyjna musiałaby wynosić 15 złotych miesięcznie od izby. Zdając sobie sprawę, że w dzisiejszych warunkach gospodarczych tak podniesione opłaty uczyniłyby dla większości członków mieszkanie w Spółdzielni zupełnie niedostępnem, wielu zaś zmusiłoby do dalszego ograniczania minimum mieszkaniowego i przez przyjmowanie sublokatorów utracenie własnego mieszkania—władze Spółdzielni opracowały nowy plan amortyzacyjny, który miał zmniejszyć udział członka w spłacie amortyzacyjnej do jednej trzeciej, pozostały zaś ciężar przenieść na nową instytucję kredytującą. Instytucją tą byłoby jedno z prywatnych towarzystw ubezpieczeń życiowych, oparte

na kapitale zagranicznym, lub też dział ubezpieczeń życiowych P. K. O. Kosztem wprowadzonej dopłaty do czynszu w wysokości 6 złotych od izby, każdy mieszkaniec zostałby ubezpieczony na wypadek śmierci lub dożycia, Spółdzielnia zobowiązałaby się płacić przez 40 lat składkę asekuracyjną od każdej izby, ubezpieczalnia zaś zobowiązałaby się przyjąć na siebie w stosunku do Spółdzielni odpowiednią część spłat amortyzacyjnych obligacji i listów zastawnych B. G. Kr., w stosunku zaś do lokatorów Spółdzielni do wypłaty premii ubezpieczeniowej rodzinie zmarłego członka, lub premii za dożycie członkowi, który przemieszkał w domach Spółdzielni określoną liczbę lat. ,

Zabiegi w celu zrealizowania tego planu nie dały narażenie rezultatu.

Niemożliwość rozszerzenia w roku sprawozdawczym umów patronalnych na nowe grupy członków i uzyskania w ten sposób dalszego poważnego zasilenia funduszy własnych Spółdzielni z jednej strony, z drugiej zaś groźba zmniejszenia tempa budowy nowych domów, wskutek braku na ten cel funduszy państwowych — postawiły zagadnienie zrewidowania wysokości wkładów mieszkaniowych.

Metody szacunku kosztów budowy przez Bank Gospodarstwa Krajowego i wyłączenie z tego szacunku przede wszystkim kosztów oprocentowania pożyczek budowlanych, sprowadzają faktyczną wysokość kredytu budowlanego do 80%. Pomijając jednak ten fakt i zakładając, że przez obniżenie kosztów budowy Spółdzielnia podniesie ten stosunek do przewidzianych ustawą 90%, pozostaje konieczność pokrycia pozostałych 10% przez członków W. S. M. Dotychczasowa polityka Spółdzielni polegała na wcześniejszej mobilizacji wkładów od członków czekających na mieszkanie bądź bezpośrednio, bądź przez instytucje patronalne. Zmniejszenie tempa budowy, względnie zaprzestania na pewien czas budowy, wskutek

wstrzymania kredytów rządowych dla spółdzielczego budownictwa mieszkaniowego, bądź też wskutek niepomysłnych warunków gospodarczych i prawnych, pociąga za sobą konieczność zwrotu wkładów członkom, czekającym na mieszkanie, a tem samem podniesienia wkładu mieszkaniowego lokatora do wysokości efektywnych 10% kosztów budowy. Biorąc za podstawę mieszkanie półtorazbowe, koszt budowy którego wynosi 10.500 zł., a przeciętny czynsz, obliczony według obowiązujących w Spółdzielni zasad—54 złote, otrzymujemy następującą kalkulację wysokości wkładu mieszkaniowego:

10% wkład własny	1050 złotych
Udział członkowski	250 złotych
Wkład mieszkaniowy	800 złotych

t. zn. piętnastokrotny czynsz miesięczny, przypadający za dany lokal. Utrzymanie niższego wkładu byłoby możliwe tylko przy prowadzeniu w dotychczasowem tempie budowy nowych domów, lub też uzyskaniu pomocy gminy, przewidzianej w ustawie o rozbudowie miast.

Nie chcemy łudzić naszych członków. Powołując się na liczby, ogłoszone w tym samym rozdziale Sprawozdania Spółdzielni za rok 1929, bijemy na alarm w tym roku jeszcze mocniej: nie wiemy, czy ten alarm znajdzie odźwięk w sferach miarodajnych. Odpowiedzialność za przewidziane przez nas konsekwencje na nie też spadnie. Wierzymy, iż alarm nasz wywoła w każdym razie echo wśród członków, zespalaając ich tem mocniej z władzami Spółdzielni w walce o ludzkie warunki mieszkania robotniczego w Polsce, oraz o umożliwienie organizacjom spółdzielczym, zrzeszającym ludzi pracy, wykorzystywanie na budownictwo małych mieszkań nawet tych drobnych kwot, jakie na cele budowlane są przez rząd przyznawane.

Udało się nam przetrwać wśród niezwykle ciężkich okoliczności rok 1930. Program budowlany w tym roku jeszcze zrealizowaliśmy.

Skądże alarmy?

CENTRALNA KOTŁOWNIA W. S. M. NA ŻOLIBORZU

Kubatura i powierzchnia użytkowa domów W. S. M.

Wyszczególnienie	Kubatura w m ³	Powierzchnia użytk. w m ²	Współczynnik obciążenia pow. użytk. ¹⁾
I kolonja	37.735	7.030	5,4
II kolonja	27.942	5.501	5,1
III kolonja (bez żłobka)	44.477	8.068	5,5
IV kolonja (bud. A i B)	41.018	7.771	5,3
V kolonja	43.317	7.977	5,4

¹⁾ Kubatura budynku podzielona przez powierzchnię użytkową.

Albowiem sięgamy w przyszłość. Zapowiada się ona groźnie, jeśli warunki kredytowania i amortyzacji pożyczek długoterminowych dla spółdzielczości mieszkaniowej, jak również stosunek Państwa i Gminy do tego zagadnienia nie zostaną zmienione.

Wydaje się nam tedy, iż apel o współdziałanie członków w takiej chwili jest uzasadniony.

Najważniejsze dla nas nie jest to, cośmy dotychczas zrobili, ale to, co jest jeszcze do zrobienia, tembardziej, gdy sytuacja tak się układa, jak w Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej: gdy bez dalszego rozwoju postanowiony być może pod znakiem zapytania dorobek dotychczasowy.

DZIAŁALNOŚĆ BUDOWLANA

Plan budowlany W. S. M. na rok 1930, uchwalony przez Walne Zgromadzenie, przewidywał przyrost wartości nowowzniesionych budowli na 5.000.000 złotych.

Plan ten nie został wykonany całkowicie. Złożyło się na to wiele przyczyn, przede wszystkim natury finansowej i biurokratycznej. Dla sfinansowania budowy domu C w IV kolonji, V kolonji, pralni centralnej i żłobka, uzyskała Spółdzielnia zgodę Banca Commerciale Italiana na złożenie nowej lokaty 500.000 dolarów w Banku Gospodarstwa Krajowego na przeciąg 20 miesięcy, z obniżeniem oprocentowania tej lokaty, płaconego przez B. G. K. z 8% na 7% w stosunku rocznym. Przyjęcie tej lokaty wymagało zgody Ministerstwa Skarbu i zatwierdzenia przez to ostatnie łącznie z Komitetem Rozbudowy i Bankiem Gospodarstwa Krajowego nowego programu budowlanego Spółdzielni. Ustalenie tego programu, pomimo bardzo usilnych starań i zabiegów zajęło cztery miesiące czasu. Pierwsza konferencja w Ministerstwie Skarbu odbyła się 8 lutego, potem nastąpiły liczne interwencje, memorjały, zwiedzenie Żoliborza, uzasadnienia prawa Spółdzielni do kontynuowania działalności, odpowiadającej wszystkim przepisom ustawowym, dającym pierwszeństwo do korzystania z kredytów budowlanych, aby uzyskać w kwietniu zgodę Ministerstwa Skarbu na przyjęcie

lokaty ograniczonej do 250.000 dolarów i to dopiero z końcem czerwca, po spłaceniu przez Bank lokaty poprzedniej.

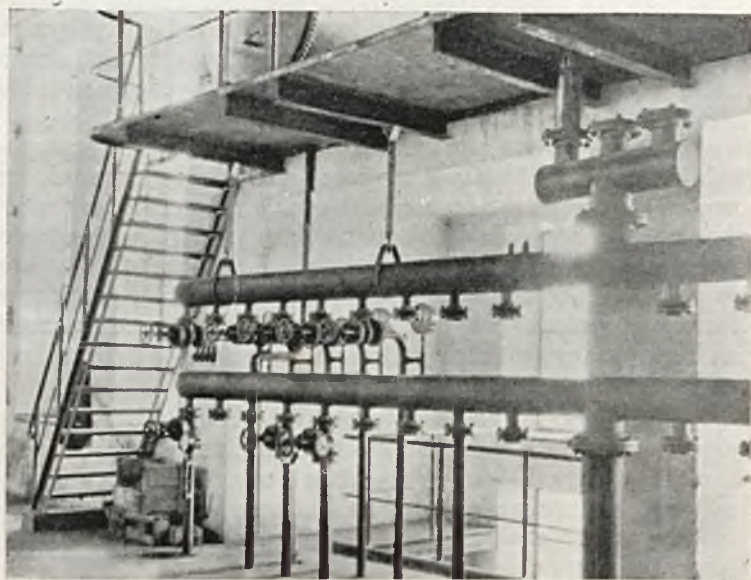
Decyzja ta przesądzała, że nowe roboty będą mogły być rozpoczęte w połowie sezonu budowlanego. 2 maja zwołał Bank Gospodarstwa Krajowego konferencję programową z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Skarbu, Komitetu Rozbudowy m. Warszawy i Zarządu Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Delegat Ministerstwa Skarbu sprzeciwił się kategorycznie finansowaniu budowy żłobka, godząc się jedynie na włączenie do programu budowy pralni centralnej. Ograniczona przez Ministerstwo Skarbu kwota lokaty nie pozwoliła na objęcie programem całej V kolonji, redukując budowę domu B do połowy.

Odmowa Ministerstwa Spraw Wojskowych usunięcia parkanu i oddania Spółdzielni niewielkiego narożnika, wkraczającego na teren IV kolonji, zmusiło Zarząd do zrezygnowania narazie z budowy domu C w tej kolonji. Starania o usunięcie parkanu były jednak prowadzone nadal. Spółdzielnia zwróciła się o pomoc w tej sprawie do Dyrekcji Monopolu Spirytusowego, zainteresowanego w przyśpieszeniu budowy domu C IV, w którym przewidziana była duża ilość miesazkań półtoraizbowych, przeznaczonych w myśl umowy dla pracowników tego Monopolu. Zdawało się w pewnej chwili, że nastąpi pomyślny zwrot w t. zw. „sprawie parkanu” wobec wystąpienia z analogiczną prośbą nowego sąsiada W. S. M. — Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie, który uzyskał na budowę swego domu działkę sąsiednią, też częściowo zajęta przez te same tereny dawnej prochowni.

Interwencja Ministerstwa Pracy u władz wojskowych załatwiła jednak sprawę tylko dla Z.U.P.U. Klin wchodzący w teren IV kolonji W. S. M. zwęził się tylko, lecz nie ustąpił.

Niezwłocznie po konferencji programowej B. G. K., rozpoczęte zostały starania o zgodę Min. Skarbu na zwiększenie lokaty B. C. I. do rozmiarów pozwalających na bu-

CENTRALNA KOTŁOWNIA W. S. M. NA ŻOLIBORZU
ROZDZIELACZE WODY GORĄCEJ OBIEGOWEJ DO POSZCZEGÓLNYCH KOLONIJ OSIEDLA.

W kotłowni znajdują się: 3 kotły wodne typu Paukscha o pow. ogrz. 125 m² każdy, służące do ogrzewania budynków mieszkalnych; 1 kocioł parowy (ciśn. rob. 2,5 atm.) o pow. ogrz. 120 m², służący do ogrzewania pralni, wytwarzania gorącej wody dla potrzeb pralni i kąpieliska, zasilania parą maszyn i przyrządów pralniczych; 4 zespoły pomp odśrodkowych o wydajności 7500 litrów na godzinę każdy; 1 zbiornik dla gorącej wody do pralni; 1 zbiornik na zimną wodę własną Spółdzielni, pompowaną ze studzienki drenażowej pod III kolonją; silniki elektryczne do obsługi pomp.

dowę całego domu B w V kolonji, rozbudowę kotłowni i budowę domu C w IV kolonji. W końcu maja Ministerstwo Skarbu zgodziło się tylko na powiększenie lokaty o 60.000 dolarów włączając do programu drugą połowę domu B.

Wcześniejsze przystąpienie do budowy wymagało jeszcze uchwalenia przez Komitet Rozbudowy wniosków kredytowych i rozpoczęcia przez Bank Gospodarstwa Krajowego wypłaty pożyczki budowlanej przed wpłynięciem lokaty, termin przyjęcia której wyznaczyło Ministerstwo Skarbu na koniec czerwca. Pomimo usilnych starań nie udało się jednak tego osiągnąć.

Stanowisko Komitetu Rozbudowy wobec Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej nie uległo zasadniczej zmianie i przeprowadzenie każdej uchwały na rzecz Spółdzielni wymagało jeśli nie nacisku ze strony władz nadzorczych, to przynajmniej bardzo dużo czasu. Dopiero w roku sprawozdawczym uchwalił Komitet Rozbudowy formalne wnioski na pożyczki budowlane, przeznaczone na budowę i wykończenie III i IV kolonij, oraz centralnej kotłowni, finansowane przez B. G. K. w 1929 roku.

Pomimo, że na konferencji w Banku był obecny przedstawiciel Komitetu Rozbudowy, nie obeszło się bez interwencji u Prezydenta m. Warszawy, aby na koniec potrzebne wnioski na budowę V kolonji i pralni zostały uchwalone w końcu maja i połowie lipca. Pierwszą ratę pożyczki na tę budowę zdołała podnieść Spółdzielnia dopiero 2 lipca.

Nie bez trudności odbywało się również przyznanie Spółdzielni kredytów na wykończenie domów B w III kolonji i B w IV kolonji. Umowa z Zakładem Ubezpieczeń Pracowników Umysł. na kredyt w wysokości 1.200.000 zł., uwarunkowana oddaniem 72 mieszkań trzyizbowych w IV kolonji wyłącznie tylko tym z pośród członków Spółdzielni, którzy są ubezpieczeni w Zakładzie, została podpisana u notariusza 8 lutego.

Pierwsza transza pożyczki, rozdzielonej na trzy części wpłynęła do Banku Gospodarstwa Krajowego w mar-

cu. Uruchomienie dalszych transz wymagało nowych starań Spółdzielni, wykazywaniem się odpowiednim postępowaniem robót nie tylko przed Bankiem, ściśle kontrolującym Spółdzielnię przez swą inspekcję techniczną, ale i przed Zakładem, odpieraniem złośliwych informacji, że Spółdzielnia użytkuje pieniądze z lokaty Zakładu na inne cele, niż budowę domu B w IV kolonii i t. p.

A trzeba zaznaczyć, że kosztorys budowy tego domu, ustalony przez B. G. K. wynosił 1.522.780 złotych, t. j. znacznie więcej niż lokata Zakładu. Lokata Z.U.P.U. wyniosła tylko 87.5% kredytu przyznanego Spółdzielni przez B. G. K. na budowę domu B w IV kolonii. Dopiero w grudniu udało się Spółdzielni uzyskać dodatkowy wniosek Komitetu Rozbudowy i podnieść ostatnią ratę pożyczki, pochodzącej z lokaty Z. U. P. U.

Wszystkie te trudności spowodowały, że ogólna suma przyrostu wartości budowli W. S. M. w roku 1930 wyniosła 4.673.290 złotych.

Według poszczególnych obiektów suma ta dzieli się jak następuje:

Tabl. 11. *Przyrost wartości budowli W. S. M. w r. 1930.*

Wyszczególnienie	Wartość budowli*) w dniu	
	1.I 1930 r.	31.XII 1930 r.
I kolonja	2.289.843.39	2.294.634.43
II „	2.053.673.01	2.142.062.20
III „	4.181.667.84	3.513.755.88
IV „		3.149.676.76
Centralna kotłownia		516.894.19
V kolonja	10.018.00	1.252.953.38
Pralnia centralna	—	161.162.13
Pozostałe kolonje (VI, VII, VIII, Rakowiec)	—	177.353.98
Ogółem	8.535.202.24	13.208.492.95

*) Bez wartości placów.

Jak wynika z tego zestawienia plan budowlany Spółdzielni został zrealizowany w 93%.

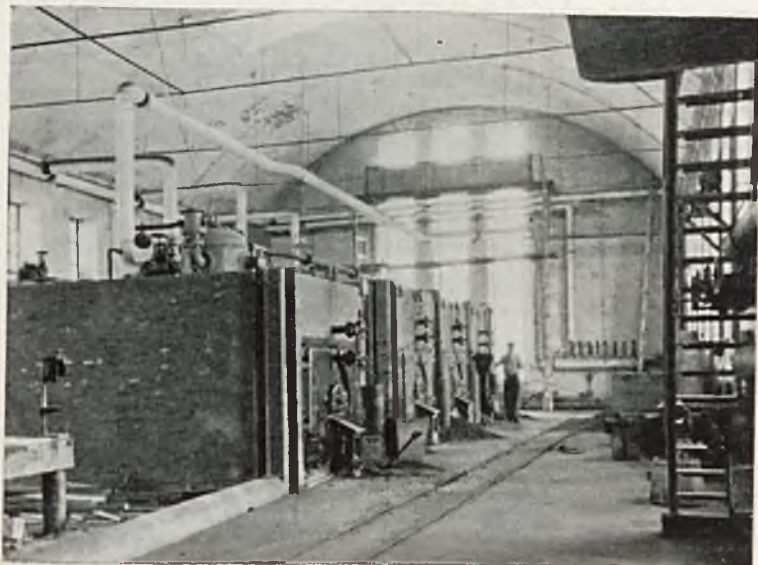
W I kolonji zostały wykonane następujące roboty budowlane podnoszące wartość budynków: wyrapowanie murów piwnicznych domu A od ulicy Tucholskiej, celem zabezpieczenia suteryn od wilgoci; przeprowadzenie izolacji dodatkowej i odwodnienie fundamentów domu B₂ w podwórzu, przeróbki i instalacje dodatkowe w pralni, dostosowanie pomieszczeń części społecznej do potrzeb szkoły, przedszkola i czytelnicy, uzupełnienie instalacji wodociągowo - kanalizacyjnych. Przeniesiono również na r-k nieruchomości koszt urządzenia podwórza w związku z robotami wykonanymi przez S. P. B. jeszcze w 1929 r.

W II kolonji przeprowadzono odwodnienie i osuszenie pomieszczeń suterrenowych, ułożono podłogę cementową w suterrenach, wybudowano ustęp publiczny w pomieszczeniu windy na parterze piątej klatki schodowej, wybudowano okno do sali suterrenowej, wreszcie dokonano rozrachunków z podprzedsiębiorcami z tytułu wykonanych robót w r. 1929. Pretensje Spółdzielni do firmy budowlanej „Gogół, Korytowski i Górecki” z tytułu przekroczenia umownych kosztów budowy nie zostały ściągnięte z powodu likwidacji tej firmy. Postanowiono dochodzić pretensyj od byłych współników firmy, którzy dali swe osobiste gwarancje na umowie.

Budowę III i IV kolonji wykonało dla Spółdzielni Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane.

Roboty przy wykończeniu budynków A w III kolonji o 96 mieszkaniach i A w IV kolonji o 82 mieszkaniach były prowadzone w zimie, aby przyspieszyć termin oddania tych domów do użytku członków W. S. M. Termin wykończenia domu A III był wyznaczony na 1 marca, został jednak odroczony o miesiąc z powodu niedotrzymania terminów przez podprzedsiębiorców instalacyjnych. Na termin ten wykończono forsownie tylko część lokali przeznaczonych dla wystawy „Najmniejsze Mieszkanie”.

WNĘTRZE CENTRALNEJ KOTŁOWNI W. S. M.
NA ŻOLIBORZU

Ogólna kubatura budynku kotłowni	5473 m ³
Kubatura kanałów doprowadzających do II, III, IV i V kolonij	1107 m ³
Kubatura węglarki, ...	965 m ³

26 marca przyjęto komisyjnie pierwszą partję 28 mieszkań, 1 kwietnia dalsze 31 mieszkań, wreszcie 11 kwietnia pozostałe mieszkania, z wyjątkiem lokali powyższych, które trzeba było odnowić ze względu na uszkodzenia robót malarskich.

Budynek A w IV kolonji też uległ opóźnieniu. Zamiast 1 maja, przyjęto pierwszą partję wykończonych mieszkań 7 czerwca, drugą—30 czerwca. Dużo trudności nastęrczyło skanalizowanie tego domu. Pamiętając o doświadczeniu roku ubiegłego władze Spółdzielni rozpoczęły w Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji m. Warszawy starania o wykonanie budowy kanałów miejskich na ulicach Cieszkowskiego i Płońskiej już w lutym. Po dwóch miesiącach zabiegów uzyskano zgodę Dyrekcji na wykonanie robót wczesną wiosną i zaliczenie wpłat zeszłorocznych w wysokości 100% kosztów budowy kanałów na ul. Filarckiej i Krasińskiego na rachunek 50% wkładu w budowę rozszerzonego programu z nowemi kanałami. Spółdzielnia uczyniła duży wysiłek finansowy, wpłacając 31 marca 41.250 złotych i zobowiązując się do wpłacenia w początku czerwca i października po 15.800 złotych. Pomimo to roboty na wiosnę nie zostały rozpoczęte. Ciągłe interwencje członków Zarządu w Dyrekcji, dwukrotnie u Prezydenta miasta nie dały pożądanego rezultatu. W lipcu do władz miejskich udawały się dwukrotnie delegacje lokatorów, dla których Spółdzielnia zmuszona była urządzić tymczasowe ustępy w podwórzu IV kolonji. Budowa kanałów została zakończona w sierpniu, lecz dopiero po miesiącu nastąpiło przyjęcie kanałów przez jeden dział Dyr. Wod. i Kan. od drugiego i Spółdzielnia otrzymała pozwolenie na dołączenie budynku do kanalizacji miejskiej. Jest rzeczą znamionną, że kosztorys, na podstawie którego obliczono udział Spółdzielni w finansowaniu budowy kanałów został sporządzony z takim zapasem, że w pół roku po wykończeniu roboty okazało się, iż Spółdzielni należy się zwrot nadpłaconej kwoty w wysokości około 31.000 złotych. Suma ta zdobyta z trudem

PRALNIA CENTRALNA W. S. M. NA ŻOLIBORZU
ORAZ ADMINISTRACJA OSIEDLA.
WIDOK OD STRONY UL. PŁOŃSKIEJ.

Kubatura budynku 3095 m³. Powierzchnia użytkowa pomieszczeń 671 m².
Instalacje wewnętrzne: 20 balij lastrkowych, 20 kadzi zamokowych,
6 maszyn pralniczych z napędem elektrycznym, 3 maszyny do ręcz-
nego prania bielizny, 3 wirówki do odwadniania bielizny, suszarnia
16-o kulisowa, 2 magle, maszyna do prasowania, dźwig elektryczny
do przewożenia bielizny, aparat elektryczny wentylujący pomieszcze-
nie i usuwający parę z pralni.

przez Spółdzielnię przeleżała w Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji bez oprocentowania przez 6 i 9 miesięcy.

Wykończenie mieszkań w pierwszych dwóch domach III i IV kolonij wykazało jeszcze szereg braków, wynikających z niesolidnego wywiązania się podprzedsiębiorców, przede wszystkim robót stolarskich, następnie zaś malarskich. Koszt usunięcia tych braków musieli ponieść podprzedsiębiorcy. Z prób nowych materiałów ujemne wyniki dało zastosowanie płyt cementowych, jako podsufitki. W kilku mieszkaniach III kolonji, naskutek pęknięcia tynków trzeba było płyty usunąć, dać inną podsufitkę i prze-malować lokale.

Dzięki uzyskanej pożyczce z Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych zostały z wiosną uruchomione roboty przy budowie dwóch następnych domów w III i IV kolonjach.

W projekcie domu B w III kolonji wprowadzono zmianę w mieszkaniach parterowych, w rezultacie której zamiast 10 mieszkań 3-izbowych wybudowano 20 mieszkań jedno i dwuizbowych. Wykończenie tego domu dało znacznie lepsze wyniki. Na żądanie Spółdzielni do nadzoru nad robotami wykończeniowymi przydzieliło Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane specjalnego technika, który zwracał baczną uwagę na podprzedsiębiorców. Wykonane wadliwie przez firmę stolarską okna szwedzkie poprawiono i umocowano zawczasu, stosując do spojenia ramy letniej z zimową łączniki śrubowe specjalnego typu; zmieniono również firmę malarską.

Pierwsza partja mieszkań w tym budynku została wykończona i przyjęta przez Komisję Gospodarczą 5-go września, ostatnia 29 września. 5 listopada przyjęto klatki schodowe i zewnętrzne wykończenie budynku.

Wykończenie bud. B. w IV kolonji zostało opóźnione o dwa miesiące, wskutek niedotrzymania terminów przez podprzedsiębiorców robót stolarskich, szklarskich, posadzkarskich i malarskich. Pierwsza partja 16 miesz-

kań została przyjęta 29 listopada, następne 13 i 24 grudnia, ostatnia z końcem roku.

W wyposażeniu wewnętrznym mieszkań III i IV kolonij został uczyniony poważny krok naprzód: umeblowanie części gospodarczej dokładnie przemyślane i znormalizowane przyczyniło się niewątpliwie do ułatwienia pracy domowej gospodyni.

Z drugiej strony dążenie do możliwego potaniaenia kosztów budowy wzrastających na jednostkę przy zmniejszeniu rozmiarów mieszkania zmusiły władze Spółdzielni do prób zastosowania tańszych materiałów, jak np. okucia żelazne lakierowane. Główna jednak uwaga została zwrócona na potanienia konstrukcyjne, wynikające z oszczędniejszego obliczenia murów, wprowadzenia tańszych stropów żelbetowych (pustakowych i gęstożebrowych) zamiast belkowych (t. zw. kleinowskich) i t. p.

Przy ścisłej współpracy ze Spółdzielnią, Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane zwróciło w drugim roku swej działalności specjalną uwagę na usprawnienie organizacji pracy przez zastosowanie odpowiednich urządzeń mechanicznych, jak również na podniesienie wydajności pracy robotników i personelu technicznego, oraz oszczędniejszą gospodarkę materiałową. Trudną stroną tej pracy stanowi wykazana przez doświadczenie konieczność ścisłej harmonizacji robót podprzedsiębiorców oraz dopilnowania solidnego i terminowego wykonania umów. Dopóki odpowiednie działy robót nie będą mogły być zorganizowane przez S. P. B. we własnym zarządzie, zależność od podprzedsiębiorców odbijać się będzie w większym lub mniejszym stopniu na jakości, terminowości i koszcie robót, stanowiących bardzo dużą część składową ogólnych kosztów budynku. Potwierdzeniem tego może być wykonanie instalacji elektrycznej przez własny dział elektryczny S. P. B. Instalacja została wykonana zupełnie dobrze pod względem jakości i taniej od najniższego oferenta przy próbnym przetargu na te roboty dla III kolonji, przyczem w koszcie wykonanych robót znalazło już S. P. B. pokrycie swej prowizji.

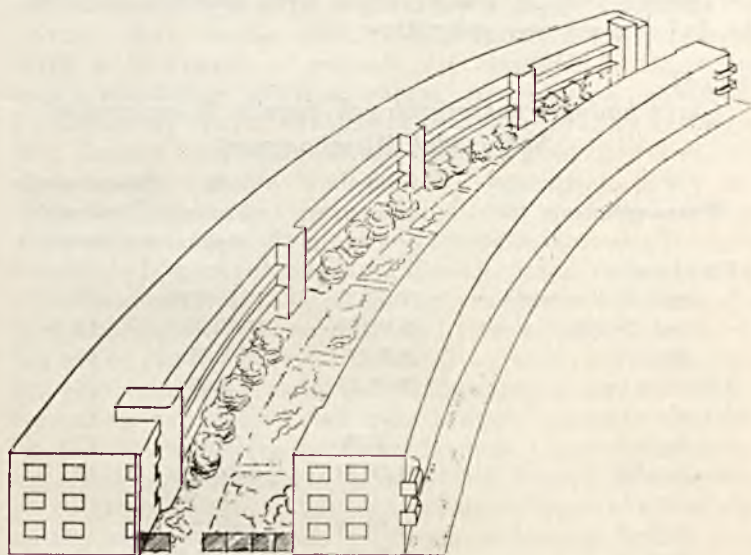
Koszt robót budowlanych w III kolonji jest stosunkowo dość wysoki. Złożyły się na to następujące przyczyny: konieczność skanalizowania rzeczki podziemnej pod budynkiem B, kosztowne roboty palowanie i betonowania fundamentów również i pod częścią budynku A, stosunkowo długi okres budowy, spowodowany przerwami wskutek zmian programu budowlanego, wreszcie kosztowniejsze wyposażenie mieszkań, spowodowane zwiększeniem liczby mieszkań najmniejszych, umeblowaniem wnek gospodarczych, zwiększeniem ilości szaf ściennych, szatni w przedpokojach i t. p. Jak dużą rolę wywiera, na zwiększenie kosztów budowy 1 m³ domu, typ i rozmiary mieszkania, widać najlepiej z porównania kosztu jednostkowego robót instalacyjnych w poszczególnych budynkach III i IV kolonij. W bud. A IV koszt tych robót wyniósł—13,37 zł. na 1 m³ kubatury ogólnej domu; w bud. B. III — 11,10 zł.; w bud. B. IV — 8,89 zł.; w bud. A. III — 8,58 zł. Budynki uszeregowaliśmy według wielkości przeciętnej powierzchni użytkowej, przypadającej na jedno mieszkanie. Dom A. w IV kolonji posiada największą liczbę mieszkań najmniejszych.

Aby zmniejszyć koszt budowy domu B. III, wywołany robotami fundamentowymi, Spółdzielnia zrezygnowała z podpiwniczenia budynku, zwiększając liczbę piwnic w budynku A, a tem samym nieco i stosunkowy koszt tego budynku. Za tę swoją tendencję oszczędnościową zostaliśmy boleśnie uderzeni pod względem kredytowym: Bank Gospodarstwa Krajowego i Komitet Rozbudowy m. Warszawy zmniejszył kubaturę szacunkową budynku o 2300 m³, obcinając Spółdzielni kredyt budowlany o 145.000 złotych, a przyznając na roboty fundamentowe kosztowniejsze naogół od podpiwniczenia zaledwie 36.000 zł.!

Koszty budowy IV kolonji są znacznie niższe i to wyłącznie z powodu tańszej budowy domu B. Jako jeden z najważniejszych powodów należy wymienić niewątpliwie znaczny postęp w usprawnieniu pracy Społecznego

VII KOLONJA W. S. M. NA ŻOLIBORZU

PRZY ULICY CIESZKOWSKIEGO, WEDŁUG PROJEKTU
ARCHITEKTÓW BARBARY I STANISŁAWA BRUKALSKICH.

Ogólna kubatura budynków 36593 m³. Liczba mieszkań — 192. W tem:

półtoraizbowych mniejszych	— 63
półtoraizbowych większych	— 24
dwuizbowych mniejszych	— 42
dwu i pół izbowych	— 51
trzy i czteroizbowych	— 12

Przedsiębiorstwa Budowlanego. Pierwszy rok organizacji S. P. B. nie mógł, z natury rzeczy, dać większych oszczędności, dla klienta. Pozatem budynek B.IV należy do najbardziej znormalizowanych w całym Osiedlu W. S. M. na Żoliborzu; składa się z 72 jednakowych mieszkań. Zastosowano tutaj kilka ważnych potanień konstrukcyjnych, w pierwszym rzędzie stropy pustakowe, zamiast belkowych. Wreszcie okres budowy tego domu, jeśli wyliczyć miesiące zimowe 1929/30, kiedy roboty były zupełnie przerwane, był stosunkowo najkrótszy.

Tabl. 12

*Okres budowy poszczególnych domów Warszawskiej
Spółdzielni Mieszkaniowej*

Wyszczególnienie	Data rozpoczęcia	Data oddania do użytku	Okres trwania budowy w miesiącach
I kolonja :			
bud. C (frontowy)	12.XII.25	15.VIII.28	32
bud. B ₁ i B ₂	15.V.27	15.VI.28	13
bud. A	15.V.27	15.X.28	17
II kolonia	29.IX.27	11.X.29	24
III kolonja :			
bud. A	21.X.28	1.IV.30	17
bud. B	1.V.29	1.X.30	18
IV kolonja :			
bud. A	1.IV.29	1.VII.30	15
bud. B	1.X.29	31.XII.30	15

Czas trwania budowy ma dla potanienia kosztów budowy bardzo duże znaczenie. Zmniejszają się nietylko t. zw. interkalarja, to jest koszty administracyjne Spółdzielni, koszty ogólne oprocentowania pożyczek budowlanych, ale również i koszty nadzoru i administracji samej budowy, odgrywające znaczną rolę.

Na tem miejscu najlepiej omówić jest również znaczenie pracy architekta projektującego i nadzorującego

budowę z ramienia Spółdzielni. Bezpośrednie zetknięcie się Spółdzielni z organizacją robót budowlanych (Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane można bowiem uważać za aparat techniczny Spółdzielni do wykonania budowy sposobem gospodarczym), dało w tym zakresie bardzo bogate doświadczenie.

Dokładne i ostateczne przygotowanie przed rozpoczęciem budowy, rysunków wykonawczych, obliczeń konstrukcyjnych, wykazów materiałów i części budowlanych (drzwi, okna, okucia, schody, balustrady i t. p.), zamawianych w fabrykach — posiada dla obniżenia kosztów budowy znaczenie pierwszorzędne, jak również szybkość i dokładność decyzji architekta w czasie wykonywania robót. Zmiana projektu podczas budowy powoduje z reguły zwiększenie kosztów budowy. W organizacji pracy architekta Spółdzielnia poczyniła w roku sprawozdawczym dość duże postępy. Rysunki wykonawcze budynku B. w IV kolonii były przygotowane całkowicie przed rozpoczęciem robót budowlanych. Natomiast sporządzenie wykazów dla podprzedsiębiorców i nadzór nad terminowością wykonania robót akordowych pozostawiał wiele do życzenia. Jak już wspominaliśmy częściową odpowiedzialność za niedotrzymanie terminów robót akordowych ponosi również Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane i podprzedsiębiorcy, którym roboty zostały powierzone. Niesolidność jednego podprzedsiębiorcy, lub też opóźnienie wykazu lub decyzji dla innego, powoduje zatrzymanie szeregu robót, konieczność wykonywania następnie poprawek, opóźnienie ogólnego terminu wykończenia i większe lub mniejsze podrożenie kosztów budowy. Akcja w kierunku usunięcia tych braków była prowadzona przez władze Spółdzielni z całą świadomością ich znaczenia.

Na ostatecznym koszcie budowy III i IV kolonii poważnie zaciążyły wydatki na oprocentowanie kredytów budowlanych.

Ilustruje to wyraźnie podane niżej zestawienie:

Tabl. 13

Zestawienie kosztów oprocentowania kredytów budowlanych opłaconych przez W. S. M. w latach 1926 — 1930

Lata	I kolonja	II kolonja	III i IV kolonje
1926	22.175-06	—	—
1927	77.311-58	34.982-50	—
1928	46.724-97	77.523-50	82.52
1929	—	66.507-19	255.925.04
1930	—	—	432.729.98
Razem	146.211-61	179.013-19	688.737.54

Zestawienie nie obejmuje procentów od kredytów budowlanych na V kolonję, pralnię i kotłownię.

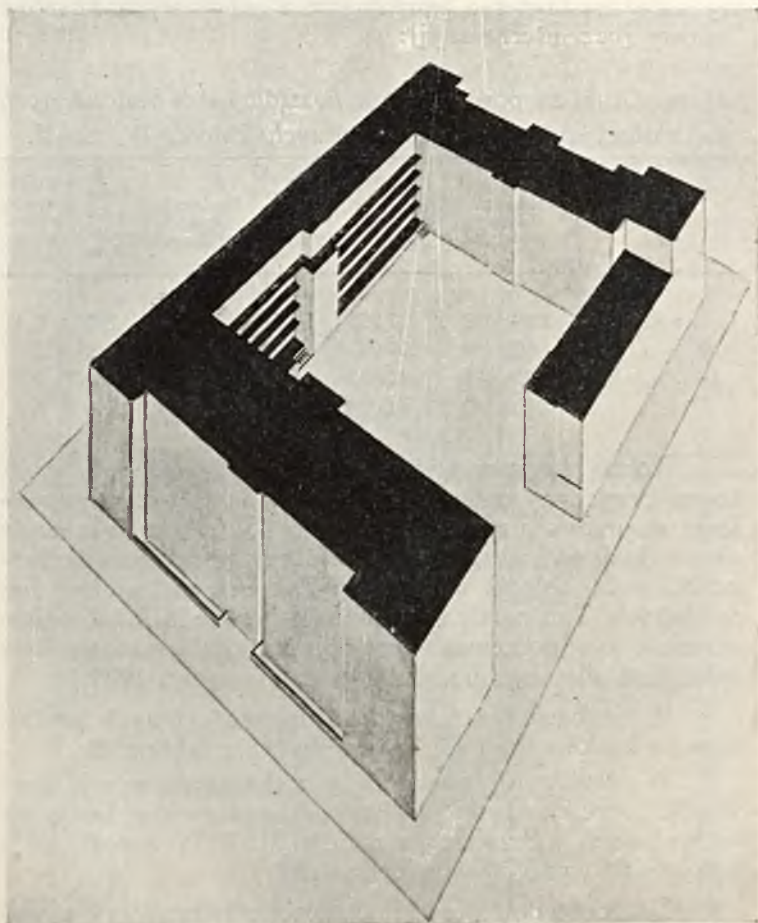
Procenty od kredytów budowlanych po wykończeniu domów obciążają rachunek administracji Osiedla. Odpowiednie sumy wyniosły do 31 grudnia 1930 roku dla I kolonji: zł. 265,037.97, dla II kolonji: zł. 162,765.49.

Jeżeli przeliczymy wydatki na oprocentowanie kredytów w czasie budowy w odniesieniu do 1 m³ budynku, to otrzymamy następujące obciążenie jednostki kosztów budowy dla poszczególnych serji robót budowlanych W. S. M.:

I kolonja	3,87 zł.
II kolonja	6,41 zł.
III i IV kolonja	8,06 zł.

Przy budowie II kolonji korzystała Spółdzielnia przez dłuższy czas z wysoko oprocentowanego kredytu z t. zw. funduszków własnych Banku; finansowanie III i IV kolonji było oparte na lokacie zagranicznej w Banku Gospodarstwa Krajowego, przyczem poza dodatkowem oprocentowaniem lokaty w ciągu całego 1929 roku Bank Gospodarstwa Krajowego liczył Spółdzielni oprocentowanie, ustalone dla kredytów z funduszków własnych. Reklamacja Spółdzielni o zwrot nadpłaconych w ten sposób procentów została odrzucona.

VIII KOLONJA W. S. M. NA ŻOLIBORZU
WEDŁUG PROJEKTU SPÓLDZIELNI ARCHITEKTONICZNEJ
(PROJ. ARCH. JAN CHMIELEWSKI I JULJUSZ ŻAKOWSKI)

VIII kolonja na Żoliborzu, zaprojektowana na terenie położonym przy ulicach: Marymonckiej, Cieszkowskiego, Sierpeckiej i Krechowickiej liczyć będzie w jednym gmachu 184 małe mieszkania, w tem 129 półtoraizbowych, 35 dwuizbowych i 20 trzy i pół izbowych.

Wobec tak różnorodnych obciążeń poszczególnych budów W. S. M. kosztami dodatkowymi, wśród których na pierwszym miejscu stoją koszty oprocentowania, podajemy niżej zestawienie porównawcze właściwych kosztów budowy (bez interkalaryj):

Tabl. 14. *Analiza porównawcza kosztów robót budowlanych i instalacyjnych dla poszczególnych kolonij W. S. M.*

Wyszczególnienie	Koszty budowy w złotych	Kubatura budynków	Koszt 1m ³	Powierzchnia użytkowa	Koszt 1 m ² powierz. użyt.	Współczynnik wykon. kubat. domu
I kolonja	1.991.472	37.735	52,78	7.055	282	5,4
II "	1.892.614	27.942	67,73	5.501	344	5,1
III "	2.936.426	44.479	66,01	8.068	364	5,5
IV "	2.604.303	41.018	63,49	7 771	335	5,3

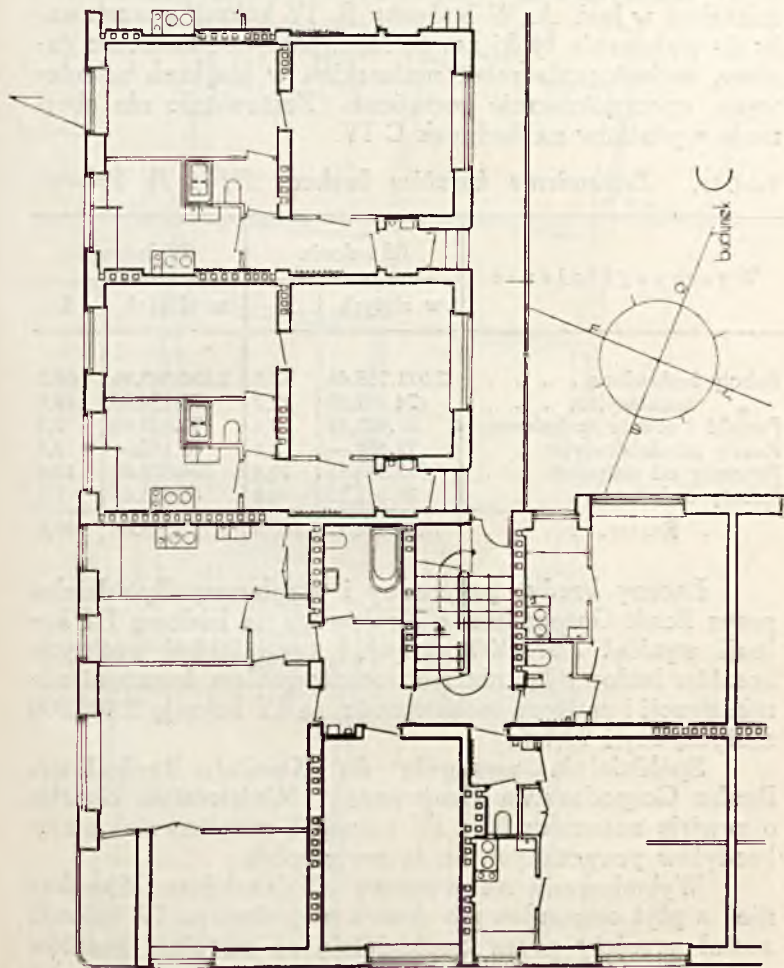
Koszty budowy wykazują wyraźną tendencję spadkową. Przyczyny omówiliśmy wyżej. Są to przedewszystkiem stopniowe usprawnienie pracy S. P. B., skrócenie okresu budowy, oszczędności konstrukcyjne, a dla budynku B. w IV kolonji również spadek cen materiałów budowlanych. Ten ostatni moment odegrał jednak stosunkowo małą rolę, ponieważ wszystkie materiały masowe były zakupione dla tego budynku jeszcze w roku 1929.

W liczbach absolutnych wysokość ogólnych wydatków na budowę III i IV kolonij ilustruje tablica 15.

W tablicy tej rzuca się przedewszystkiem w oczy wysoki odsetek wydatków na oprocentowanie pożyczek budowlanych. Przekracza on dla III i IV kolonij 10% wszystkich wydatków na budowę.

Do robót dodatkowych zaliczono bezzwrotny udział Spółdzielni w finansowaniu budowy kanałów miejskich. Roboty ziemne, drenażowe i palowanie fundamentów w III kolonji włączono do robót budowlanych. Koszt ro-

ROZPLANOWANIE MIESZKAN W BUDYNKU C
IV KOLONJI W. S. M. NA ŻOLIBORZU.

☞ Mieszkanie półtoraizbowe o powierzchni użytkowej 28,5 m² i 35,5 m²;
dwuizbowe większe o pow. 44 m²; czteroizbowe o pow. 90 m².

bót instalacyjnych w IV kolonji jest wyższy wskutek dużej ilości wanień i kosztownej naogół instalacji najmniejszych mieszkań w bud. A. W budynku B. IV kolonji pozostawały do wykonania tynki zewnętrzne, piecyki i kuchenki gazowe, wykończenie robót malarskich w klatkach schodowych, uporządkowanie podwórza. Zestawienie nie obejmuje wydatków na budynek C IV.

Tabl. 15. *Zestawienie kosztów budowy III i IV kolonji.*

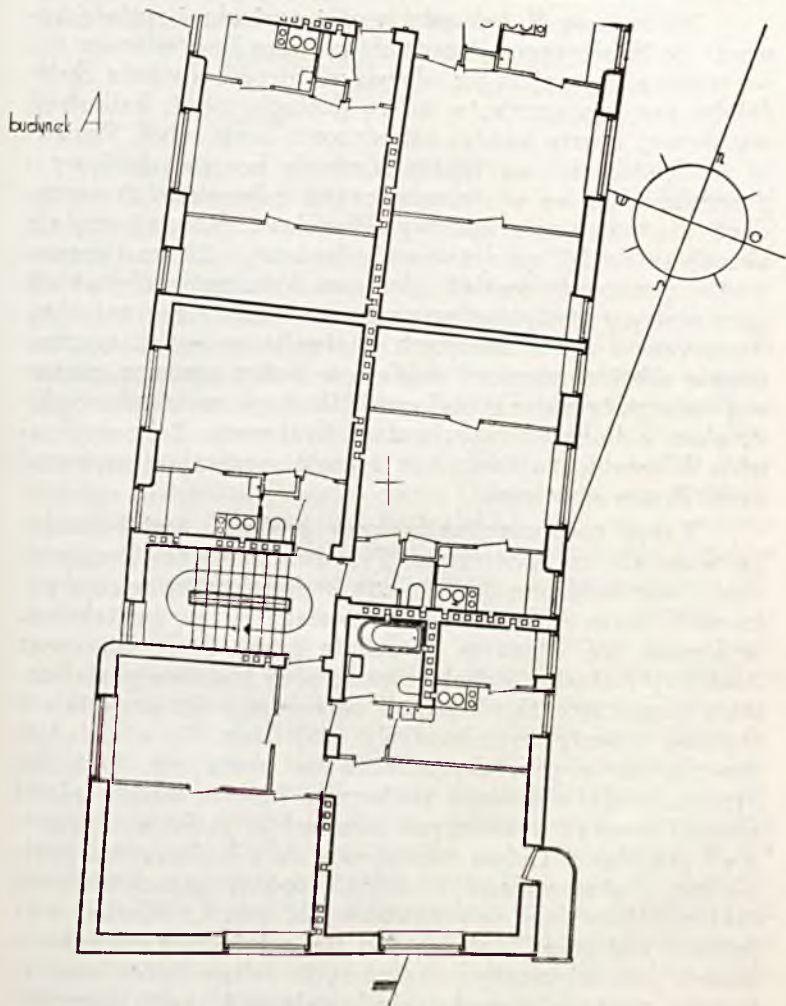
Wyszczególnienie	III kolonja		IV kolonja	
	w złotych	%	w złotych	%
Roboty budowlane	2.511.718.46	72,1	2.150.547.96	69,1
„ instalacyjne. . . .	424.707.86	12,2	453.754.96	14,6
Projekt i nadzór techniczny	81.927.84	2,4	71.625.94	2,3
Koszty administracyjne . .	72.400.—	2,1	65.112.—	2,1
Procenty od pożyczek. . .	362.358.93	10,4	326.378.61	10,4
Roboty dodatkowe	28.341.33	0,8	45.821.61	1,5
Razem.	3.481.454.42	100,0	3.113.241.08	100,0

Łączny kredyt przyznany i wypłacony Spółdzielni przez Bank Gospodarstwa Krajowego na budowę III kolonji wyniósł 2.673.300 złotych, czyli 76,8% ogólnych kosztów budowy łącznie z oprocentowaniem, kosztami administracji i nadzoru technicznego, na IV kolonję 2.480.000 złotych, czyli 79,7%.

Spółdzielnia wystąpiła do Komitetu Rozbudowy, Banku Gospodarstwa Krajowego i Ministerstwa Skarbu o rewizję szacunku III i IV kolonji i zwiększenie sumy kredytów przyznaczonych na tę serję robót.

Wybudowany na wystawę „Najmniejsze Mieszkanie” z płyt cementowych domek w podwórzu IV kolonji, został przejęty przez Spółdzielnię za zwrotem kosztów materiałów budowlanych i robocizny (z wyjątkiem płyt dostarczonych przez firmę „Cemunit”). Domek składa się z pokoju, przedpokoju i kuchni i przeznaczony będzie dla

ROZPLANOWANIE MIESZKAŃ W BUDYNKU A VII KOLONJI W. S. M. NA ŻOLIBORZU.

Mieszkania półtoraizbowe o powierzchni użytkowej 28 m²; dwuizbowe mniejsze o pow. 35 m²; dwuizbowe większe o pow. 41 m² i czteroizbowe o pow. 73 m².

celów ogrodniczych lub też na pijalnię mleka dla dzieci. Koszt jego wyniósł 6.195 złotych.

Na budowę *V kolonji i pralni centralnej* została zawarta ze Społecznem Przedsiębiorstwem Budowlanem nowa umowa, przewidująca obowiązek przedstawiania Spółdzielni systematycznie, w miarę postępu robót, kalkulacji wynikowej kosztu każdej zakończonej serji robót. Pozwala to Spółdzielni na lepszą kontrolę kosztów budowy i przedsięwzięcie we właściwym czasie odpowiednich zarządzeń dla potanienia budowy. Wysokość prowizji została określona na 7% za organizację budowy i 5% za finansowanie, ponieważ również i budowa *V kolonji* odbywa się przy pomocy kredytów, uzyskanych z lokaty zagranicznej. Rozpoczęcie robót ziemnych nastąpiło w maju, uruchomienie robót murarskich dopiero w końcu czerwca, pierwszą ratę pożyczki na budowę *V kolonji* podniosła Spółdzielnia z Banku Gospodarstwa Krajowego 2 lipca. Projekt *V kolonji*, zarówno jak i pralni centralnej wykonał arch. Bruno Zborowski.

Przed rozpoczęciem budowy projekt został zbadany wspólnie ze Społecznem Przedsiębiorstwem Budowlanem i wprowadzono doń zmiany konstrukcyjne w celu potanienia domu A. Budynek ten posiada stropy pustakowe, wykonane we własnym zarządzie przez S. P. B., oraz dach kryty blachą. Roboty ziemne przy budowie pralni zostały rozpoczęte 15 sierpnia. Pod koniec roku wszystkie 3 budynki zostały wyprowadzone pod dach. Na urządzenie wewnętrzne pralni, zaprojektowane przez inż. Ludwika Merkla, został rozpisany konkurs, w którym wzięły udział fabryki maszyn pralniczych niemieckie, duńskie, szwedzkie i angielskie. Celem zapoznania się z instalacjami pralniczymi, stosowanymi w dużych spółdzielniach i nowoczesnych osiedlach mieszkaniowych, inż. L. Merkel wyjeżdżał zagranicę. Zatrzymano się ostatecznie na ofercie znanej fabryki maszyn pralniczych Johna, która zaofiarowała maszyny nowego udoskonalonego typu, stosunkowo najtańsze i na dogodnych warunkach finansowych.

Ogólny koszt robót budowlanych i instalacyjnych, wykonanych przez S. P. B. przy tej serii robót do końca roku przedstawiał się jak następuje:

V kolonja bud. A.	—	zł. 712,509.69
„ bud. B.	—	zł. 404,839.94
Pralnia		zł. 146,669.24

Ponieważ na dzień 31 grudnia stan wykonania budynku A wynosił 50,8%, budynku B — 53,8%, pozwala to przypuszczać, że budowa V kolonji będzie znacznie tańszą od budowy kolonji III i IV. Budynek pralni był pod koniec roku zaawansowany na 59%. Prócz tego przystąpiono w roku sprawozdawczym do rozbudowy kotłowni i założenia fundamentów pod budynek C w IV kolonji. Ta ostatnia decyzja była spowodowana możliwością uzyskania nowego kredytu Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych na całkowite wykończenie IV kolonji. Niestety starania o ten kredyt w Z. U. P. U. nie dały pożądanego rezultatu. Projekt domu C. został przez architektów Barbarę i Stanisława Brukalskich całkowicie przerebiony, uwzględniając z jednej strony, potanieńnię kosztów budowy (podniesienie o jedno piętro, wyprostowanie elewacji od placu Cecory, stropy pustakowe), z drugiej zaś przystosowanie części mieszkań dwuizbowych do wymagań pracowników umysłowych (zupełne wyodrębnienie kuchni, wnęka dla służącej). Postanowienie przyspieszenia rozbudowy kotłowni, powzięły władze Spółdzielni po głębszym namyśle, aby uniknąć nieprodukcyjnego wydatku na budowę kanału, przechodzącego wewnątrz dobudowywanej części kotłowni, zabezpieczyć racjonalne rozmieszczenie kotłów wodnych i parowych, wreszcie zaś mając na względzie potrzeby przyszłych kolonij, przygotowanych do budowy w roku następnym. W dobudowanej i niewykończonej jeszcze części kotłowni pomieszczono na razie magazyny stolarskie i cenniejszych materiałów, przygotowanych i dostarczanych dla V kolonji.

Jak wynika z tego przeglądu działalności budowlanej Spółdzielni, znajdowała się ona w roku sprawozdawczym pod znakiem jaknajdalej posuniętych celowych oszczędności i ekonomji zarówno w kosztach budowy domów wykańczanych, jak budowanych i projektowanych.

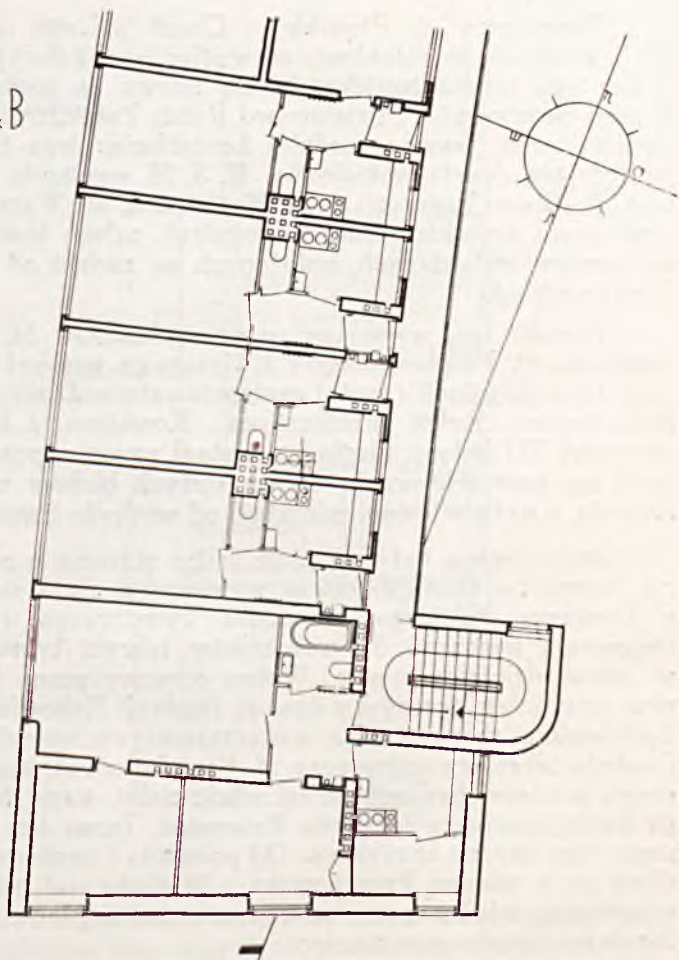
PROJEKTOWANE BUDOWY.

Mając na widoku realizację planu rozbudowy osiedla na Żoliborzu, przynajmniej w granicach zakreślonych w projekcie 1928 roku, prowadzono nadal energiczne starania o przydział, a przynajmniej zarezerwowanie dla W. S. M. terenów, położonych w trójkącie pomiędzy ulicami Marymoncką i Krasińskiego. Poważnem niebezpieczeństwem dla rozwoju Spółdzielni stały się plany Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, któremu Ministerstwo Robót Publicznych zaproponowało sąsiadujące z Warszawską Spółdzielnią Mieszkaniową i dawniej już przyrzeczone Spółdzielni tereny.

Korzystając z przychylnego ustosunkowania się do Spółdzielni po wystawie „Najmniejsze Mieszkanie” nowego Ministra Robót Publicznych, Spółdzielnia uzyskała przydział terenu przy ul. Marymonckiej (VIII kolonja) i przy ulicy Cieszkowskiego (VII kolonja), natomiast straciła na rzecz Z.U.P.U. teren na rogu ul. Krasińskiego i Stolecznej (za IV kolonją). Akcja Spółdzielni w stosunku do Zakładu szła nie w kierunku zdobycia za wszelką cenę własności terenów, lecz w kierunku utrzymania jednolitości gospodarczej Osiedla, obliczonego z centralną kotłownią na 1500 do 2000 mieszkań. Dlatego też wobec Z.U.P.U. został wysunięty projekt wykonania budowy domów dla Zakładu przez Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane, przyłączenia domów do centralnej kotłowni W. S. M. i ewentualnego oddania ich w administrację Spółdzielni. Niestety żaden z tych postulatów nie został przez Zakład uwzględniony i jedynie realnem okazało się odwojowanie terenu pod VIII kolonję. W dniu 30 lipca podpisała Spół-

ROZPLANOWANIE MIESZKAN W BUDYNKU B VII KOLONJI W. S. M. NA ŻOLIBORZU.

budynek B

Mieszkania półtoraizbowe dwustronnie przewietrzane z wejściem z galerji komunikacyjnej o powierzchni użytkowej 24,5 m²; mieszkanie czteroizbowe o pow. 73,5 m².

dzielnia akt zdawczo - odbiorczy, wchodząc w posiadanie wspomnianych wyżej terenów na Żoliborzu.

Teren przy ul. Płońskiej i Cieszkowskiego okazał się b. trudnym do zabudowy ze względów regulacyjnych. Część tego terenu znajdowała się znowu za parkanem dawnej prochowni i Ministerstwo Robót Publicznych podzieliło teren, jeszcze bardziej komplikując jego figurę, podlegającą zwartej zabudowie. W. S. M. wystąpiła wówczas do Biura Regulacji przy Magistracie m. Warszawy z własnym projektem zmiany regulacji całego kompleksu terenów budowlanych, położonych na zachód od ulicy Cieszkowskiego.

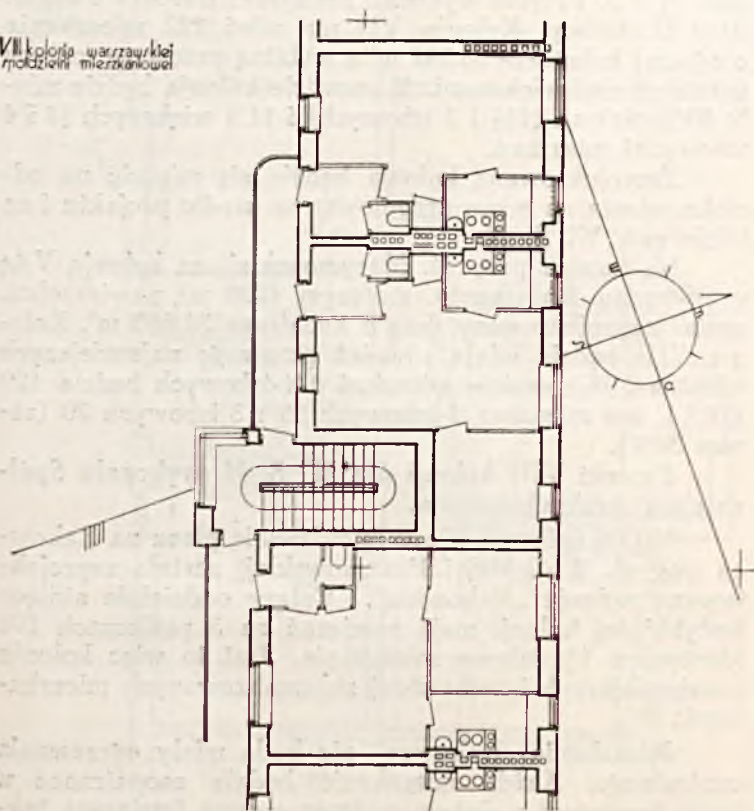
Projekt ten, wykonany przez architektów St. Brukalskiego, St. Filipkowskiego i J. Graese'go, uzyskał aprobatę Biura Regulacji i został następnie zatwierdzony przez Ministerstwo Robót Publicznych. Konfiguracja terenu przyszłej VII kolonji uległa korzystnej zmianie, pozwalającej na zaprojektowanie dwóch dużych bloków mieszkalnych, z naświetleniem mieszkań od wschodu i zachodu.

Jednocześnie były czynione usilne starania o zdobycie terenu na Ochocie, celem wywiązania się z umowy z Dyrekcją Polskiego Monopolu Tytoniowego i wybudowania mieszkań dla robotników fabryki tytoniowej w tamtej dzielnicy miasta. Wobec odmowy przez Magistrat przydziału terenów z dawnej fundacji Rakowieckiej, Spółdzielnia skorzystała z nadarzającej się sposobności i nabyła teren prywatny przy ul. Pruszkowskiej, bez zbędnego pośrednictwa wprost od właścicielki, żony dawnego funkcjonariusza folwarku Rakowiec. Teren ten położony jest bardzo korzystnie. Od południa i zachodu graniczy on z ulicami Pruszkowską i Wiślicką, od północy z terenami folwarcznymi, przeznaczonymi w planie regulacyjnym miasta na zieleniec.

Na terenach, przyznanych Spółdzielni przez Min. Robót Publicznych na Żoliborzu, zaprojektowane zostały VII i VIII kolonje.

ROZPLANOWANIE MIESZKAŃ DWUIZBOWYCH W VIII KOLONJI W S. M.

VIII kolonia warszawskiej
rodziny mieszkaniowej

Wejście do mieszkania z zewnętrznej galerii komunikacyjnej. Dwie klatki schodowe dają dostęp do 11 mieszkań na każdym piętrze. Mieszkanie dwustronnie przewietrzane składa się z przedpokoju, dużej izby mieszkalnej, oddzielonej drzwiami części gospodarczej, sypialni i ustępu. W izbie mieszkalnej szafa ścienna. Powierzchnia użytkowa 41 i 45 m².

Mianowicie na terenie między ulicami Sierpecką, Płońską i Cieszkowskiego (za kotłownią centralną) została zaprojektowana VII kolonja w postaci dwóch domów A i B. Projekt wykonali architekci Barbara i Stanisław Brukalscy. Kolonja VII ma mieć 192 mieszkania o ogólnej kubaturze 36.592 m³ z wybitną przewagą małych mieszkań nad większemi. Mianowicie kolonja będzie miała 89% małych (1½ i 2 izbowych) i 11% większych (3 i 4 izbowych) mieszkań.

Zaprojektowana kolonja będzie się mieścić na odcinku miasta na nowo uregulowanym wedle projektu i za inicjatywą W. S. M.

Na terenie przy ul. Marymonckiej, za kolonją V-tą w kierunku Marymontu, mającym 4200 m² powierzchni, został zaprojektowany dom o kubaturze 31,810 m³. Kolonja VIII będzie miała również przewagę najmniejszych mieszkań, mianowicie mieszkań 1½-izbowych będzie 129 (70%), zaś mieszkań 2-izbowych 35 i 3-izbowych 20 (razem 30%).

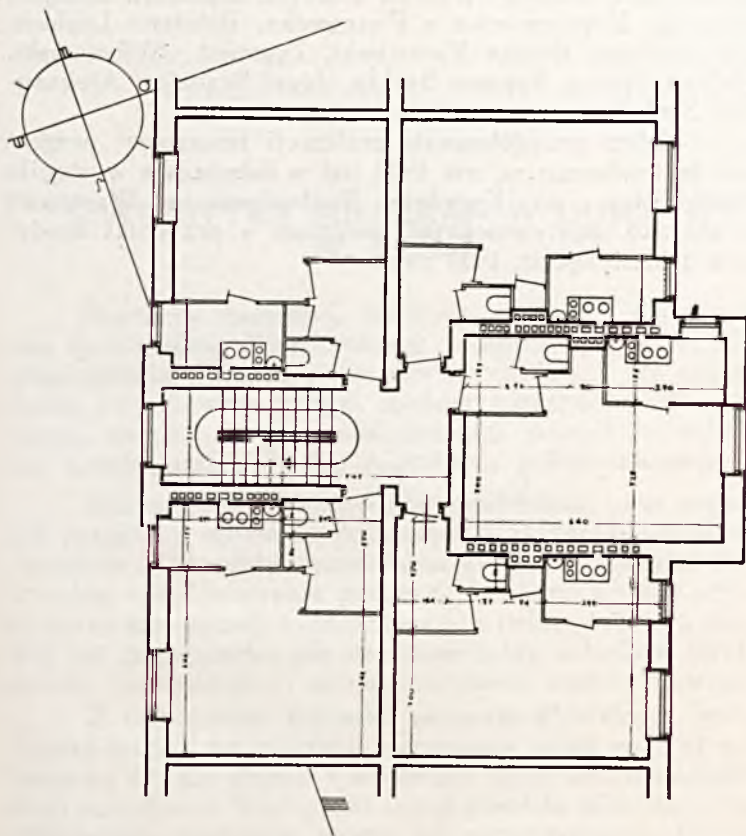
Projekt VIII kolonji dla W. S. M. wykonała Spółdzielnia Architektoniczna.

Na zakupionym przez Spółdzielnię placu na Rakowcu (róg ul. Wiślickiej i Pruszkowskiej) została zaprojektowana kolonja „Rakowiec”. Cztery oddzielnie stojące budynki tej kolonji mają zawierać na 3 poziomach 192 identyczne 1½-izbowe mieszkania. Jest to więc kolonja o najmniejszych i najbardziej znormalizowanych mieszkańach.

Mieszkania „Rakowca” nie będą miały ogrzewania centralnego. Każde mieszkanie będzie zaopatrzone w trzon kuchenny z dużym podgrzewaczem (mającym także swoje własne palenisko). W ten sposób mieszkania te częściowo albo nawet i całkowicie będą mogły być ogrzewane przy gotowaniu posiłku w kuchni.

Kolonja „Rakowiec” odznacza się tem jeszcze, że domy będą miały konstrukcję żelazną z wypełnieniem ścian gazobetonem lub celolitem.

ROZPLANOWANIE MIESZKAŃ PÓLTORAIZBOWYCH W VIII KOLONJI W S. M.

Z jednej klatki schodowej wejście do pięciu mieszkań na każdym piętrze. Światło wschodnie i zachodnie. Mieszkanie o pow. 32 m² składa się z przedpokoju, izby mieszkalnej, wyodrębnionej i oddzielonej drzwiami części gospodarczej oraz ustępu. W izbie mieszkalnej lub przedpokoju szafa ścienna.

Projekt wykonał zespół „Praesens” w składzie następujących architektów i inżynierów: Brukalska Barbara, Brukalski Stanisław, Wacław Chorysz, Stanisław Hempel, Anatolija Hryniewiecka - Piotrowska, Bohdan Lachert, Jan Najman, Roman Piotrowski, Zygmunt Skibniewski, Helena Syrkus, Szymon Syrkus, Józef Szanajca, Aleksander Szniolis.

Celem przygotowania realizacji finansowej programu budowlanego na rok 1931 już w listopadzie wystąpiła Spółdzielnia do Komitetu Rozbudowy m. Warszawy z szeroko umotywowanym podaniem o przydział kredytów z kontyngentu 1931 roku.

STATYSTYKA MIESZKAŃ W DOMACH W. S. M.

Rozmiary mieszkań, budowanych przez Warszawską Spółdzielnię Mieszkaniową, ulegają z roku na rok zmniejszeniu. Dominujący w pierwszych latach typ mieszkania trzyizbowego ustąpił miejsca mieszkaniu dwuizbowemu, obecnie zaś w projektowanych nowych kolonjach ma zupełną przewagę typ mieszkania półtoraizbowego.

Zmiana polityki budowlanej Spółdzielni jest zupełnie świadomą, opartą na uchwałach Walnych Zgromadzeń członków. Niezwykle wysoki koszt pożyczek budowlanych, wysokie oprocentowanie pożyczek konwersyjnych i krótki okres amortyzacji tych pożyczek z jednej strony, z drugiej zaś pogarszający się stan materialny członków Spółdzielni — zmuszają do redukcji minimum mieszkaniowego.

W tym samym kierunku nastawia działalność Spółdzielni względ na potrzebę utrzymania przez rodzinę robotniczą z takim trudem i wysiłkiem zdobytego samodzielnego mieszkania. Rozłożenie części kosztów mieszkania na sublokatora powoduje utratę tej samodzielności, której W. S. M. od początku swego istnienia przypisuje tak duże znaczenie społeczne i moralne.

Jak widać z tablicy 16 odsetek mieszkań najmniejszych (półtoraizbowych) zwiększył się w domach budowanych z 11% na 46%; w domach zaś zaprojektowanych nawet do 72%.

Tabl. 16.

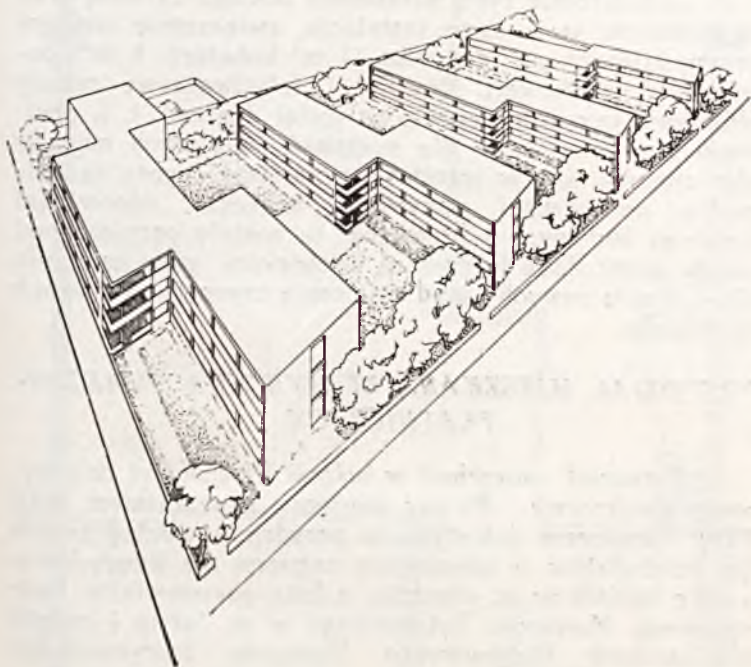
Mieszkania w W. S. M.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem mieszkań	Ogółem izb	Mieszkania w/g ilości izb						
			1	1½	2	3	3½	4	
<i>Domy ukończone :</i>									
	<i>Ogółem . . . . .</i>	527	1227	26	33	269	175	15	9
	<i>w odsetkach</i>	100		5	6	65	19	3	2
I kolonja: budynek A	24	48	—	—	24	—	—	—	—
" " B ₁	4	14	—	—	—	—	4	—	—
" " B ₂	4	14	—	—	—	—	4	—	—
" " C	76	192½	9	9	4	54	—	—	—
II kolonja	102	220	—	12	68	22	—	—	—
III kolonja: budynek A	96	232	—	—	64	24	—	8	—
" " B	65	122	8	10	43	3	—	1	—
IV kolonja: budynek A	84	168½	9	2	66	—	7	—	—
" " B	72	216	—	—	—	72	—	—	—
<i>Domy w budowie:</i>									
	<i>Ogółem . . . . .</i>	275	550½	—	127	92	48	—	8
	<i>w odsetkach</i>	100		—	46	33	18	—	3
IV kolonja: budynek C	92	192	—	56	4	28	—	4	—
V kolonja: budynek A	108	228	—	32	52	20	—	4	—
" " B	75	130½	—	39	36	—	—	—	—
<i>Domy zaprojektowane:</i>									
	<i>Ogółem . . . . .</i>	568	945	—	408	128	—	20	12
	<i>w odsetkach</i>	100		—	72	23	—	3	2
VII kolonja: budynek A.	90	139	—	24	50	—	—	6	—
" " B.	102	184½	—	63	33	—	—	6	—
VIII kolonja	184	333½	—	129	35	—	20	—	—
Rakowiec—4 domy.	192	288	—	192	—	—	—	—	—

Normalizacja typów mieszkań ze względu na konieczność obniżenia kosztów budowy też została posunięta możliwie najdalej. Najlepsze rezultaty pod tym względem zostały osiągnięte w projekcie osiedla na Rakowcu. Na przedyskutowanie i ustalenie typu tego mieszkania zostało poświęcone kilka wspólnych posiedzeń Zarządu z projektującym zespołem architektów.

WIDOK OGÓLNY KOLONJI W. S. M. NA RAKOWCU.

WEDŁUG PROJEKTU ZESPOŁU PRAESENS .

Kolonja położona przy ul. Pruszkowskiej i Wiślickiej na Rakowcu. Składa się z czterech domów mieszkalnych i części społecznej. Domy zupełnie jednakowe. Każdy liczy 48 półtoraizbowych mieszkań. Dostęp z jednej klatki schodowej i widnych korytarzy. Konstrukcja budynków żelazna. Ściany z celolitu.

W kolonji VIII całkowitą normalizację utrudniły warunki zabudowy terenu. I tu jednak osiągnięto dobre rezultaty: 129 mieszkań półtoraizbowych prawie identycznych rozmiarów, rozplanowanych w jednakowych prostokątach, różni się tylko rozmieszczeniem ścianek działowych (4 typy), w zależności od naświetlenia mieszkania.

Zmniejszenie typu mieszkania pociąga za sobą przy zaopatrzeniu w te same instalacje, zwiększenie kosztów przypadających na jednostkę (1 m³ kubatury, 1 m² powierzchni użytkowej). Również i dotychczasowe zasady obliczania czynszów, oparte na dużej regresji, t. j. obniżeniu stawki za 1 m² dla mieszkań mniejszych musiały ulec zmianie, aby w rezultacie przeciętny czynsz za jednostkę powierzchni wszystkich mieszkań odpowiadał kosztowi budowy. — Przesłanki te zostały przyjęte pod uwagę przez Radę Nadzorczą Spółdzielni przy ustalaniu dla Zarządu nowych zasad obliczania czynszów w domach Spółdzielni.

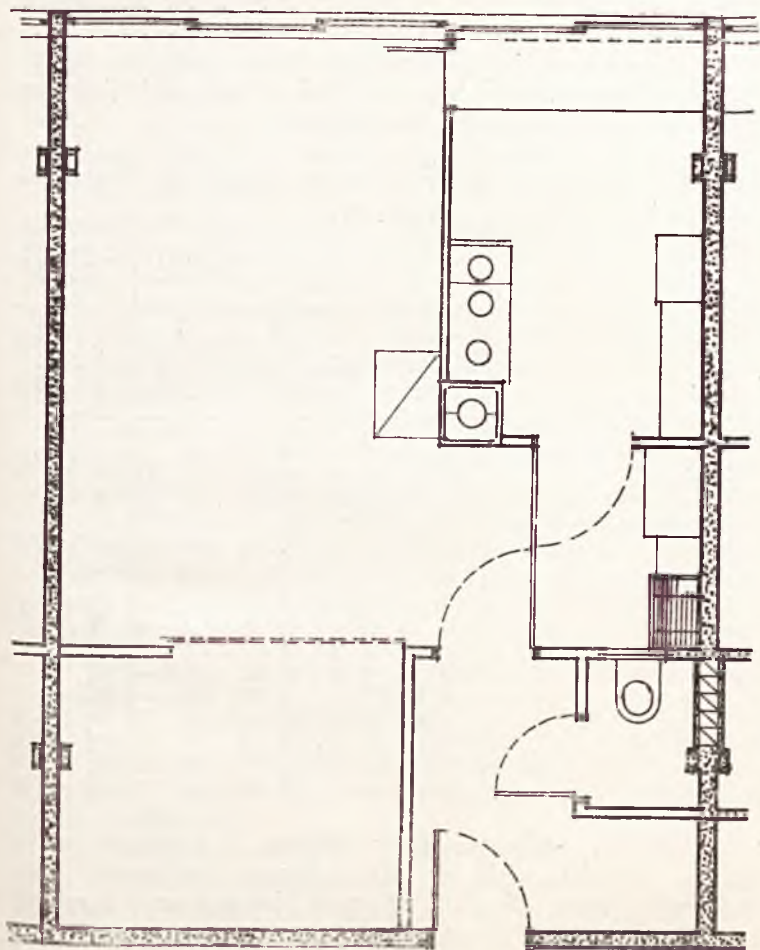
PRYZDZIAŁ MIESZKAŃ. STATYSTYKA PUNKTÓW PŁATNICZYCH.

Przydział mieszkań w kolonji III i IV był dokonywany dwukrotnie. Po raz pierwszy z początkiem roku 1930, przyczem dokonywano przydziału według trzech list kandydatów, a mianowicie najpierw dla kandydatów z listy ogólnej w m. styczniu, z listy pracowników Państwowego Monopolu Tytoniowego w m. lutym i z listy pracowników Państwowego Monopolu Spirytusowego w m. marcu.

Po raz drugi przydzielono mieszkania w m. wrześniu 1930 roku również według trzech list kandydatów.

Kwestjonariusze zgłoszeń były rozsyłane do pierwszego przydziału jeszcze w listopadzie 1929 r., zaś do drugiego przydziału w lipcu 1930 r. do wszystkich członków, należących do Spółdzielni przynajmniej pół roku i posiadających zgodnie z przepisami regulaminu przy-

PLAN MIESZKANIA W KOLONJI W. S. M.
NA RAKOWCU.

Mieszkanie składa się z przedpokoju, izby mieszkalnej, wnetki sypialnej, małej kuchenki i ustępu. Drzwi z przedpokoju i kuchni tworzą jednocześnie zamknięcie części zmywalnej (zlew, miednica). W przedpokoju szatnia i pawlacz. Powierzchnia użytkowa 32.6m².

działu mieszkań przynajmniej 5 punktów płatniczych. Z ogólnej listy kolejności przydzielono przy pierwszym przydziale 120 mieszkań, z listy pracowników Monopolu Tytoniowego 45 mieszkań, z listy pracowników Monopolu Spirytusowego 11 mieszkań, przy drugim przydziale z listy ogólnej 100 mieszkań, z listy tytoniowców 28, z listy spirytusowców 9 mieszkań.

Tabl. 17 *Statystyka punktów przy przydziale mieszkań*
W. S. M.

Wyszczególnienie	I przydział X 1926 r.			II przydział X 1927 r.			III przydział V 1928 r.			IV przydział IV 1929		V przydział I, II i III 1930			VI przydział IX 1930		
	Lista ogólna	Lista tyto- niowców	Lista spiry- tusowców	Lista ogólna	Lista tyto- niowców	Lista spiry- tusowców	Lista ogólna	Lista tyto- niowców	Lista spiry- tusowców	Lista ogólna	Lista tyto- niowców	Lista spiry- tusowców	Lista ogólna	Lista tyto- niowców	Lista spiry- tusowców		
Liczba rozdzielanych mieszkań	28	46	32	80	20	122	45	11	100	28	9						
Liczba zgłoszeń	43	89	105	264	73	312	112	19	247	60	13						
Na jedno mieszkanie kandydatów	1,5	1,9	3,3	3,3	3,6	2,5	2,5	1,7	2,5	2,1	1,4						
<i>Liczba punktów:</i>																	
Powyżej 100	2	2	1	—	4	3	—	—	1	—	—						
od 81 do 100	2	3	2	8	3	16	—	—	10	—	—						
od 61 do 80	8	7	9	78	4	94	3	—	92	1	—						
od 51 do 60	4	10	17	33	3	82	28	—	57	8	—						
od 41 do 50	3	28	32	67	13	61	34	7	43	23	2						
od 31 do 40	9	17	28	45	16	33	27	9	29	8	6						
od 21 do 30	9	18	16	22	17	19	13	2	13	14	3						
20 i mniej	6	4	—	11	13	4	7	1	2	6	2						

Ogółem wpłynęło przy piątym i szóstym przydziale mieszkań 312 i 247 zgłoszeń członków szeregowych oraz 29 i 7 zgłoszeń lokatorów o zmianę mieszkania, 112 i 60 zgłoszeń tytoniowców, oraz 2 i 6 zgłoszeń lokatorów i wreszcie 19 i 13 zgłoszeń spirytusowców.

Zebrania kandydatów odbywały się osobno w każ-

dej z trzech grup kandydatów (w grupie ogólnej członków dn. 8.XII.1929 r. i dn. 22.VII.1930 r., w grupie tytoniowców dnia 11.II i 20.VIII oraz w grupie spirytusowców dnia 28.III i 20.VIII). Na zebraniach każdorazowo były wybierane z pośród kandydatów Komisje Kontrolujące, których zadaniem było sprawdzenie obliczenia punktów i ustalenia odpowiedniej listy kolejności dla kandydujących członków Spółdzielni.

Komisje odbyły przeciętnie dla grupy ogólnej po 10 posiedzeń każda, dla grupy tytoniowców 4 i 5, oraz dla grupy spirytusowców 2 i 4 posiedzenia i przeprowadzały badania na miejscu warunków rodzinnych, mieszkaniowych i społecznych kandydatów na mieszkania, jak następuje: dla grupy ogólnej 69 i 52 kandydatów, dla grupy tytoniowców 32 i 6 kandydatów, dla grupy spirytusowców 2 i 3 kandydatów.

Przydział mieszkań został dokonany przez Zarząd Spółdzielni według listy ułożonej przez Komisję i życzeń co do wyboru poszczególnych mieszkań, wyrażonych przez kandydatów, otrzymujących mieszkania w kolejności posiadanych punktów płatniczych i społecznych. Odwołania do Rady Nadzorczej złożyło w obu przydziałach po 14 członków. Z odwołań tych Rada uwzględniła 7 i 6, oddaliła 6 i 8.

Odwołania tytoniowców w liczbie 6 i 5 zostały rozpatrzone przez Zarząd, zbadane i przesłane z opinią do obu Dyrekcyj Państwowych Monopolów, które zatwierdziły ostatecznie listę przydziału mieszkań dla tych kandydatów, uwzględniając odwołania, zgodnie z opinią Zarządu Spółdzielni.

Z listy ogólnej i z listy tytoniowców przy wrześniowym przydziale mieszkań zostali wydzieleni na osobną listę wszyscy kandydaci ubezpieczeni w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie. Z tej listy specjalnej został dokonany stosownie do umowy z Z. U. P. U. przydział 72 mieszkań trzyizbowych w budynku B IV kolonji. Przy ustalaniu kolejności na tej liście

nie były brane pod uwagę punkty społeczne, a życzenia co do wyboru poszczególnych mieszkań były brane pod uwagę w kolejności posiadanych przez kandydatów punktów płatniczych.

Statystyka punktów płatniczych wszystkich członków Spółdzielni w dniu 31 grudnia 1930 roku przedstawiała się jak następuje:

Tabl. 18 *Statystyka punktów płatniczych w dniu 31 grudnia 1930 roku.*

Ilość punktów	Lokatorzy	Pozostali członkowie	Razem
0 punktów	6	173	179
1 — 4	7	258	265
5 — 9	11	138	149
10 — 14	16	103	119
15 — 19	24	76	100
20 — 24	18	60	78
25 — 29	15	44	59
30 — 34	37	47	84
35 — 39	51	37	88
40 — 44	37	49	86
45 — 49	59	17	76
50 — 54	60	12	72
55 — 59	51	11	62
60 — 69	51	20	71
70 — 79	17	2	19
80 — 89	11	1	12
90 — 99	3	2	5
100 i więcej	2	5	7

Najmniejsza liczba punktów, dająca prawo do mieszkania wynosiła przy piątym przydziale dla listy ogólnej 56 punktów, dla listy tytoniowców 30, dla listy spirytusowców 36 punktów; przy szóstym przydziale dla listy ogólnej 70 punktów, dla listy członków, ubezpieczonych w Z. U. P. U., — 19 punktów, dla listy tytoniowców — 27 punktów, dla listy tytoniowców ubezpieczonych w Z. U. P. U. — 12 punktów i dla listy spirytusowców — 34 punkty.

Wspomnieć warto, że przy poprzednich przydziałach liczby te były 61 dla ogólnej listy i 44 dla tytoniowców, a w przydziałach jeszcze wcześniejszych przed zawarciem umów patronalnych, kiedy mieszkania przydzielano tylko ogólnej grupie kandydatów, liczby te wynosiły kolejno, licząc wstecz do przydziałów wcześniejszych 50 punktów, 43 punkty i wreszcie 32 punkty przy pierwszym przydziale mieszkań w Spółdzielni.

Tabl. 19. *Wpłaty na udziały i wkłady mieszkaniowe*

M I E S I A C	Liczba członków, którzy wpłacili pełne udziały	Liczba wpłat na wkłady mieszkaniowe	Liczba opuszczonych rat na udział
Styczeń	25	351	94
Luty	20	347	111
Marzec	28	569	100
Kwiecień	32	391	122
Maj	28	332	178
Czerwiec	29	434	142
Lipiec	17	362	143
Sierpień.	8	339	159
Wrzesień	21	342	158
Październik	28	411	160
Listopad	35	431	180
Grudzień	36	457	253

W krótkim czasie po przydziale odbywały się zebrania informacyjne nowych lokatorów i podpisywanie umów najmu.

Wypełnianie obowiązków płatniczych przez członków wobec Spółdzielni uwidocznione jest na tablicy 19.

Liczba członków z pełnymi udziałami wynosiła w dniu 1 stycznia 1930 roku 762, co stanowiło 64,3% ogółu członków Spółdzielni i wzrosła w ciągu roku do 1.096, co stanowiło w dniu 31 grudnia 1930 roku

69,0% ogółu członków Spółdzielni. Liczba członków opłacających raty na wkład mieszkaniowy nie miała takiej tendencji wzrostu, jakby należało przewidywać w związku z przyrostem członków.

W kolumnie drugiej liczeni są tylko członkowie nie-
lokatorzy, którzy po wpłaceniu pełnego udziału uskutecz-
niają wpłaty na wkład mieszkaniowy.

DZIAŁALNOŚĆ PROPAGANDYSTYCZNA.

O poważnem znaczeniu, jakie dla akcji propagandystycznej miało zorganizowanie na terenie Osiedla na Żoliborzu wystawy „Najmniejsze Mieszkanie“, mowa jest na innem miejscu. Z innych poczynań w tej dziedzinie wymienić należy obchód 1 maja; w dniu tym, jako w dniu Święta Robotniczego urządzono uroczystą akademję dla członków. Również w Dniu Spółdzielczości, w sali zebrań I kolonji na Żoliborzu, urządzono dorocznym zwyczajem akademję dla członków Spółdzielni i robotników, zatrudnionych przy budowie Osiedla. Ponadto zasilono obszernemi informacjami numer „Pobudki“, wydany specjalnie na Dzień Spółdzielczości.

Wydano w druku sprawozdanie z działalnościami za r. 1929, przyczem nakład powiększono do 2.500 egzemplarzy.

Wycieczki, napływające coraz liczniej z Warszawy i prowincji, zwiedziły Osiedle na Żoliborzu w ilości następującej: 13 wycieczek zbiorowych z Warszawy w ilości 251 osób oraz 7 wycieczek zbiorowych z prowincji przy udziale 304 osób. Ponadto zwiedzili domy Spółdzielni przedstawiciele różnych instytucyj zagranicznych.

Sekretarz Bułgarskiego Związku Kolejarzy dał wyraz swemu wrażeniu w następujących słowach: „Zwiedzając te kolosalne domy, widome znaki solidarności robotniczej, jestem pelen zachwytu i nadziei trwałego rozwoju takiej kooperacji“.

Zwiedziłi też Osiedle m. in. przedstawiciele spółdzielczości łotewskiej.

Ważkim czynnikiem w dziedzinie rozwoju działalności propagandystycznej Spółdzielni było wprowadzenie w życie uchwały walnego zgromadzenia o stworzeniu Funduszu Społeczno - Wychowawczego Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Regulamin Funduszu został zatwierdzony przez Radę Nadzorczą 17 czerwca. Jednocześnie Rada wyznaczyła swych przedstawicieli do Zarządu Funduszu w osobach A. Burkota i St. Szwalbego. Z ramienia Zarządu W. S. M. wszedł do Zarządu Funduszu — St. Tołwiński, z ramienia Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci — dr. A. Landy, z ramienia „Szkłanych Domów — J. Szemiot.

Pierwsze posiedzenie Zarządu Funduszu odbyło się 26 czerwca. Przedyskutowano zakres akcji Funduszu, wysuwając na pierwszy plan pomoc dla szkoły i przedszkola R. T. P. D., konieczność istnienia i rozwoju których uznano jednogłośnie za konieczne dla mieszkańców Osiedla W. S. M. Przyznano Oddziałowi R. T. P. D. na Żoliborzu subwencję na prowadzenie szkoły i przedszkola w drugim półroczu 1930 w wysokości 10.000 złotych, zaś niezależnie od subwencji asygnowano z t. zw. funduszu żelaznego 4.000 złotych na zakup ławek szkolnych i inwentarza. Na posiedzeniu grundniowem stwierdzono konieczność przyznania Oddziałowi subwencji w tej samej wysokości na drugie półrocze szkolne, oraz postanowiono, aby instytucje, korzystające z pomocy Funduszu składały na posiedzeniach Zarządu sprawozdania ze swej działalności. Ogólne wpływy Funduszu w roku 1930 wyniosły: 18.073 złotych, w czym 8.321 złotych opłat lokatorskich, oraz 9752 złote od pozostałych członków Spółdzielni w postaci składek miesięcznych i innych opłat pobieranych przy zapisywaniu się do Spółdzielni, nowych członków, przy wykreślaniu z rejestru członków występujących, przy składaniu zgłoszeń o przydział lub zamianę mieszkania.

Wspomnieć należy o współpracy władz Spółdzielni z Towarzystwem Przyjaciół Żoliborza. Spółdzielnia w okresie sprawozdawczym organizacyjnie i finansowo współdziałała z Towarzystwem, korzystając z jego pomocy i poparcia w swej działalności.

Szwankowała natomiast, co szczerze stwierdzamy, ogólna działalność propagandystyczna zarówno wśród członków Spółdzielni, jak wśród tych licznych organizacji zawodowych, oświatowych i t. p., których członkowie są niewątpliwie naturalną podstawą dla dalszego rozwoju Spółdzielni. Z poczynań Spółdzielni w tej dziedzinie w okresie sprawozdawczym, należy podkreślić urządzenie zebrań informacyjnych dla kilku grup zawodowych: drukarzy, maszynistów i metalowców, umieszczenie artykułów informacyjnych W.S.M. w organach odnośnych związków zawodowych: „Kolejarzu Związkowcu”, „Maszyniście” i „Drukarzu Związkowcu”.

Wśród lokatorów domów Spółdzielni działalność społeczno-wychowawczą prowadzi Stow. „Szkłane Domy”. Władze Spółdzielni korzystały ze współpracy tego stowarzyszenia przede wszystkim przy zwoływaniu zebrań informacyjnych lokatorów. Stwierdzamy, że propagandystyczna działalność nasza była nader niewystarczająca, zarówno na terenie lokatorskim, jak wśród ogółu członków, jak wreszcie pośród tych licznych rzesz robotniczych i pracowniczych, jakie należało skupić około Spółdzielni. Na przeszkodzie takiej akcji stanął fakt całkowitego zaabsorbowania władz Spółdzielni stałą a zmuszoną walką o realizację codziennych niezbędnych dla rozwoju Spółdzielni potrzeb.

Ponadto, ogólna gospodarcza i polityczna sytuacja Polski w roku sprawozdawczym, jako też niewyjaśnione horyskopy budowlane, często uniemożliwiała normalną propagandystyczną akcję Spółdzielczą.

Ponieważ działalność Stowarzyszenia lokatorów W. S. M. pn. „Szkłane Domy”, oraz Oddziału Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci na Żoliborzu, odgrywa

dla mieszkańców Osiedla W. S. M. rolę pierwszorzędną, ogniskując życie kulturalne - oświatowe i towarzyskie samopomocową i społeczno - wychowawczą wśród lokatorów, Zarząd Spółdzielni postanowił ogłosić w roku bieżącym szczegółowe sprawozdanie z działalności tych instytucyj, łącznie ze sprawozdaniem W. S. M.

Również i dla pozostałych członków W. S. M., którzy w przyszłości zamieszkają w Osiedlu Spółdzielni informacje o tej działalności są ważne.

UBEZPIECZENIE MIESZKANIOWE DZIECI CZŁONKÓW SPÓŁDZIELNI.

Wprowadzone w roku sprawozdawczym ubezpieczenie mieszkaniowe dzieci członków Spółdzielni rozwijało się dosyć wolno. Pod koniec roku było ubezpieczonych 15 dzieci 11 członków Spółdzielni. Ubezpieczenie jest wyrazem wiary rodziców w przyszłość Spółdzielni i zależy w dużym stopniu od działalności propagandystycznej na rzecz tego ubezpieczenia.

Propagandy takiej w roku sprawozdawczym nie prowadzono.

OSIEDLE NA ŻOLIBORZU

Przy końcu roku sprawozdawczego Osiedle W. S. M. na Żoliborzu obejmowało pokaźną liczbę 578 rodzin i 2069 osób. Oznacza to zwiększenie ludności w porównaniu ze stanem na początku roku przeszło dwukrotne, ściślej o 131%.

Tabl. 20. *Mieszkańcy Osiedla.*

Kolonja	Lokatorów głównych	Człon. rodz. lokatorów	Sublokatorów	Człon. rodz. sublokator.	Służące bo-ny wychow.	Razem
I	108	289	15	21	23	456
II	102	258	15	19	19	413
III	161	425	22	33	29	670
IV	132	324	23	30	21	530
Razem	503	1295	75	103	92	2069

W IV kolonji pozostawało jeszcze niezajętych 24 lokale.

Na jedno mieszkanie przypadało przeciętnie osób: w I kolonji—4,2; w II kolonji—4,0; w III kolonji—4,2; w IV kolonji—4,0. Na jedną izbę mieszkalną: w I kolonji—1,7; w II kolonji—1,9; w III kolonji—1,9; w IV kolonji—1,7 osób.

Przeciętne te liczby wskazują, że stopień zaludnienia mieszkań w Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

jest bardzo wysoki. Przypominamy, że według statystyki krajów zachodnioeuropejskich za dobre warunki mieszkaniowe uważany jest stan, kiedy na 1 izbę przypada 1 osoba, za mieszkania przeludnione zaś uważa się wszystkie, w których na 1 izbę przypada więcej niż dwie osoby. Takich mieszkań w Osiedlu W. S. M. na Żoliborzu było 23%.

Tabl. 21. *Stan zamieszkania w W. S. M.*

Rodziny według ilości osób przypadających na izbę	I kolonja	II kolonja	III kolonja	IV kolonja	Razem
Mniej niż 1 osoba	12	7	8	36	63
1 osoba	25	16	26	20	87
1 do 2 osób	36	34	62	48	180
2 osoby	15	14	17	13	59
2 do 3 osób	16	25	35	16	92
3 i więcej osób	3	5	10	7	25

Z zestawienia tego wynika, że w warunkach bardzo dobrych, pod względem zaludnienia mieszkania, znajdowało się w Osiedlu W. S. M. — 63 rodziny, w warunkach dobrych — 87 rodzin, dostatecznych — 239 rodzin, już niedostatecznych i złych — 117 rodzin.

A jednak skok od warunków, w których zamieszkiwali członkowie Spółdzielni przed przeprowadzeniem się do Osiedla na Żoliborzu jest bardzo znaczny. Wystarczy porównać przytoczone wyżej dane z liczbami na stronach 13, 14 i 17 niniejszego sprawozdania.

Poprawa dotyczy przede wszystkim jakości mieszkania, jego wyposażenia, samodzielności, w mniejszym już trochę stopniu gęstości zaludnienia. Samodzielność mieszkania uległa w roku sprawozdawczym pogorszeniu. Liczba sublokatorów, którymi są wyłącznie członkowie Spółdzielni, wzrosła do 75, to znaczy, że 15% lokatorów dzieliło swe mieszkania z innymi rodzinami. Sublokatorstwo znajduje się pod ścisłą kontrolą Administracji i Za-

rzędu Spółdzielni, pozwolenia na przyjęcie sublokatora wydawane są na okres przejściowy, jednakże stwierdzić trzeba, że ciężkie warunki materialne członków W. S. M. powodują dość znaczny rozrost tego tak bardzo niepożądanego zjawiska.

Podział mieszkańców Osiedla według płci i wieku, przedstawia następująca tablica.

Tabl. 22. *Mieszkańcy Osiedla według płci i wieku.*

Wyszczególnienie	I kolonja		II kolonja		III kolon.		IV kolon.		Ogółem osób	
	męż.	kob.	męż.	kob.	męż.	kob.	męż.	kob.		
Dorośli członkowie rodzin	122	148	110	117	170	228	142	202	1239	
i młodzież według wieku	0 do 3 lat	12	9	10	9	19	27	18	15	119
	3 do 7 lat	17	16	24	29	27	30	25	24	192
	7 do 14 lat	25	27	31	25	32	45	25	25	235
	14 do 21 lat	33	24	18	21	34	29	11	22	192
Służące, wychowawczynie, bony	—	23	—	19	—	29	—	21	92	
Razem	209	247	193	220	282	388	221	309	2069	

Z zestawienia tego wynika, że na 1 rodzinę w Osiedlu przypada przeciętnie 1,3 dzieci. Ilość rodzin, posługujących się w pracy domowej płatną pomocą najemną osób, zamieszkujących przy rodzinie, wynosiła 92, co stanowi 18% ogólnej liczby rodzin.

Podział ludności Osiedla według płci wykazuje obecność 1164 kobiet i 905 mężczyzn. Przeciętnie zatem na 100 mężczyzn wypada 129 kobiet.

Podział ludności Osiedla według zawodów przedstawia tablica 23.

Tabl. 23. *Lokatorzy W. S. M. według zawodów.*

Wyszczególnienie	Ilość osób	Ilość w %
Robotnicy przemysłowi	131	26
„ komunikacyjni	40	8
„ inni	50	10
Pracownicy instytucji społecznych	131	26
Urzednicy państwowi, samorządowi i prywatni	126	25
Wolne zawody, emeryci i inni	25	5
	503	100

Na 100 lokatorów przypadało zatem 44 robotników, 51 pracowników umysłowych i 5 emerytów i innych. Wśród sublokatorów przeważali robotnicy.

Dane o zarobkach przytaczamy tylko w liczbach stosunkowych:

Tabl. 24. *Zarobki lokatorów W. S. M.*

Zarobek miesięczny w złotych	Na 100 lokatorów przypadało według poszczególnych grup zarobkowych		
	Robotnicy	Pracownicy umysłowi	Wszyscy lokatorzy
Poniżej 200	3	1	2
201 — 300	51	6	28
301 — 400	26	17	22
401 — 500	13	20	16
501 — 600	4	14	9
601 — 700	2	8	5
701 — 800	1	10	6
801 — 900	—	7	3
901 — 1000	—	7	3
1000 i wyżej	—	10	6
Razem	100	100	100

Z tablicy tej wynika, że zarobek miesięczny największej liczby robotników z pośród lokatorów W. S. M. waha się w granicach od 200 do 300 złotych, pracowników umysłowych zaś od 300 do 500 złotych. Opłata za mieszkanie w budżecie tych rodzin wynosi od 25% do 40% miesięcznego zarobku głowy rodziny.

PRACA ADMINISTRACJI OSIEDLA.

Rozwój Spółdzielni w roku sprawozdawczym wymagał ze strony Administracji Osiedla znacznych wysiłków dla załatwienia wielkiej ilości spraw, związanych z przydzielaniem nowych mieszkań (2 przydziały mieszkań, łączna ilość oddanych do użytku nowych lokali 315). Każdorazowy przydział mieszkań pociąga za sobą wiele dodatkowych czynności dla Administracji, jak: przyjęcie nowych lokali od kierownictwa budowy, przeprowadzenie lokatorów, zamieniających mieszkania i wprowadzenie nowych, pomoc lokatorom w załatwieniu spraw gazu i elektryczności, wykonanie szeregu poprawek i zamówień na dodatkowe instalacje (drzwi, urządzenia części gospodarczej i t. p.) i wreszcie zameldowanie nowych lokatorów wraz z rodzinami.

Sprawy meldunkowe wymagają wiele pracy i czasu, a przy obecnie wprowadzonym nowym systemie czasu pracy, poświęcany meldunkom został znacznie zwiększony. Wystarczy wskazać, że dla zameldowania bądź wymeldowania 1 osoby należy poświęcić 15 — 20 minut.

Do spraw powyższych dochodzi powtarzający się między 1-szym a 10-tym każdego miesiąca gorący okres inkasowania opłat za komorne, ogrzewanie, wkłady itp., oraz związane z tem czynności, jak sporządzanie wykazów sprawozdań i inne.

Znacznem utrudnieniem w pracy Administracji jest stałe zjawisko opóźniania opłat za komorne i ogrzewanie (przeciętnie około 13%), oraz związane z tem prace dodatkowe w postaci przygotowania i rozesłania wezwań i sporządzanie wykazów zaległości.

Duża ilość pracy wpłynęła na powiększenie personelu w biurze Administracji o jednego pracownika, który został zaangażowany od 1 listopada.

Wiele przykrości i niewygód przysporzyła lokatorom i Administracji w roku ubiegłym opieszałość instytucji miejskiej wodociągów i kanalizacji przez kilkumiesięczne opóźnienie dołączenia IV kolonii do miejskiej sieci

kanalizacyjnej. Zmusiło to lokatorów do korzystania przez pół roku z prowizorycznych wodociągów i ustępów ogólnych na podwórzu.

Drugą sprawą, świadczącą o opieszałości miasta był fakt kilkakrotnych zalewów piwnic i dziedzińców poszczególnych kolonij podczas burz, gdyż nadmiar wód nie mieścił się w kanale odprowadzającym i dopiero kilkakrotne interwencje Administracji i lokatorów w Komisarjacie Rządu, Starostwie i Magistracie zdołały przekonać odnośne władze, że otwarcie kanału na ulicy Marymonckiej i skierowanie wód na pola w kierunku Wisły uchroni domy Spółdzielni od zalewów. Wreszcie w końcu sierpnia kanał został otwarty i zalewy się więcej nie powtórzyły.

Stosunki wzajemne między lokatorami Spółdzielni naogół układają się dobrze i nieporozumienia sąsiadów, odbijające się szerszym ęchem są rzadkością.

Również niezmiernie rzadkiemi są wypadki zakłócania spokoju przez lokatorów w stanie nietrzeźwym.

Na podstawie dotychczasowych obserwacji można stwierdzić, że duże spółdzielcze osiedla mieszkaniowe robotnicze, dające niezbędne wygody lokatorom, mogą liczyć na stałe podnoszenie się poziomu moralnego mieszkańców.

Dalej świadomość lokatora robotnika, że mieszka w domu Spółdzielni, jest członkiem rodziny spółdzielczej, ma możność oddziaływania na całokształt spraw Osiedla, wpływa wielce dodatnio na jego zachowanie się w stosunku do innych lokatorów.

Komorne i ogrzewanie, wpłacane między 1 i 10 każdego miesiąca wynosi — 84,5%; wpłacane między 11 i 30 każdego miesiąca — 10,7%. Ogółem w ciągu miesiąca — 95,2%. Komorne i ogrzewanie, wpłacane w miesiącach następnych — 3,4%. Nieopłacone zaległości, powodujące wystąpienie na drogę sądową — 1,4%.

Zaległości nieściągalnych niema.

W roku sprawozdawczym Zarząd Spółdzielni wytoczył sprawy sądowe o eksmisję 4-em lokatorom za chroniczne nieopłacanie komornego i ogrzewania. Dwóch z pośród tych lokatorów zalegało jednocześnie z większemi sumami w Stowarzyszeniu Lokatorów „Szkłane Domy” z tytułu zaciągniętych pożyczek. Pozostali zaś do Stowarzyszenia „Szkłanych Domów” nie należeli i wskutek tego z pomocy Stowarzyszenia nie korzystali. We wszystkich 4-ch sprawach sąd zasądził eksmisję.

Komisja Dyscyplinarna.

W skład Komisji wchodzi 3-ch przedstawicieli Rady Nadzorczej W. S. M., 6-ciu przedstawicieli Stowarzyszenia „Szkłane Domy” i przedstawiciel Administracji.

Komisja Dyscyplinarna w okresie sprawozdawczym odbyła 12 posiedzeń i wyznaczyła za opóźnianie opłat za komorne i ogrzewanie ogółem punktów karnych 110.

Za inne wykroczenia przeciwko przepisom — 6 pkt.

Udzielono napomnień — 8.

Zwrócono uwagę rodzicom na złe zachowanie się ich dzieci w 5 wypadkach.

Skreślono stosownie do Regulaminu Komisji—11 p.

Sklepy i warsztaty.

W I kolonji mieszczą się 2 sklepy Warszawskiej Spółdzielni Spożywców, która jest członkiem W. S. M., jako instytucja, oraz warsztat szewcki, prowadzony przez lokatora Spółdzielni.

W II kolonji mieści się 1 sklep tejże Spółdzielni Spożywców, warsztat ślusarski i warsztat radjowy, prowadzony przez lokatorów - członków Spółdzielni, oraz warsztat meblowy.

Instytucje i Stowarzyszenia.

Część Społeczną I kolonji zajmują: Stowarzyszenie Lokatorów „Szklane Domy“, oraz Oddział Żoliborski Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci.

Również w I kolonji odnajmuje lokal Sekcja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego i Sekretariat Towarzystwa Przyjaciół Żoliborza.

W IV kolonji mieści się Oddział Związku Zawodowego Robotników Budowlanych.

Ogrzewanie centralne.

Dużą troską Administracji jest ogrzewanie centralne i związane z tem kłopoty, a więc sprowadzenie dostatecznej ilości odpowiedniego materiału opałowego dla 3-ch kotłowni Osiedla: dla centralnej, opalanej węglem (grysik) i 2-ch w I kolonji, opalanych koksem. Ilość zużywanego opału wynosi około 150 wagonów w sezonie ogrzewalnym.

W sezonie 1929/30 roku ogrzewanie centralne było czynne przez 225 dni, przyczem jeszcze w czerwcu 6 dni. Dla osuszenia lokali III i IV kolonij spalono 144 tonny węgla.

Sprawne działanie tej całej olbrzymiej instalacji ogrzewaniowej, obsługiwanej przez 10 kotłów, 6 zespołów pompowych oraz szereg maszyn, motorów i pomp pomocniczych, jak również ilość spalanego materiału i praca palaczy wymaga ustawicznej kontroli. Spowodowało to konieczność przeszkolenia 2 palaczy kotłowni na specjalnym kursie, zorganizowanym przez Dozór Kotłów w Warszawie.

Likwidacja ciężkiego okresu zimy 1928 — 29 roku została zakończona dopiero we wrześniu roku sprawozdawczego.

Przyłączenie do Centralnej Kotłowni dwóch budynków III i IV kolonji pozwoliło na obniżenie opłaty za ogrzewanie o 25% z dniem 1 października dla całego Osiedla, zaś już od 1 czerwca dla II kolonji.

Do 30 września zostało przeprowadzone zamknięcie rachunków ogrzewania I i II kolonji za okres zimowy 1929/30. Od 1 października gospodarka ogrzewaniowa została zcentralizowana dla całego Osiedla. Pozwala to na jednolitą kalkulację opłat dla wszystkich kolonij, pomimo, że ogrzewanie I kolonji kalkuluje się drożej. Dołączenie I. kolonji do Centralnej Kotłowni jest jednak obecnie niemożliwe ze względu na zbyt wysokie koszty, związane z przeróbką całej instalacji.

Komisja Ogrzewaniowa.

W I-szym kwartale roku sprawozdawczego została na jednym z zebrań lokatorów powołana Komisja celem zapoznania się z funkcjonowaniem centralnego ogrzewania, jak również i z rachunkowością tego działu.

Powodem wyłonienia Komisji były narzekania lokatorów na rzekomo wysokie koszty ogrzewania centralnego w domach Spółdzielni.

Komisja, przy współudziale przedstawiciela Administracji i inżyniera, projektodawcy instalacji centralnego ogrzewania, odbyła szereg badań technicznych nad sposobem spalania, jakoteż przeprowadziła badania rachunkowości spalane go węgla i koksu, jak również sposobów obliczania i kalkulowania opłat za ogrzewanie. Wynik swych prac Komisja przedstawiła w bardzo szczegółowym protokole, który został odczytany na zebraniu lokatorów i wykazał, że ilości spalane go materiału są normalne, zaś obliczenia opłat właściwe.

Pralnia.

W okresie sprawozdawczym pralnia w związku ze stale zwiększającą się frekwencją, wobec przybywania wielkiej ilości nowych lokatorów, była stale przepełnioną. Szczerpłość miejsca i nieprzystosowanie istniejącej pralni do potrzeb obecnych zmuszała szereg rodzin do oddawania prania poza Spółdzielnię, co wskazuje na konieczność nowej powiększonej pralni.

W pralni dotychczasowej była czynna 1 maszyna pralnicza duża z napędem mechanicznym i druga ręczna, mniejsza oraz wirówka. Dla prania ręcznego służyło 6 bałij lastrиковych. Również była czynna susznia pięciokulisaowa oraz 2 magle. Pralnia była czynna w ciągu roku ogółem 268 dni, a więc przeciętnie 5 dni w tygodniu. W okresie sprawozdawczym wyprano 20,404 kg. bielizny. Pobrane opłaty za korzystanie z pralni, suszni i magła wyniosły ogółem 12,230 złotych 95 gr. Z pralni korzystało ogółem osób 1,362.

Wanny ogólne.

Istniejące w I kol. 4 wanny ogólne były czynne przeciętnie 3 dni w tygodniu, razem dni pracy 156.

Korzystało z kąpieli 2,281 osób.

Hodowla kwiatów w mieszkaniach, kwietniki i zieleńce.

Nowoczesne mieszkania, oddawane członkom przez Zarząd W. S. M. dzięki wielkiej ilości światła sprzyjają hodowli roślin i kwiatów.

Z uznaniem należy podkreślić, że znaczna większość lokatorów Spółdzielni posiada naogół dosyć dużo roślin w mieszkaniach i otacza je troskliwą opieką. Wyrazem zainteresowania lokatorów w tej sprawie mogą służyć wyniki konkursu na upiększenie balkonów i zieleńców, zorganizowanego w r. ub. przez Towarzystwo Przyjaciół Żoliborza. W wyniku konkursu zostało przyznane kilka nagród wraz z wyrazami uznania dla lokatorów za utrzymanie balkonów. Administracja Osiedla również została wyróżniona i otrzymała 3 pierwsze nagrody za utrzymanie balkonu i zieleńców I i II kolonji.

Należy tu jeszcze wspomnieć, że rok rocznie są urządzone zbiórki przez lokatorów na zakup kwiatów i krzewów dla upiększenia zieleńców w podwórzach poszczególnych kolonij. Jako dowód troskliwej opieki nad

kwiatami może służyć również fakt, że w roku ub. w czasie kwitnięcia bzów, lokatorzy samorzutnie dyżurowali nocami, chroniąc w ten sposób kwiaty od niszczenia przez szkodników.

Wskutek osiągnięcia przez Administrację już pewnego doświadczenia przy urządzaniu podwórz i zieleńców oraz kwietników, Zarząd Spółdzielni powierzył Administracji we własnym zakresie, urządzenie dziedzińca III kolonji.

Kuchnia Robotnicza.

W okresie sprawozdawczym Kuchnia Robotnicza, w skład Zarządu której wchodziłi przedstawiciele W. S. M., S. P. B., Towarzystwa Klubów Kobiet Pracujących oraz Związku Zawodowego Robotników Budowlanych była czynna bez przerwy. W czasie letnim otworzono filję na Żoliborzu Oficerskim celem zaopatrywania w produkty robotników, zatrudnionych przy budowie domów M. S. S. O., budowanych przez Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane.

Również w tym czasie została zorganizowana pomoc dla bezrobotnych w postaci bezpłatnego wydawania zup. Opłatę pokrywał Magistrat.

Stale zwiększająca się w okresie letnim ilość osób, korzystających z obiadów i bufetu, zmusiła Zarząd kuchni do zwiększenia inwentarza przez zakup 3-ch dużych kotłów, jak również większej ilości naczyń kuchennych i stołowych. W ciągu roku sprawozdawczego wydano 6,855 obiadów, 30,386 śniadań i 25,487 zup. Łącznie na ogólną sumę zł. 51,437.05. obiady wydawano w cenie zł. 1.30, śniadania 95 groszy, zupy po 50 groszy. Obrót bufetu za sprzedane produkty wyniósł zł. 75,968.51. Należność za obiady, śniadania i zupy była potrącana robotnikom przy wypłacie zarobków.

W okresie sprawozdawczym zostały spłacone przez kuchnię wszelkie zobowiązania, przyjęte z tytułu poczynionych wydatków na inwestycje oraz zakup inwentarza.

Również została spłacona reszta pożyczki w sumie 1100 złotych, zaciągniętej w Spółdzielni w r. 1929 przy uruchomieniu kuchni.

W końcu roku postanowiono przekształcić kuchnię robotniczą na instytucję samodzielną, opartą o własny statut. Dawna nazwa „Kuchnia Robotnicza” została zastąpiona nazwą „Gospoda Spółdzielcza”. W skład członków Gospody Spółdzielczej wchodzi z określonymi udziałami instytucje, które należały poprzednio, oraz osoby fizyczne.

„Gospoda Spółdzielcza” jest zarejestrowana w sądzie jako normalna spółdzielnia spożywców.

DZIAŁALNOŚĆ STOWARZYSZENIA „SZKLANE DOMY”

Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy Lokatorów Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej p. n. „*Szklane Domy*” istnieje i działa od roku 1927. Praca jego rozwija się stale i stara się nadążyć za przyrostem członków, a temsamem i potrzeb.

Wielostronna działalność Stowarzyszenia daje się w skróceniu ująć w trzy działy: pomoc materjalna członkom, prowadzenie stałych działów pracy kulturalno-oświatowej i imprezy zabawowo-towarzyskie.

W okresie sprawozdawczym Zarząd stanowili: Zygmunt Nowicki, Bolesław Hubrich, Stanisław Szwalbe, Marja Zdanowska, Halina Kaczanowska, Feliks Kwiatkowski, Józef Szemiot, Ludwik Dobrzelewski, Antoni Fotek, Bolesław Malinowski, Aleksander Mickiewicz, Sabina Bartosiakówna.

Ustąpili z Zarządu: Zygmunt Nowicki, Halina Kaczanowska.

Dokooptowano uchwałą Zarządu: Teodora Rawicz-Lipińskiego, Tadeusza Michalskiego, Feliksa Sochę i Kazimierza Nowickiego.

Posiedzenia Zarządu odbywały się regularnie co 2 tygodnie, zaś stałe dyżury w każdą środę w lokalu administracji Osiedla w godz. od 18-tej do 19-tej.

Członkami „Szklanych Domów” są lokatorzy, członkowie ich rodzin i inni członkowie Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Na 1.I.1930 r. było członków	232
W ciągu roku przybyło	188
Wystąpiło lub zostało usuniętych	48

Na 31.XII.1930 r. pozostało członków 372

„Szklane Domy” czerpią dochody ze składek członkowskich, obliczanych w wysokości 2,5% sumy czynszu komornianego od członków - lokatorów oraz składki miesięcznej 50 gr. od pozostałych mieszkańców, którzy są członkami Stowarzyszenia. Dało to rocznie sumę zł. 6039 gr. 35, czyli przeciętnie miesięcznie ponad 500 złotych.

Ponadto wyjednano subsydjum w wysokości 1000 zł. z Prezydjum Rady Ministrów, przyznane przez b. premiera prof. K. Bartla.

Między Stowarzyszeniem, a Warszawską Spółdz. Mieszkaniową istnieje umowa, na mocy której Spółdzielnia dopłaca Stowarzyszeniu sumę równającą się $\frac{1}{3}$ części składek członkowskich na akcję pomocy materialnej dla członków „Szklanych Domów”, będących lokatorami Osiedla. Wpłaty W. S. M. wynosiły zł. 2.052 gr. 44.

Otrzymano dary i ofiary w sumie zł. 1400, w tej liczbie od Z. Nowickiego, zł. 1.200 (600 na bibliotekę) oraz od Związku Zaw. Rob. Budowlanych na dożywianie dzieci miesięcznie zł. 50.

Wreszcie do nieznacznego przyrostu dochodów przyczyniają się zabawy taneczne, co dało ogółem zł. 353 gr. 93.

POMOC MATERJALNA.

Główny nacisk w swej pracy kładł Zarząd na udzielanie pomocy finansowej członkom, którzy jej potrzebowali i o nią się zwracali. Przeważnie były to pożyczki na opłacenie komornego, których udzielono 51 na sumę zł. 7330 gr. 10, co przeciętnie wynosi na jednostkę 145 zł.

Dołożono starań, aby ściągnąć od zalegających i opornych dłużników sumy poprzednio wypożyczone, co też udało się przeprowadzić w dużym stopniu, gdyż z sumy zaległych długów zł. 1898 gr. 90 osiągnięto 1126 zł.

Dla należytego oświetlenia tej strony działalności należy podkreślić, że odmówiono zaledwie 1 petentowi i to z tej przyczyny, że został skreślony z listy członków wskutek zalegania w opłacie składek.

Inna forma pomocy udzielanej członkom, to interwencja Zarządu w sprawie zatrudniania, przy budowie domów Osiedla W. S. M., członków Stowarzyszenia, pozabawionych pracy. Starania o pracę czynione były w porozumieniu ze Związkiem Zawodowym Robotników Budowlanych. Wyjednano pracę czasową lub stałą dla 8 członków, t. j. dla wszystkich, którzy się w tej sprawie zwracali.

Ponadto Stowarzyszenie przychodziło z pomocą rodzicom dzieci, uczących się w przedszkolu i szkole, prowadzonej przez Robotnicze Tow. Przyjaciół Dzieci, pośrednicząc przy przyznawaniu ulg w opłatach za naukę dzieci.

„Szkłane Domy” w ścisłej współpracy z Robotniczym Towarzystwem Przyjaciół Dzieci (Oddział na Żoliborzu), dawniej już utworzyły przedszkole, a z czasem kilka klas szkoły powszechnej. Uczęszczały do nich w ogromnej przewadze dzieci członków i lokatorów Osiedla.

W roku sprawozdawczym „Szkłane Domy” dla zupełnego usprawnienia pracy szkoły powierzyły ją całkowicie Rob. Tow. Przyj. Dzieci, Oddz. na Żoliborzu, rezerwując dla siebie nadal prawa korzystania z ulg dla dzieci swych członków. Dla umocnienia dalszej współpracy „Szkłane Domy” delegowały do Zarządu Oddziału R. T. P. D. swego przedstawiciela.

Członkowie „Szkłanych Domów” posyłają 33 dzieci do przedszkola i 82 dzieci do szkoły. Pomimo, że koszt nauki dziecka wynosi przeciętnie 35 zł. miesięcznie, opłata pobierana za dzieci członków „Szkłanych Domów” wy-

nosiła przeciętnie tylko 8 zł. miesięcznie. Dzieci korzystają ze śniadań gorących, za które opłata miesięczna wynosi 10 zł. Dzieci rodziców niezamożnych korzystają z ulg w opłacie za dożywianie, ogółem na sumę zł. 180 miesięcznie, z której to sumy zł. 100 zwracają „Szklane Domy”

Duża część dzieci korzysta z ulgowych biletów na przedstawienia Teatru Kukielek, który daje przedstawienia co niedzielę i cieszy się dużą frekwencją.

Dzieci członków, zatrudnionych w Monopolach Tytoniowym i Spirytusowym, były w pierwszym półroczu zwolnione zupełnie od opłaty, na zasadzie obietnicy pokrycia kosztów przez Monopole. Pomimo usilnych starań nie zdołano otrzymać całkowitego pokrycia, jedynie niewielkie stosunkowo subsydjum (2.720 zł. + 500 zł.), które nie pokryło nawet 20% rzeczywistych kosztów utrzymania. Dlatego też już w drugim półroczu rodzice zmuszeni byli zadeklarować swój udział w opłacaniu za naukę, a część rodziców wycofała swe dzieci.

BIBLIOTEKA.

„Szklane Domy” posiadają już utrwalone i rozbudowane stałe działy pracy, które są dorobkiem kilkuletnich wysiłków organizacyjnych tak Zarządów, jak i członków, biorących żywszy udział w pracach Stowarzyszenia.

Na czoło tych działów wysuwa się biblioteka.

Powstała ona w roku 1927 dzięki inicjatywie i nieustrudzonej pracy inżyn. Kazimierza Tołwińskiego, jednego z założycieli Stow. „Szklane Domy”, pod którego kierownictwem pozostaje i rozwija się nadal przy wydatnej współpracy Komisji Bibliotecznej, w skład której wchodzi: Zofja Hryniewiczówna, Czesława Szwalbe, Tadeusz Michalski i Feliks Michalski. Podkreślić również należy bezinteresowną pracę młodych pomocnic, szeregujących się z pośród rodzin członków. Dyżurują one przy wydawaniu książek i ułatwiają przez to sprawne obsłużenie czytelników.

BIBLIOTEKA
STOWARZYSZENIA „SZKLANE DOMY”

Biblioteka mieści się w I-iej kolonji Warszawskiej Spółdzielni Mieszaniowej na Żoliborzu. Jest czynna codziennie z wyjątkiem świąt od 5,30 do 6,30 po południu. W dniu 31.XII. 1930 roku biblioteka liczyła 3434 tomów, w tem 1634 książek powieściowych, 700 książek dla młodzieży 100 naukowych, 100 w językach obcych. Czytelników stałych 411 osób.

Na 1.I.1930 r. biblioteka liczyła tomów 2259

Przybyło w ciągu roku 1175

Na 31.XII.1930 r. pozostawało tomów 3434

W tej liczbie beletrystycznych 1634, dla dzieci i młodzieży 700, społeczno - naukowych 1000 i w językach obcych 100 tomów.

Korzystało z biblioteki na 31.XII.1930 — 411 osób, w tej liczbie 387 członków oraz 24 osoby postronne.

Biblioteka jest czynną każdego dnia w godzinach od 5½ do 6½; zaś mieści się w części społecznej I kolonji Osiedla na trzeciem piętrze.

W roku 1930 biblioteka otrzymała w darze 32 dzieła wartościowe od Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Zaprowadzone są nowe katalogi, przyczem książki podzielono na cztery działy co znacznie ułatwia czytelnikowi wybór dzieł.

Największą poczytnością cieszą się książki treści beletrystycznej.

CZYTELNIA PISM.

Od dn. 15.X.1930 r. uruchomiono czytelnię pism i w ten sposób umożliwiono członkom stały przegląd 10 tygodników i kilku pism codziennych.

Na miejscu wypożyczane są gry umysłowe, jako to: 4 komplety szachów, 4 warcabów, 2 domina, 1 chińczyk.

W sali czytelnicy czynny jest radiodbiornik z głośnikiem na audycję warszawską.

Z czytelni przeciętnie korzysta 25 osób dziennie.

Czytelnia mieści się w osobnej sali obok biblioteki i czynną jest każdego dnia w godz. od 6-tej do 10-tej wieczorem.

KINO.

„Szkłane Domy” zorganizowały i uruchomiły kino oświatowe dla mieszkańców Osiedla. Dla prowadzenia kina została założona spółka z ogr. odp. „Kino - Żolibórz”.

CZYTELNIA
STOWARZYSZENIA „SZKLANE DOMY”.

Czytelnia mieści się w I-ej kolonji Warszawskiej Spółdzielni Mieszkańcowej obok biblioteki. Jest czynna codziennie od 6-ej do 10-ej wiecz. W końcu roku posiadała 10 tygodników i 5 dzienników. W czytelni znajdują się prócz tego gry: szachy, warcaby, domina, chińczyk.

Członkami tej spółki są narazie: Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa i „Szkłane Domy”. W końcu roku 1930 nabyty został nowy aparat filmowy. Kino cieszy się powodzeniem zwłaszcza u młodzieży i dzieci, dla których są przygotowywane specjalne programy. Kino ma zadania wyłącznie kulturalno - oświatowe. Jest ono czynne przez 2 dni w tygodniu i daje 3 przedstawienia dziecięce i 4 dla dorosłych. Programy są doborowe. Ceny zupełnie niskie. W czasie wyświetlania filmu przygrywa muzyka.

Kino było uruchomione 2 maja, jednakże po dwóch próbnym programach działalność jego zawieszono i dopiero w jesieni po nabyciu nowego aparatu, wznowiono działalność kina, kontynuując ją bez przerwy.

ORKIESTRA MANDOLINISTÓW.

Istnieje od marca 1930 r. Zespół składa się z 12 osób i pracuje pod kierownictwem Mikołaja Rogowczenki. Orkiestra czyni znaczne postępy i w krótkim czasie zespół zamierza wystąpić z własnym koncertem.

O dotychczasowych pomyślnych wynikach pracy tych miłośników - amatorów można było przekonać się z kilku występów orkiestry na urządzanych zabawach, odczytach i uroczystościach. Występy te zyskały sobie sympatię słuchaczy.

ORKIESTRA DĘTA.

Zawdzięczając pomocy Związku Zawod. Pracowników Tytoniowych, przy gorliwych staraniach ich przedstawicieli, dało się wypożyczyć bezinteresownie instrumenty Związku i zorganizować orkiestrę dętą.

Składa się ona z 14 osób, przeważnie członków lub ich synów, którzy mimo trudów, jakie praca zarobkowa nakłada, wykazują wielką gorliwość i zamiłowanie do ćwiczeń muzycznych. Postępy są coraz większe, gdyż zespół wykonuje już poprawnie kilka utworów. Jest to niemałą zasługą kierowników orkiestry, którzy wkładają dużo

ORKIESTRA MANDOLINISTÓW
STOWARZYSZENIA „SZKLANE DOMY”

Bierze udział w imprezach Stowarzyszenia zabawowych i kult.-oświat.
Kierownicy — M. Rogowczenko i A. Paliński, Pełny skład 12 osób,

czasu i energii w pracę nad wyszkoleniem zespołu. Kierownikami orkiestry są H. Rzewnicki i F. Kwiatkowski, zaś gospodarzem B. Malinowski.

Zaznaczyć trzeba, że istniała w okresie sprawozdawczym, zorganizowana przez F. Kwiatkowskiego orkiestra dziecięca, której jednorazowy występ na popisie szkolnym (wykonano „symfonię dziecięcą”), wskazywał, jak wielką popularnością cieszyłaby się ta niezwykle miła orkiestra, gdyby warunki pozwoliły utrzymać ją na stałe. Jednakże brak młodocianych skrzypków, jak i inne przeszkody uniemożliwiły dalszą jej pracę, której trzeba było zaniechać.

IMPREZY ARTYSTYCZNE I ROZRYWKOWE.

Oprócz omówionych poprzednio działów stałych, Stowarzyszenie prowadzi akcję zbliżenia towarzyskiego i sąsiedzkiego wśród członków przez organizowanie imprez artystycznych i rozrywkowych, noszących najczęściej cechy również pracy kulturalno - oświatowej.

W ubiegłym roku Zarząd dążył do regularnego urządzania koncertów. W tym celu zwracano się do Wydziału Oświaty i Kultury Magistratu m. Warszawy, proponując zorganizowanie wspólnej pracy na tem polu.

Mimo przyrzeczeń ze strony wspomnianego Wydziału żadnej pomocy nie otrzymaliśmy.

Z konieczności więc praca na tym odcinku musiała być ograniczona, wobec braku wystarczających na ten cel środków materialnych. Korzystaliśmy jedynie z występów tych artystów, którzy już od szeregu lat swym bezinteresownym udziałem w urządzanych przez Stowarzyszenie koncertach, podnosili ich wartość artystyczną. Nie mogliśmy nadużywać ich dobrych chęci i z tej przyczyny zorganizowano w roku sprawozdawczym tylko jeden koncert z udziałem tak wybitnych solistów, jak Kazimierza Wiłkomirskiego, Marji Wiłkomirskiej oraz prof. Marji Bielewiczowej, których występy zebrani miłośnicy

ORKIESTRA DĘTA
CZŁONKÓW STOWARZYSZENIA „SZKLANE DOMY”

Składa się z 14 osób przeważnie robotników. Kierownikami orkiestry są
F. Kwiatkowski i Rzewnicki.

muzyki przyjmowali gorącymi oklaskami, darząc w podziękę wiązanekami kwiatów.

Ponadto urządzono Akademię 1-szo majową dla dzieci wspólnie z Rob. Tow Przyj. Dzieci, którą wypełniły przemówienia, koncert, deklamacje, tańce, oraz przedstawienie Teatru Kukiełek. Udział w koncercie przyjmowali członkowie orkiestry Opery Warszawskiej, jak również soliści i orkiestra mandolinistów.

Z okazji Dnia Spółdzielczości była urządzona osobna Akademia, na którą składały się przemówienia, część koncertowa oraz wyświetlany film spółdzielczy.

Na zakończenie roku bawiono się ochoczo na zabawie Sylwestrowej, urozmaiconej występami: artystki Opery Warszawskiej, Toli Mankiewiczówny i innych solistów, kwartetu dętego członków orkiestry Opery, oraz orkiestry mandolinistów.

Urządzono choinkę dla dzieci młodszych oraz taneczną dla dzieci starszych. Program wypełniono śpiewem dzieci przedszkola, grą duetu muzycznego i przedstawieniem Teatru Kukiełek. Przygrywała orkiestra mandolinistów. O popularności tego rodzaju zabaw mówi duża frekwencja, bo aż 350 dzieci, którym rozdano torebki z łakociami, przyczem resztę torebek w ilości 150 szt. przekazano R. T. P. D. dla dzieci Puszczy Marjańskiej i Helenowa.

Inne zabawy urządzone w ciągu roku, a więc zabawy taneczne w ilości 3-ch nie wykazały większego, niż zwykle ożywienia, co łatwo daje się wytłumaczyć ogólnym spadkiem zainteresowania do zabaw, wobec ostrego i powszechnego pogorszenia się stanu zarobków.

Wreszcie nadmieniamy, że w początkach roku 1930 zorganizowano 4 odczyty z przezroczami.

DZIAŁALNOŚĆ ROBOTNICZEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ DZIECI ODDZIAŁ NA ŻOLIBORZU

Sprawozdanie obejmuje okres od 1.IV. 1929 r. do 31.III.1931 r.

Dla Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci jako towarzystwa, prowadzącego instytucje oświatowe (szkoła, przedszkole, świetlica), większe znaczenie miałyby sprawozdanie z okresu szkolnego. Rok bilansowy jest jednak dostosowany do wymagań Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Oddział na Żoliborzu powstał we wrześniu 1928 r. i terenem jego działalności było początkowo prawie wyłącznie I kolonja W. S. M. Obecnie obejmuje on wszystkie cztery kolonje Spółdzielni, oraz stara się objąć dalsze okolice Żoliborza swą działalnością.

W roku 1929/30 oddział liczył członków	50
" " 1930/31 przybyło	" 25
" " 1930/31 ubyło	" 2
Stan na 1 kwietnia 1931 r.	<hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> 73

W roku sprawozdawczym zmarło dwóch członków Oddziału: 6 sierpnia 1930 r. Cecylja Gumplowiczowa i 18 marca 1931 r. Wincenty Adynowski.

Członkami T-wa są głównie mieszkańcy Osiedla W. S. M.

W ogólnej liczbie członków Oddziału było lokatorów W. S. M. — 31; członków Stowarzyszenia lokatorów „Szkłane Domy” — 43-ch (w tej liczbie lokatorów W. S. M. — 15).

Przytoczmy jeszcze skład członków według charakteru ich działalności: lekarzy (pedjatrów) 9, pedagogów 19, pracowników społecznych 30, członków biernych (nie przyjmujących udziału w pracach Oddziału) — 15.

W pracach T-wa przyjmowali udział i nieczłonkowie. Zarząd zawsze starał się wciągnąć do pracy wszystkich „przyjaciół dzieci” i dać im możliwość pracować społecznie dla dzieci. Może zbyt mało zwracał uwagi na formalne zdobywanie członków i ściąganie od nich składek, głównie bowiem cenił pracę dla instytucji.

Na członków przeważnie zapisywały się osoby, które brały czynny udział w życiu R. T. P. D. i dlatego członków biernych, nie pracujących jest b. mało.

Od maja 1929 r. do października 1930 r. pracował Zarząd Oddziału w składzie: A. Landy, A. Tołwińska, J. Dłuska, M. Zdanowska, R. Libkindowa, A. Lipszycowa, F. Ładosz.

Na zebraniu ogólnem w dn. 17.X 1930 r. wybrano nowy Zarząd w składzie: A. Adynowski, J. Dłuska, J. Ładoszowa, A. Tołwińska, N. Jankowska. Zastępcy: R. Landy, F. Frelkowa, M. Zdanowska i J. Libkind.

Komisję Rewizyjną stanowili: S. Strausowa, M. Muszalski, W. Szczepańska.

Jednocześnie wybrano *Radę Pedagogiczną*, w skład której wchodzi dr. A. Landy, i R. Libkindowa oraz kierownicy instytucji pedagogicznych, prowadzonych przez Oddział.

Zarząd podzielił pracę między komisje: gospodarczo-finansową, ankietową, rozrywkową, propagandową, wzywając ogół członków, do przyjęcia udziału w pracach tych komisji. Kompetencję i zadania wybranych komisji

PRZEDSZKOLE R. T. P. D. NA ŻOLIBORZU

Ruch liczby dzieci w przedszkolu:

TREŚĆ	Rok szkolny 1929/30					Rok szkolny 1930/31				
	Pozost. z roku 1928/29	Wstąpiło w roku 1929/30	Razem	Wystąpiło w roku 1929/30	Ukończyło	Pozost. z roku 1929/30	Wstąpiło w roku 1930/31	Razem	Wystąpiło w roku 1930/31	Pozost. na I/IV 1931 r.
grupa 1.	3	15	18	7	11	2	4	6	—	6
„ 2.	8	17	25	9	16	3	22	25	6	19
„ 3.	8	13	21	3	18	12	6	18	5	13
Razem	19	45	64	19	45	17	32	49	11	38

wskazują ich nazwy. Wyjaśnienia wymaga tylko „ankietowa” komisja, która powstała dla bliższego zapoznania się z dziećmi i nawiązania kontaktu z rodzinami zamieszkującymi Osiedle W. S. M. Komisja ta zbiera systematycznie dane o życiu rodzin Osiedla ze zwróceniem specjalnej uwagi na dzieci. Ograniczymy się tylko do podania danych ogólnych.

Tabl. 25. *Dane ogólne o dzieciach Osiedla W. S. M.*

Wyszczególnienie	Niemowlęta urodz. 1930 i 1931 roku	Dzieci urodzone 1927, 1928 i 1929 roku	Wiek przedszkolny urodzone 1924, 1925 i 1926 r.	Wiek szkolny urodzone 1919—1923 r.	Razem
I Kolonja	4	24	29	45	102
II „	5	20	38	60	123
III „ bud A	4	27	19	46	96
III „ bud B	8	20	17	29	74
IV „ bud A	12	25	35	35	107
IV „ bud B	2	4	11	6	23
Razem . .	35	120	149	221	525
Korzystają z inst. pedagog. prow. przez R. T. P. D.	—	—	27	114	141
Korzystają z pomocy lekarskiej	19	22	32	40	113

Jak widać z tej tablicy korzystało z instytucyj pedagogicznych R. T. P. D. dzieci w wieku przedszkolnym 18% oraz w wieku szkolnym — 51.5%.

Na podstawie zebranych danych komisja ankietowa, po rozpatrzeniu potrzeb poszczególnych rodzin, udziela w miarę możliwości pomocy w postaci odzieży, pomocy szkolnych, oraz wysyła dzieci na kolonje. Pomoc materialna nie wchodzi jednak w bezpośrednie zadanie R. T. P. D. — Na terenie W. S. M. reguluje te sprawy Stowarzyszenie „Szkłane Domy”, Oddział R. T. P. D. zaś udzielał pomocy dorywczo i w bardzo ograniczonych rozmiarach, ponieważ nie posiadał na to prawie żadnych środków.

SZKOŁA PODCZAS ZABAWY W SALI GIMNASTYCZNEJ

Ruch liczby dzieci w szkole R. T. P. D.:

TREŚĆ	Rok szkolny 1929/30					Rok szkolny 1930/31				
	Pozost. z roku 1928/29	Wstąpiło w roku 1929/30	Razem	Wystąpiło w roku 1929/30	Ukończyło	Pozost. z roku 1929/30	Wstąpiło w roku 1930/31	Razem	Wystąpiło w roku 1930/31	Pozost na 1/IV 1931 r.
Oddział I	5	25	30	10	20	12	36	48	10	38
.. II	—	11	11	1	10	13	19	32	9	23
.. III	4	11	15	1	14	8	8	16	5	11
.. IV	—	—	—	—	—	6	10	16	6	10
Razem	9	47	56	12	44	39	73	112	30	82

STAN FINANSOWY ODDZIAŁU.

Rozmiary, a nawet charakter działalności Oddziału w dużym stopniu zależne są od stanu finansowego Towarzystwa.

Do preliminarza na rok 1929/30 zostały wstawione subsydja (23.640 zł.), które były obiecane i zdawały się być zupełnie pewne. To też budżet był ułożony na sumę roczną 62.000 złotych i przewidywał obok rozszerzenia szkoły i przedszkola, zorganizowanie półkolonji, żłobka, oraz dożywianie dzieci na szeroką skalę.

Oczekiwanej pomocy ani od Rządu, ani od Samorządu Oddział nie otrzymał i musiał wskutek tego znacznie ograniczyć swą działalność. Zmniejszyła się ilość dożywianych dzieci, nie zostały zorganizowane półkolonje, a wpływy poradni musiały być zużyte na częściowe pokrycie deficytu innych działów pracy.

Własne środki były niewielkie: składki członkowskie, ofiary, subsydja zarządu głównego wynosiły razem 4.420 złotych. Większą część tej sumy włożono w inwentarz.

Praca musiała być prowadzona w dużym stopniu na zasadach samowystarczalności. I rzeczywiście, jak widzimy ze sprawozdania, prawie nic nie dołożono do szkoły, przedszkola, teatrzyku i poradni. Osiągnięcie tego rezultatu wymagało od Zarządu wielkiej energii, a od członków T-wa dużo ofiarnej pracy—był to główny „fundusz”, dzięki któremu można było częściowo zwolnić dzieci od opłat.

Prowadzenie tak kosztownych instytucyj jak przedszkole i szkoła przy zupełnym braku pomocy finansowej zzewnątrz jest bardzo trudne. Powstała poważna obawa, że instytucje prowadzone przez Oddział będą dostępne tylko dla dzieci sfer zamożnych. Obawa ta wzrosła na wiosnę 1930 r., gdy wyjaśniło się w jak ciężkich warunkach materialnych znajdują się nowi lokatorzy W. S. M. — Oddział był wówczas zdecydowany szkołę zamknąć, a przedszkole ograniczyć do dwóch starszych oddziałów. Lecz

WARSZTATY SZKOLNE R. T. P. D. NA ŻOLIBORZU.

Z warsztatów korzystają przed południem dzieci szkolne, po południu zaś świetlica. W warsztatach są wykonywane roboty stolarskie, intro-ligatorskie, modelowanie z gliny, szycie i robienie zabawek. Roboty są przeważnie wykonywane przez dzieci zbiorowo, np. budowa i urządzenie wewnętrzne domu.

Stowarzyszenie „Szklane Domy” oraz W. S. M. nie dały na to swej zgody, licząc na obiecaną przez Monopole pomoc materialną, oraz deklarując pomoc Funduszu Społeczno - Wychowawczego W. S. M. na prowadzenie szkoły i przedszkola. Polecono nawet Oddziałowi przyjąć wszystkie dzieci, które zgłoszą się od W. S. M.

Rozszerzenie przedszkola zostało odłożone na pewien czas, lecz z przyjęciem szkolnym dzieci nie można było zwlekać i od 1-go września przyjęto 105 nowych dzieci. I znów większe ulgi zastosowano tylko dla członków Spółdzielni, ponieważ W. S. M. z Funduszu Społeczno-Wychowawczego udzieliła subsydjum w wysokości 10.000 zł. na II półrocze roku 1930 i obiecała taką pomoc w pierwszym półroczu następnego roku. Zaś dzieci pracowników monopolowych przyjęte były bezpłatnie, ponieważ Dyrekcje Monopolów miały wnieść za nie opłatę. Danego zobowiązania Monopole jednak nie dotrzymały i wpłaciły tylko 20% przyrzeczonej sumy.

Mimo to dzieci nie zostały wydalone, a po skończeniu 1-go półrocza wyznaczono — rodzicom minimalną opłatę od 5 do 10 zł. miesięcznie. Lecz i ta minimalna opłata wpłynęła na zmniejszenie ilości dzieci, ponieważ jedni nie chcieli jej wnieść, a inni znów nie mogli wpłacić nawet tak małej kwoty.

Zmniejszenie ilości dzieci wpłynęło oczywiście na zmniejszenie wydatków, ale jednak nie o tyle, aby doprowadzić budżet do równowagi. Trzeba było ograniczyć potrzeby i zaciągać pożyczki.

Rok szkolny będzie zamknięty znacznym deficytem.

Deficyt dał również Teatrzyk Kukiełek, wydatki te będą jednak z łatwością pokryte, gdyż teatr robi duże postępy.

PRZEDSZKOLE I SZKOŁA.

Rok 1929/30 był drugim rokiem istnienia przedszkola. Pozostawało ono w dalszym ciągu pod kierownictwem Feliksy Zelcer-Baczyńskiej.

Ponieważ w pobliżu nie było odpowiedniej szkoły, przedszkole dla swych starszych dzieci otworzyło pierwszy rok nauczania, a gdy kierowniczka przekonała się o bardzo niejednorodnym poziomie dzieci, wydzieliła II i III oddziały. Przedszkole również zostało podzielone na 3 oddziały i w ten sposób powstało 6 grup dzieci.

Grupy były niewielkie i liczyły ogółem 120 dzieci.

Każda grupa miała swoją nauczycielkę (przedszkolankę), zaś specjaliści prowadzili rytmikę, rysunki i śpiewy. Dzieci pozostawały w przedszkolu od 9-tej do 2-ej, a niektóre, nie mając odpowiedniej opieki w domu, przychodziły wcześniej i pozostawały po ukończeniu zajęć.

Wszystkie dzieci otrzymywały gorące śniadania i brały udział w dwugodzinnym spacerze.

W następnym roku szkolnym 1930/31 szkoła została wydzielona z przedszkola i kierownictwo jej objął Jan Wesołowski. Został otwarty IV oddział, zaś pierwszy oddział podzielono na dwa równoległe pododdziały.

Nowych dzieci przybyło 105, a wraz z pozostałymi nowym rok szkolny rozpoczęło 161 dzieci.

Z tej liczby 49 dzieci pozostało w przedszkolu.

Oczywiście z powodu braku szkół zgłoszeń było bardzo dużo i lokal pozwalał na przyjęcie większej ilości dzieci, lecz decydującym czynnikiem była opłata. Od dzieci tak zwanych obcych (nie należących do W. S. M.) pobierano opłatę od 300 do 400 zł. rocznie, nie licząc w tem śniadań. Nie sposób było robić zbyt dużych ustępstw i dlatego przeciętna opłata wynosiła przeszło 20 zł. miesięcznie. Nic dziwnego, że na samym początku odpadła duża ilość kandydatów.

Co się tyczy członków Stowarzyszenia „Szklane Domy” to korzystali oni z daleko idących ulg i przeciętna opłata miesięczna wynosiła dla nich 8 zł. (a $\frac{1}{3}$ część dzieci była zupełnie zwolniona od opłaty). Wszystkie dzieci otrzymują pomoce szkolne. Niektóre są dożywiane ulgowo, albo bezpłatnie.

Jak dużą rolę w budżetach domowych odgrywa wy-
magana za naukę opłata, uwidocznią poniższa tablica.

Tabl. 26 *Odbieranie dzieci ze szkoły i przedszkola*

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zapisanych na rok 1930 31	Wykreślo- nych w ciągu roku	Pozostaje na 1-IV.1931
Dzieci pracow. Monopoli Państwowych	54	26	28
„ lokatorów W. S. M. (opłaty po- krywają instytucje)	10	—	10
Dzieci lokatorów W. S. M. (opłacają sami)	56	5	51
Dzieci obce	41	10	31
	161	41	120

Nie wycofali swych dzieci rodzice, otrzymujący na wpisy szkolne specjalne zasiłki z instytucyj, w których pracują. Zaś połowa pracowników monopolowych zabrała ze szkoły dzieci, jak tylko wyjaśniło się, że będą musieli płacić za nie nawet bardzo niewielką sumę.

Brak środków bynajmniej nie był jedyną przyczyną odbierania dzieci. Zdarzały się wyjazdy, choroby, albo też niezadowolenie z kierunku wychowawczego.

Jednym z powodów niezadowolenia są nowe metody nauczania. Nie podoba się przeważnie brak ocen i stopni, niezadawanie lekcyj do odrabiania w domu i t. p.

Zdarzało się również, że gdy szkoła poleciła samodzielne wykonanie pewnych prac w domu, prace te nie znajdowały uznania u rodziców.

Często rodzice sami zabierali się do „uczenia” dzieci i szkoła niejednokrotnie musiała prosić o pozostawienie tej pracy właściwym pedagogom.

Spotykano się również z zarzutami, że szkoła „rozpuszcza” dzieci. Rzeczywiście dzieciom pozostawiano względnie dużo swobody, wychodząc z założenia, że w do-

PRZEDSZKOLE R. T. P. D. NA ŻOLIBORZU.
MODELOWANIE Z GLINY.

Jednym z ulubionych zajęć dzieci z przedszkola jest modelowanie z gliny. Do roboty tej mają dzieci specjalny stół, środek którego zajmuje skrzynka blaszana z gliną. Stół pokryty jest linoleum. Prace swoje dzieci po wysuszeniu malują i lakierują. Ten sam stół służy również i do innych zajęć, np. zabawy z piaskiem, wodą i t. p.

brze zorganizowanej i kierowanej gromadzie powstaje samopanowanie i stopniowo wytwarza się konieczny porządek.

Przysparzały też kłopotów dzieci t. zw. „trudne”, rozpieszczane w domu jedynaki.

W kilku wypadkach musiała szkoła zażądać od rodziców, aby nie bili dzieci.

Stworzono przy przedszkolu i szkole Poradnię Psychologiczno - wychowawczą, którą w roku 1929/30 prowadził dr. K. Mikulski, następnie zaś dr. Ryszard Dreszer według metody Adlera. Poradnia bada wszystkie dzieci, ale specjalną uwagę zwraca na t. zw. „nerwowe” albo „trudne”.

Dość łatwo już dziś można dostrzec postępy, jakie zrobiła szkoła pod względem wychowawczym. Dzieci coraz łatwiej poddają się autorytetowi szkoły, są coraz bardziej karne i lepiej zorganizowane. Nie przychodzi to od razu, albowiem nie nastąpiło jeszcze należyte porozumienie między szkołą i rodziną. Ta ostatnia często, albo zabija samodzielność i wiarę dziecka w swoje siły, albo zbyt- nio rozpuszcza, rozwija egocentryzm, czyni z niego istotę społeczną i nie chce, albo nie potrafi porozumieć się ze szkołą.

Z przyjemnością można stwierdzić, że coraz rzadziej zdarzają się nieporozumienia na punkcie higieny dzieci.

Również coraz mniej jest narzekań ze strony rodziców na otwieranie okien, rozbieranie dzieci, gry na powietrzu.

Lekarz szkolny (dr. J. Hufnaglówna) bywa w szkole raz na tydzień, a każde dziecko jest badane mniej więcej raz na miesiąc.

Dzięki dobrym warunkom higienicznym i nie przemęczaniu dzieci nauką, oraz zabawom na powietrzu nie zauważono nietylko żadnego ujemnego wpływu szkoły i przedszkola na zdrowie dzieci, a przeciwnie znaczna ich część wybitnie poprawia się w ciągu roku szkolnego.

DOŻYWIANIE DZIECI W SZKOLE I PRZEDSZKOLU.

Wszystkie dzieci, uczęszczające do szkoły i przedszkola, otrzymują codziennie gorące śniadania, składające się z dwóch dań: potrawy jarzynowej i owoców, albo leguminy. Za śniadania są pobierane opłaty po 50 groszy, przyczem większość dzieci korzysta z ulg, a blisko jedna trzecia otrzymuje śniadania bezpłatnie. Nadzór nad śniadaniem sprawuje i wysokość opłaty ulgowej określa Rada Opieki Szkolnej.

Zachorowania wśród dzieci nosiły tylko sporadyczny charakter, epidemji żadnej w szkole nie było.

Pod koniec zimy prawie wszystkie dzieci są naświetlane lampą kwarcową w poradni.

W przedszkolu w młodszej grupie pozostawia się dużo swobody, dzieci mogą bawić się zupełnie same, tworząc przeważnie grupy z dwojga, trojga dzieci.

Im starsze dzieci tem więcej udziela się czasu „pracy”: pogadankom, rysunkom, śpiewom, modelowaniu.

Zajęcia z dziećmi prowadzone były systemem koncentracji zainteresowań (Decroly, ośrodki zainteresowań): do wybranego przez przedszkolankę ośrodka były przystosowane wszystkie zajęcia, pogadanki i rysunki.

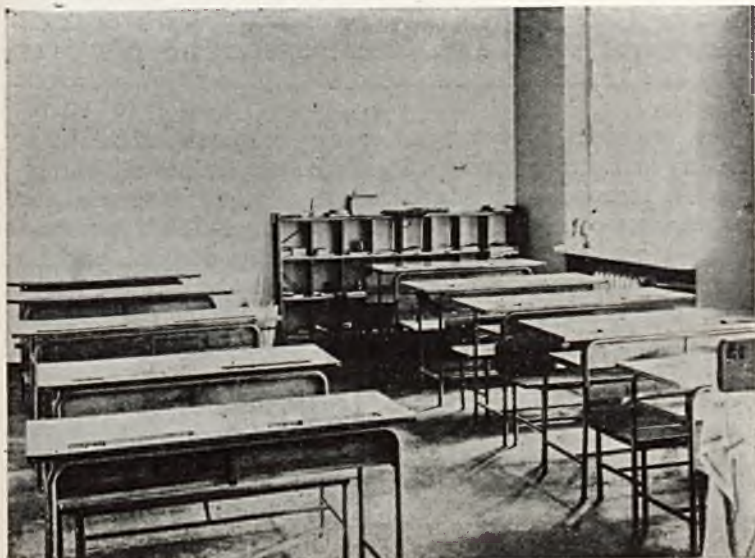
Szkoła w ogólnych zarysach była (prowadzona według tych samych metod, co i przedszkole. Początek zajęć był od 8-ej (w miesiącach zimowych od 9-jej); zajęcia trwały do godz. 2-jej, przerywane gorącym śniadaniem, oraz gimnastyką lub zabawami na powietrzu. Po przerwie obiadowej część dzieci przychodziła do świetlicy.

Dzieci przebywały tak długo w szkole ponieważ dużo zwracało się uwagi na wychowanie (fizyczne: rytmika, gimnastyka, jak również na wychowanie artystyczne: śpiew, rysunki, modelowanie. Co do programu to w ogólnych zarysach trzymano się programu szkół powszechnych, oprócz tego od III-go oddziału wprowadzono język niemiecki. Nie wykładano religji, pozostawiając to rodzinie.

Dla nauczania w ścisłym tego słowa znaczeniu udzielano od 2 do 3 godz. dziennie, jedną godzinę na zajęcia rozwijające pod względem artystycznym (śpiew, rysunki, rytmika), resztę czasu zajmowała gimnastyka i zajęcia na powietrzu (wycieczki, gry ruchowe).

Nauka czytania i pisania w roku 1929/30 była prowadzona systemem syntetycznym (ideo-wzrokowym Decrolego). Dzieci nie uczyły się liter, unikając sylabizowania. System ten dał doskonałe wyniki i dlatego też zasto-

ŁAWKI NOWEGO TYPU W SZKOLE R. T. P. D.

W roku sprawozdawczym dzięki pomocy Funduszu Społeczno-Wychowawczego W. S. M. szkoła została zaopatrzona w ławki nowego typu zaprojektowane przez arch. Ninę Jankowską. Połączenie metalu i drewna daje konstrukcję bardzo mocną i jednocześnie zapewnia łatwość higienicznego utrzymania.

sowano go również w następnym roku, korzystając już i z pewnego własnego doświadczenia.

Zgodnie z systemem koncentracji wymienionego powyżej pedagoga, dla wszystkich oddziałów szkoły przyjęto pewne ośrodki zainteresowań, koncentrując w ten sposób nauczanie obowiązkujących przedmiotów dokoła jednego zagadnienia. Taką „myślą przewodnią“ dla oddziału pierwszego jest kwestja schronienia człowieka (dom), a także życie domowników i najbliższego otoczenia dziecka.

Tematem wytycznym pracy drugiego oddziału są zmiany w życiu człowieka i przyrody, zależnie od pór roku. W trzecim oddziale ośrodkiem zainteresowania jest współpraca wsi i miasta w produkcji artykułów żywnościowych i odzieżowych. Wreszcie czwarty oddział poznaje miasto Warszawę jako centrum przemysłu, handlu i t. d. oraz charakterystyczne udogodnienia życiowe mieszkańców miast: wodociągi, kanalizacje, elektryczność, gaz, środki lokomocji i t. p.

Pozatem w starszych oddziałach zapożyczono z systemu Daltońskiego przydziały indywidualne dla dzieci i większą część prowadzono nie grupowo a indywidualnie.

Metody te z początku spotkały się z pewnym sprzeciwem ze strony rodziców, a pod ich wpływem i dzieci. Lecz otrzymanie pomyślnych rezultatów pozwoliło przezwyciężyć trudności.

Przedszkole i szkoła mają zarówno gorących zwolenników, jak i przeciwników. Ci ostatni najchętniej wysuwają zarzut, że w szkole niema nauczania religji, co komplikuje nietylko moralne wychowanie dzieci, ale i przejście do innych szkół. Co się tyczy przeniesienia do innych szkół to obawy te nie mają realnego znaczenia i dzieci nie natrafiały na żadne trudności. Proponowano nawet w swoim czasie pomoc rodzicom w zorganizowaniu nauczania religji poza szkołą, jednak bez rezultatu.

Natomiast nie wprowadzając wykładów religji, osiągnięto jednolitość w metodach nauczania. Brak tego

PORADNIA DZIECIĘCA I LAMPA KWARCOWA R. T. P. D. NA ŻOLIBORZU.

Działalność poradni obejmuje: 1) przyjęcia lekarskie dzieci i niemowląt (3 razy tygodniowo); od założenia poradni do końca marca 1931 r. odwiedziło poradnię 406 dzieci 1491 razy; 2) badania dzieci z przedszkola, szkoły i świetlicy (1 raz tygodniowo; pod opieką lekarską znajdowało się w roku sprawozdawczym 146 takich dzieci; 3) badania dzieci przez lekarza psychologa: zbadano w ten sposób 85 dzieci; 4) badania wychowanków Bursy R. T. P. D. na Żoliborzu; 5) badanie dzieci, skierowanych na kolonje i półkolonje R. T. P. D.; 6) naświetlania lampą kwarcową (codziennie w okresie zimowym); dokonano 3088 naświetlań.

przedmiotu nie stwarzał przeszkody do wpajania w dzieci podstawowych zasad etyki społecznej i ogólnoludzkich ideałów dobroci i miłości. Nauczanie religii pozostawiono rodzinie, żądając od niej jaknajwiększej tolerancji dla przekonań.

Na początku roku szkolnego urządza się zebrań i referatów, aby zaznajomić rodziców i opiekunów z kierunkiem szkoły. Religijność rodziców nie przeszkadza im w posyłaniu dzieci do instytucji R.T.P.D., lecz fanatyzm i klerykalizm stanowczo wyklucza współpracę.

Rodzice posyłający swoje dzieci, zorganizowali się poza Oddziałem w stowarzyszenie pod nazwą „Rada Opieki Szkolnej”. Uchwalony został własny statut i wybrany oddzielnie zarząd. Do Rady wchodzi też i przedstawiciele personelu pedagogicznego. Składka miesięczna wynosi jeden złoty. Rada Opieki podjęła się dożywiania dzieci, organizowania imprez dochodowych, pośredniczenia między personelem i rodzicami i wogóle pomocy szkole w opiece nad dziećmi. Ostatnio Rada zajęta jest sprawą urządzenia kolonji i półkolonji dla dzieci Żoliborza.

ŚWIETLICA.

Rozszerzenie lokalu szkoły w ostatnim roku dało możność wznowienia na szerszą skalę świetlicy w godzinach popołudniowych (od 4-ej do 7-ej wiecz.). W świetlicy systematycznie są prowadzone tylko zajęcia warsztatowe i rytmika, a wogóle dzieci mają swobodę w obieraniu sobie zajęć: mogą spędzać czas w czytelni, która jest połączona z wypożyczalnią książek, oddawać się zabawom ruchowym na dużej sali; grze w ping-pong w holu, zajęciami i grom pamięciowym w lokalu przedszkola.

Do świetlicy zapisało się 103 dzieci. Od dzieci zapisanych wymaga się systematycznego uczęszczania do świetlicy; pobieraną jest opłata od 50 gr. do 3 zł. miesięcznie. Świetlica zaczęła funkcjonować dopiero pod koniec roku 1930.

PORADNIA LEKARSKA DLA DZIECI.

Zarząd zamierzał w tym roku zwrócić specjalną uwagę na opiekę wychowawczą - zapobiegawczą nad dziećmi i udostępnić korzystanie z poradni przez zniesienie lub ewentualne obniżenie opłat. Z powodu niewpłacenia pieniędzy przez Monopole, Oddział nie mógł nie tylko subsydjować poradni, lecz musiał ją nawet traktować jako instytucję dochodową. Pomimo to dla członków „Szklanych Domów” robiono możliwe ustępstwa. Z poradni korzystało w ostatnim roku 63 dzieci członków „Szklanych Domów”. Z tego ulgowych 25, bezpłatnych 25. Z lampy kwarcowej korzystało 82 dzieci.

KOLONJE LETNIE.

Oddział miał możność w roku ubiegłym wysłać na kolonje letnie do Puszczy Marjańskiej dziesięcioro dzieci członków Stow. „Szklane Domy”. — Kolonje te prowadzone były przez centralę R. T. P. D.

TEATRZYK KUKIELEK.

Organizowanie zabaw i rozrywek dla dzieci i młodzieży w roku 1929/30 pochłaniało jeszcze dużo energii. W roku bieżącym teatr kukiełek i kino dostarczały dzieciom tak dużo rozrywek, że Zarząd mógł ograniczyć się pozatem tylko do organizowania szczególnie uroczystych momentów (początek i koniec roku szkolnego, 1-y maj, choinka i t. p.).

Teatrzyk Kukiełek zorganizowany został w 1928 r. przez Szczepana Baczyńskiego i dawał z początku przedstawienia prawie wyłącznie dla dzieci Żoliborza.

W bieżącym roku szkolnym prowadzenie teatrzyku przejął Jan Wesołowski, teatrzyk rozwinął się, widowiska odbywają się stale w każdą niedzielę w godzinach od 11-ej do 13-ej. Dzięki wzrastającej ich popularności sala zawsze jest wypełniona (czasami nawet przepelniona) małymi widzami, przyjeżdżającymi licznie nawet z odległych krańców Warszawy.

Żywość i bezpośredniość reagowania małej publiczności oraz naiwny, ale szczerzy jej zachwyt — umożliwia bliski, radosny i serdeczny kontakt widowni ze sceną. Zapłać widzów jest na razie prawie jedyną „zapłatą”, jaką otrzymuje zespół artystyczny, ponieważ opłata pobierana od dzieci jest tak niewielka, że nie pokrywa nawet całkowicie kosztów lokalu; drobnych wydatków; jest on zarazem bodźcem do doskonalenia się w pracy całego zespołu, który oprócz dawania co tydzień widowisk przygotowuje jednocześnie nowy program.

Treścią programów jest umiejętne połączenie romantyzmu z realizmem, świata baśni i rzeczywistości.

W ładnej wesołej formie dialogu i akcji (takiej, jaka jest możliwa dla kukiełek), programy te zawierają zdrowe ogólnoludzkie idee pedagogiczne, a wolne są od taniego sentymentalizmu i oklepanych frazesów lub morałów.

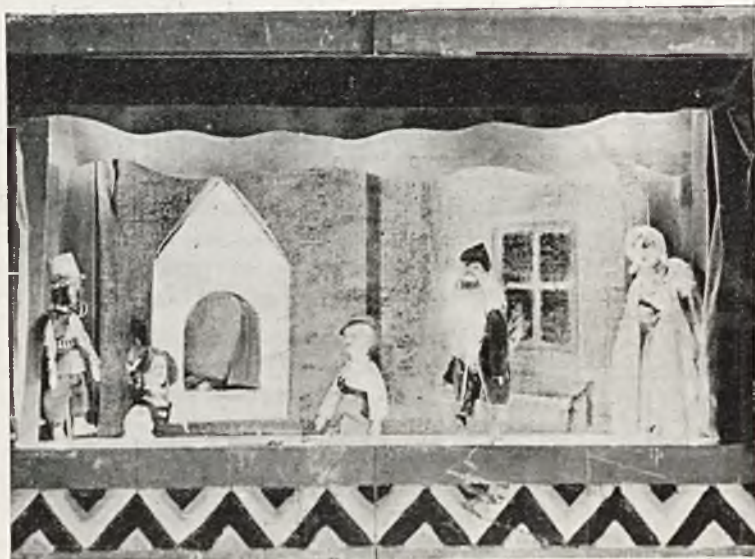
W roku bieżącym były już wystawione 3 programy: 1) „O Zaczku Szkołaczku i Zielonym Skrzacie, co jeden chciał się uczyć, drugi chciał wakacje”. 2) a) „O Babuleńki koziołku rozpustnym i jak to było z kwaszeniem kapusty”. b) „O Kasi, co gąski zgubiła” (wznowienie). 3) „Bajowe bajeczki i Świerszczowe skrzypeczki”.

Wszystko to są twory pióra Marji Kownackiej współpracowniczkii „Płomyka”, a zarazem kierowniczkii literackiej nowego Teatryku. Są to komedyjki „kukielkowe” t. zn., że akcja w nich zawarta uwzględnia możliwości ruchowe lalek. Przy wystawieniu były one bogato urozmaicone tańcami i piosenkami, do których melodje komponował (ewentualnie dobierał z pośród popularnych ludowych piosenek) kierownik muzyczny, zarazem reżyser i kierownik teatru w jednej osobie Jan Wesołowski.

Dekoracje do pierwszego programu wykonał Zygmunt Bobowski, student Akademji Sztuk Pięknych, a do następnych Jadwiga Wolfowa i Wanda Pawłowska — absolwentkii Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Malarstwa. Robienie lalek, ich ubieranie, przebie-

TEATR KUKIELEK R. T. P. D. NA ŻOLIBORZU.

SCENKA Z WIDOWISKA P. T.: „BAJOWE BAJECZKI
I ŚWIERSZCZOWE SKRZYPECZKI”.

Przedstawienia „Teatru Kukielek“ odbywają się w sali zebrań I kolonji w ciągu całego roku szkolnego w każdą niedzielę o godz. 11 przed południem. Szkoły powszechne przy zbiorowym uczestnictwie dzieci na przedstawieniach opłacają połowę ceny biletów. W roku sprawozdawczym teatrzyk odwiedziło przeszło 3000 dzieci.

panie i t. d., zawdzięcza teatr różnym osobom dobrej woli, nie mającym czasu na stałą pracę, a zgłaszającym się do doraźnej pomocy.

* * *

Z powyższego sprawozdania widać, w jakich wyjątkowo trudnych warunkach musiało rozwijać Towarzystwo działalność swoją w okresie sprawozdawczym. — Zamykamy jednak te dwa lata poważnym dorobkiem. Dalszy rozwój naszej pracy uzależniony będzie przede wszystkim od tych możliwości finansowych, które oddziałowi dostarczą Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa i Stowarzyszenie „Szklane Domy”, oraz od sytuacji gospodarczej rodziców, posyłających swe dzieci do instytucji prowadzonych przez R. T. P. D.

DZIAŁALNOŚĆ KOŁA CZYNNYCH KOOPERATYSTEK PRZY W. S. M.

Ta najmłodsza organizacja na terenie W. S. M. powstała dopiero w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego, ograniczymy się przeto do przeglądu dokonanych prac o charakterze przeważnie przygotowawczym.

Na powstanie koła złożyło się parę czynników. Z jednej strony przykład owocnej działalności podobnych organizacji kooperatystek zagranicą, zaś z drugiej warunki lokalne na Żoliborzu, mianowicie rażący kontrast pomiędzy zdrowym rozwojem spółdzielczości mieszkaniowej, a chorobliwą wegetacją spółdzielczości spożywców, przyczem ta ostatnia w niczem nie przyczyniała się do ulżenia trudnym zadaniom gospodyń w obecnych ciężkich czasach.

Rzucone na Akademji w Dniu Spółdzielczości hasło „odrodzenia spółdzielczości przez organizację kooperatystek” znalazło żywy oddźwięk wśród niewielkiego na razie grona kobiet. Przy poparciu W. S. M., która zapewniła nowej organizacji pomoc moralną, materjalną i mieszkaniową, rozpoczęto robotę organizacyjną, która potoczyła się wartko, czego dowodem, iż w okresie 17.X — 31.XII. odbyło się cztery posiedzenia Komitetu Organizacyjnego i Zarządu, oraz trzy zebrania plenarne, te ostatnie przy średniej frekwencji 39 osób.

Najważniejszą pracą Komitetu Organizacyjnego było przeprowadzenie ankiety wśród mieszkanki Osiedla W. S. M. w celu ustalenia rozmiarów rozprężenia więzi organizacyjnej, ujawniającej się w cichym bojkocie sklepów Warszawskiej Spółdzielni Spożywców i skonkretyzowania przyczyn niezadowolenia kupujących.

Krytyczna część ankiety ujawniła niezadawalający stan gospodarki W. S. S. pod względem braków zaopatrzenia sklepów w artykuły pierwszej potrzeby, gatunku produktów i ich ceny.

Korzystna zmiana personalna w kierownictwie W. S. S. każe przypuszczać, że sprawa ta ulegnie poprawie.

O ile jednak stan aprowizacyjny W. S. S. uległ bezsprzecznie polepszeniu, o tyle, nie mniej ważna, strona organizacyjna spółdzielni oraz sprawa pracownicza czekają jeszcze na uzdrowienie i tu konieczną jest współpraca wszystkich spółdzielców bez różnicy płci.

Na jednym z zebrań przeprowadził Komitet Organizacyjny rozdanie próbek produktów wytwórczości marki „Społem”. Zostało to przez gospodynie przyjęte bardzo życzliwie, zainteresowanie próbkami było duże, a oceny ich wypadły przeważnie dodatnio.

Równocześnie z akcją ankietową został opracowany statut.

Warunkami przynależenia do K. C. K. są: członkostwo bezpośrednie lub pośrednie (mąż, lub zarabiający członek rodziny) zarówno do W. S. M., jak i do W. S. S.

Składkę członkowską określono na: 1 złoty półrocznie i 50 gr. tytułem wpisowego.

Charakter K. C. K. określa paragraf następujący:

„Celem Koła Czynnych Kooperatystek jest propaganda idei spółdzielczej, a w szczególności rozwój miejscowych instytucji spółdzielczych przez zapewnienie im czynnej współpracy ze strony kobiet. Dla osiągnięcia tego celu K. C. K. dążyć będzie do: 1) podnoszenia poziomu

uświadomienia i wykształcenia społecznego kobiet i 2) — usuwania wszelkich przeszkód, które hamują czynny udział kobiet w pracach krajowych i międzynarodowych organizacyj spółdzielczych.

Z innych prac zapoczątkowanych w r. 1930 wymienić należy dążenie do zreformowania przeżytej instytucji „służby domowej”, szczególnie rażącej w sferach uświadomionego proletariatu, który sam, dźwigając brzemię najemnictwa, występować musi, w stosunku do pomocy domowej, w roli najemcy. Chodzi o to, aby pracy domowej przywrócić godność pracy zawodowej, której jest obecnie bezmyślnie pozbawiona w opinii ogółu i oprzeć ją na zasadzie wymiany usług „wolnych z wolnymi”.

Sprawa ta została poruszona w odczycie o „Spółdzielniach Pracy” wygłoszonym 8 grudnia przez J. Wolskiego i jako pierwszy krok ku jej rozwiązaniu zostało zapoczątkowane pośrednictwo pracy.

W skład Zarządu Koła Czynnych Kooperatystek weszły: Adynowska, Bykowska, Hubrichowa, Orsetti, Święcicka i Szemiotowa, oraz jako zastępczynie: Przybyrszewska, Stefanowska i Szczepańska.

Do Komisji Rewizyjnej powołane zostały: J. Dłuska, J. Okorska i A. Tołwińska.

Biuro K. C. K. mieści się w lokalu „Społecznego Przedsiębiorstwa Budowlanego”, II-ga Kolonja przy ul. Ustronie 2. Czynne we środy i soboty od 6 — 7, tel. 445-13.

SKLEPY WARSZAWSKIEJ SPÓŁDZILNI SPOŻYWCÓW

Kolonja III i IV, oddane w roku sprawozdawczym do zamieszkania członkom, nie posiadają lokali sklepowych, to też mieszkańcy i tej części Osiedla aprowidują się w sklepach Warszawskiej Spółdzielni Spożywców, mieszczących się w I-ej i II-ej kolonji. Dwa z tych sklepów są z artykułami spożywczymi, a jeden jest składem wędlin i mięsa.

Sklepy te zajęte były przez W. S. Spożywców już w latach poprzednich (sklep Nr. 27 w dn. 4.12.1927 r., sklep Nr. 30 w dn. 1.II.1928 i sklep Nr. 29 w dn. 4.12.1929 r.) i prowadzone są przez nią nadal. Jest to spółdzielnia spożywców najbardziej liczebna z pośród wszystkich działających na terenie Warszawy, liczy bowiem 14.500 członków i powstała z kolejnego w różnych latach łączenia się odrębnych spółdzielni robotniczych i pracowniczych, a początkiem swego istnienia (założona w roku 1869) sięga czasów, gdy ruch spółdzielczy na ziemiach polskich zaledwie pierwsze stawiał kroki. Posiada 27 sklepów rozmieszczonych w różnych dzielnicach Warszawy i własną piekarnię mechaniczną.

Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa od samego początku swej działalności zajęła wyraźne stanowisko współdziałania ze spółdzielczością spożywców, czego wyrazem jest premjowanie, przy przydziale mieszkań, członków, należących do Spółdzielni Spożywców.

Zastosowanie tej zasady przyczyniło się w dużej mierze do znacznego przysporzenia członków tym spółdzielniom, które działają na terenie Warszawy, a w szczególności Warszawskiej Spółdzielni Spożywców. Wystarczy zauważyć, że ogromna większość mieszkańców Osiedla — to członkowie tej właśnie spółdzielni.

Te sprzyjające warunki i przyjazne ustosunkowanie się do Warszawskiej Spółdzielni Spożywców powinny być przyczynić się, gdyby były należycie wykorzystane, do znacznego rozwoju działalności spółdzielni na terenie Osiedla. Niestety rzeczywistość tego nie potwierdziła. Działalność aprowizacyjna sklepów, mimo wyposażenia ich przez Warszawską Spółdzielnię Mieszkaniową we wszystkie urządzenia, mające zastosowanie w dobrze urządzonych lokalach sklepowych, okazała się nie dość sprawna. Czy przypisać to należy brakom organizacyjnym, czy też za mało sprężystej gospodarce handlowej, dość, że stan gospodarki wywoływał ze strony mieszkańców Osiedla stałe narzekania na duże braki w zaopatrzeniu towarowym sklepów, skargi na wyższe niż na rynku ceny artykułów żywnościowych, na nieuprzejme traktowanie kupujących i t. p.

Starania Stowarzyszenia Lokatorów „Szkłane Domy” aby, przez interwencję u władz kierowniczych Warszawskiej Spółdzielni Spożywców, wpłynąć na polepszenie organizacji i stanu gospodarki sklepów, długo nie dawały rezultatów.

Stan ten odbił się na obrotach handlowych sklepów, co łatwo zauważyć przy porównaniu stanu obrotów za rok 1930 z obrotami z roku poprzedniego.

Obroty z roku 1930 wynosiły:

sklep Nr. 27	zł. 120.414,41
sklep Nr. 29	zł. 192.687,40
sklep Nr. 30	zł. 133.923,89

Razem 447.025,70

Natomiast obroty łączne wszystkich trzech sklepów w roku 1929 dały sumę zł. 451.851,45 i przytem sklep Nr. 29 był czynny tylko w ostatnim miesiącu roku 1929. Jeżeli dodamy do tego, że w połowie roku 1930 osiedliło się w III i IV kolonjach zgórą 1.200 nowych mieszkańców, co przecież powinno było znacznie powiększyć sumę obrotów sklepów, łatwo przyjdzie stwierdzić, że dane cyfrowe potwierdzają słuszność wyżej przytoczonej oceny.

Dopiero zmiany, jakie zaszły w kierownictwie Warszawskiej Spółdzielni Spożywców przy końcu 1930 roku dają nadzieję, że gospodarka Spółdzielni przyjmie inny pomyślniejszy obrót, co korzystnie odbije się na rozwoju Spółdzielni, a mieszkańcom naszego Osiedla ułatwi należyte aprowidowanie się.

Zależy to w dużej mierze od zacieśnienia łączności ze Stowarzyszeniem Lokatorów „Szklane Domy” jak również z Kołem Czynnych Kooperatystek, które zaczęło pracować z końcem roku sprawozdawczego i na terenie Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej rozwinęło już dość ożywioną propagandę spółdzielczości wśród mieszkańców Osiedla.

**SPRAWOZDANIE RACHUNKOWE
W. S. M.**

BILANS WARSZAWSKIEJ

w dniu 31-go

STAN CZYNNY.

Kasa	zł.	5.536.92
Lokaty:		
Bank Gosp. Kraj.	zł. 18.547.—	
P. K. O.	„ 496.28	
Bank Spółdz. „Społem”	„ 17.366.25	
M. K. O.	„ 17.18	
Związek Spółdz. Spoż.	„ 2.470.73	
Papiery wartościowe	<u>266.40</u>	39.163.84
Bank Gosp. Kraj.—Depart. Budowlany	„ 487.625.—	
Udziały własne.	„ 17.908.35	
Dłużnicy	„ 58.970.98	
Nieruchomości:		
I kolonja	zł. 2.302.762.21	
II „	„ 2.145.418.75	
III „	„ 3.482.788.91	
IV „	<u>3.121.085.88</u>	11.052.055.75
Ruchomości i urzędnia	„ 43.670.86	
Budowa domów na Żoliborzu.	„ 2.170.906.02	
Tereny.	„ 51.905.06	
Weksle.	„ 19.261.90	
Ogrzewanie centralne: materiały opałowe i należności	„ 28 666.10	
Sumy Przechodnie.	„ <u>106.606.28</u>	
Razem	zł. <u>14.082.277.06</u>	
Gwarancje otrzymane	zł.	82.709.42
Różni za gwarancje:		
w formie weksli	zł. 10.180.200.—	
w formie kaucyj hipotecyjnych	<u>„ 12 075.100.—</u>	„ 22.255.300.—

SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

grudnia 1930 roku.

STAN BIERNY.

Fundusze własne:

Udziały członków	zł.	294.364.01	
Wkłady mieszk.	„	1.218.107.41	
Fundusz społeczny	„	10.377.—	
Fundusz amortyz.	„	97.657.30	
Fundusz społeczno- wychowawczy .	„	8.073.—	
Fundusz ubezpie- mieszk. dzieci	„	212.—	zł. 1.628.790.72

Pożyczki budowl. Banku

Gosp. Krajowego:

Na budowę II kol.	zł.	1.673.900.—	
Na budowę III i IV kol. oraz kotłowni	„	5.333.300.—	
Na budowę V kol. i pralni	„	2.230.000.—	„ 9.237.200.—

Pożyczki długoterm. Banku Gosp. Kraj. „ 1.756.800.—

Lokaty związków zawodowych . . . . . „ 163.013.40

Wierzyciele . . . . . „ 468 827.95

Akcepty . . . . . „ 630.433.71

Sumy Przechodnie. . . . . „ 197.211.28

Razem . . zł. 14.082.277.06

Gwarancje udzielone:

weksle na sumę . zł. 10.180.200.—

zabezpiecz. kaucyjami hipot. na sumę „ 12.075.100.— zł. 22.225.300.—

Różni za gwarancje . . . . . „ 82.709.42

OBROTY I POZOSTAŁOŚCI RACHUNKÓW

R A C H U N E K	Saldo w dniu 1/I 1930	
	Winien	Ma
Kasy	1.341.45	—
Banku Gospodarstwa Krajow.	51.877.—	—
Lokat	44 529.03	—
Lokat Związków Zawodowych	—	21.896.84
Różnych	179.624.14	82.542.04
Udziałowców	—	213.870.01
Wkładów Mieszkaniowych . .	—	784.279.62
Funduszy własnych	—	52.846.15
„ Ubezpiecz. Mieszk. Dzieci	—	—
„ Społeczno-Wychow.	—	—
Ruchomości	35.507.43	—
Nieruchomości	4.354.925.77	—
Terenów	4.323.47	—
Budowy	4 191.685.84	—
Kosztów Administracyjnych . .	—	—
Procentów	—	—
Banku Gospodarstwa Krajow.		
Departament Budowlany	199.994.48	—
Pożyczek Budowlanych	—	7.564.700.—
Pożyczek Długoterminowych . .	—	—
Akceptów	—	359.515.—
Weksli	27.673.24	—
Osiedla na Żoliborzu	29.166.25	—
Centralnej Kotłowni	26.712.11	—
Centraln. Ogrzewania Osiedla . .	—	—
Udziałów Własnych	—	—
Sum Przechodnich	99.491.38	167.201.93
	9.246.851.59	9.246.851.59
Gwarancje	87.709.42	19.746.000.—
Różnych za gwarancje	19.746.000.—	87.709.42
	29.080.561.01	29.080.561.01

DZIENNIKA GŁÓWNEJ ZA ROK 1930.

Obroty za rok 1930		Saldo w dn. 31/XII 1930 r.	
Winien	Ma	Winien	Ma
1.100.189.71	1.095.994.24	5.536.92	—
1.415.427.95	1.448.757.95	18.547.—	—
104.259.50	128.171.69	20.616.84	—
99.205.30	240.321.86	—	163.013.40
5.397.645.25	5.904.584.32	58.970.98	468.827.95
33.380.—	113.874.—	—	294.364.01
55.995.88	489.823.67	—	1.218.107.41
9.752.—	64.940.15	—	108.034.30
—	212.—	—	212.—
10.000.—	18.073.—	—	8.073.—
16.959.91	8.796.48	43.670.86	—
6.697.129.98	—	11.052.055.75	—
50.653.04	3.071.45	51.905.06	—
5.315.812.25	7.336.592.07	2.170.906.02	—
104.842.88	104.842.88	—	—
679.619.05	679.619.05	—	—
3.623.159.56	3.335.529.04	487.625.—	—
1.806.800.—	3.479.300.—	—	9.237.200.—
—	1.756.800.—	—	1.756.800.—
1.148.952.85	1.419.871.56	—	630.433.71
301.939.29	310.350.63	19.261.90	—
381.893.61	411.059.86	—	—
10.694.79	37.406.90	—	—
51.862.78	23.196.68	28.666.10	—
17.908.35	—	17.908.35	—
77.371.51	100.265.96	106.606.28	197.211.28
28.511.455.44	28.511.455.44	14.082.277.06	14.082.277.06
3.866.800.—	6.381.100.—	82.709.42	22.255.300.—
6.381.100.—	3.866.800.—	22.255.300.—	82.709.42
38.759.355.44	38.759.355.44	36.420.286.48	36.420.286.48

WYKAZ DŁUŻNIKÓW I WIERZYCIELI W. S. M.

w dniu 31 grudnia 1930 r.

Dłużnicy:

Dyrekcja Wodociągów i Kanalizacji	Zł. 40.436,86
Przedsiębiorcy i dostawcy	„ 1.819,60
Kino Żoliborz	„ 5.024,00
Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	„ 4.350,00
Stowarzyszenie Lokatorów „Szkłane Domy”	„ 2.989,52
Architekci i inżynierowie	„ 939,08
Pracownicy	„ 3.161,00
Inni dłużnicy	„ 250,92
Razem:	Zł. <u>58.970,98</u>

Wierzyciele:

Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane	Zł. 368.425,67
Przedsiębiorcy i dostawcy	„ 19.469,07
Architekci i inżynierowie — należności	„ 15.131,02
Inni wierzyciele	„ 802,19
Członkowie Rady Nadzorczej	„ 65.000,00
Razem:	Zł. <u>468.827,95</u>

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU NIERUCHOMOŚCI.

Wyszczególnienie	Sumy poszczególne	Razem
<i>I kolonja na Żoliborzu.</i>		
Teren	8.127.78	
Budynki	2.294.634.43	2.302.762.21
<i>II kolonja na Żoliborzu.</i>		
Teren	3.356.55	
Budynki	2.142.062.20	2.145.418.75
<i>III kolonja na Żoliborzu.</i>		
Teren	1.334.49	
Budynki A i B.	3.481.454.42	3.482.788.91
<i>IV kolonja na Żoliborzu.</i>		
Teren	1.650.00	
Budynki A. i B. .	3.113.241.08	3.114.891.08
Domek cemunitowy		6.194.80
Razem		11.052.055.75

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU RUCHOMOŚCI.

Miejsce użytkowania	Wartość w dniu 1 I 1930 r.	Zakup w r. 1930	Amorty- zacja	Wartość w dniu 31.XII 1930
<i>Biuro Spółdzielni, ...</i>	5.634.54	4.495.23	1.363.92	8.765.85
<i>Osiedle na Żoliborzu:</i>				
I—IV kolonja	9.139.18	5.215.—	1.613.13	12.741.05
Pokoje gościnne	488.—	—	88.50	399.50
Pralnia	19.419.07	2.946.50	2.442.80	19.922.77
Centralna Kotłownia	—	4.303.18	3.191.20	1.111.98
<i>Budowa na Żoliborzu:</i>				
Biuro Architektów	826.64	—	96.93	729.71
	35.507.43	16.959.91	8.796.48	43.670.86

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU BUDOWY.

Wyszczególnienie	Pozostałość w dniu 1 I.1930	Przyrost w roku 1930	Stan w dniu 31.XII.1930 r.	
			Przeniesiono na rachunek Nieruchomości	Pozos aje na rachunku Budowy
<i>I kolonja.</i>				
Nadzór techniczny . . .	—	28.15		
Urządzenie podwórza . .	1.940.69	—		
Roboty budowlane . . .	—	1.883.96		
„ instalacyjne . . .	—	938.74		
	1.940.69	2.850.35	4.791.04	
<i>II kolonja</i>				
Nadzór techniczny . . .	—	12.93		
Roboty budowlane . . .	—	86.509.59		
„ instalacyjne . . .	—	1.801.82		
Inne wydatki budowl.	—	64.85		
	—	88.389.19	88.389.19	
<i>III kolonja.</i>				
Budynek A i B.				
Projekt i nadzór techn.	62.159.83	19.768.01	81.927.84	
Roboty budowlane . . .	1.704.538.99	807.179.47	2.511.718.46	
„ instalacyjne . . .	107.278.31	317.429.55	424.707.86	
Inne wydatki budowl.	5.154.33	23.187.—	28.341.33	
Koszty administracyjne	43 927.—	28.473.—	72.400.—	
Procenty.	163.439.13	188.919.80	362.358.93	
	2.086.497.59	1.394.956.83	3.481.454.42	
<i>Żłobek.</i>				
Projekt i kosztorys . . .	2.000.—	—		2.000.—
Roboty budowlane . . .	30.231.91	—		30.231.91
Inne wydatki budowl.	59.20	10.35		69.55
	32.291.11	10.35		32.301.46
<i>IV kolonja.</i>				
Budynek A i B.				
Projekt i nadzór techn.	48.528.30	23 097 64	71.625 94	
Roboty budowlane . . .	935.572.07	1.214.975.89	2.150.547.96	
„ instalacyjne . . .	60.718.59	393.036.37	453.754.96	
Inne wydatki budowl.	1.393.31	44.428.30	45.821.61	
Koszty administracyjne	24 120.—	40.992.—	65.112.—	
Procenty.	92.568.43	233.810.18	326.378.61	
	1.162.900.70	1.950.340.38	3.113 241.08	

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU BUDOWY (c. d.).

Wyszczególnienie	Pozostałość w dniu I, I 1930 r.	Przyrost w roku 1930	Stan w dniu 31 XII. 1930 roku	
			Przeniesiono na rachunek Nieruchomości	Pozostaje na rachunku Budowy
<i>IV kolonja</i>				
Budynek C				
Projekt, kosztorys i rysunki wykonawcze . .	11.100.—	—		11.100.—
Roboty budowlane . .	—	18.677.88		18.677.88
Koszty administracyjne	—	463.—		463.—
	11.100.—	19.140.88		30.240.88
Domek cement.				
Projekt i nadzór tech.	250.—	—	250.—	
Roboty budowlane i instalacyjne	—	5.944.80	5.944.80	
	250.—	5.944.80	6.194.80	
<i>V kolonja.</i>				
Projekt i nadzór tech.	10.000.—	39.569.85		49.569.85
Roboty budowlane . .	—	1.014.686.80		1.014.686.80
" instalacyjne . .	—	64.274.27		64.274.27
Inne wydatki budowl.	18.—	2.777.96		2.795.96
Koszty administracyjne	—	26.834.—		26.834.—
Procenty	—	94.792.50		94.792.50
	10.018.—	1.242.935.38		1.252.953.38
<i>Centralna kotłownia.</i>				
Projekt i nadzór tech.	9.893.28	1.166.85		11.060.13
Roboty budowlane . .	151.496.43	62.849.79		214.346.22
" instalacyjne . .	113.746.68	118.776.92		232.523.60
Inne wydatki budowl.	2.591.14	—		2.591.14
Koszty administracyjne	6.475.—	4.506.—		10.981.—
Procenty.	18.332.66	27.059.44		45.392.10
	302.535.19	214.359.—		516.894.19
<i>Pralnia.</i>				
Projekt i nadzór tech.	178.75	4.360.30		4.539.05
Roboty budowlane . .	—	103.295.69		103.295.69
" instalacyjne . .	—	36.825.82		36.825.82
Inne wydatki budowl.	482.—	167.84		649.84
Koszty administracyjne	—	3.480.—		3.480.—
Procenty	—	12.371.73		12.371.73
	660.75	160.501.38		161.162.13

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU BUDOWY (c. d.)

Wyszczególnienie	Pozostałość w dniu I.I 1930	Przyrost w roku 1930	Saldo w dniu 31.XII.1930 r.	
			Przeniesiono na rachunek Nieruchomości	Pozostaje na rachunku Budowy
<i>VI kolonja</i>				
Projekt szkicowy . . .	1.304.80	—		1.304.80
<i>VII kolonja.</i>				
Projekt	—	2.000.—		2.000.—
Inne wydatki	—	38.60		38.60
	—	2.038.60		2.038.60
<i>VIII kolonja.</i>				
Projekt	—	4.000.—		4.000.—
Inne wydatki budowl.	—	59.73		59.73
	—	4.059.73		4.059.73
<i>Kolonja „Rakowiec“.</i>				
Projekt	—	7.000.—		7.000.—
<i>Przeniesienia na rok następny.</i>				
Materiały budowlane .	453.191.90	107.179.50		107.179.50
Budynki gospodarcze .	35.800.—	35.800.—		35.800.—
Koszty administracyjne	10.958.32	2.659.98		2.659.98
Prowizje S. P. B. . . .	47.106.24	12.861.54		12.861.54
Inne wydatki	12.839.27	—		—
Procenty.	22.291.28	4.449.83		4.449.83
	582.187.01	162.950.85		162.950.85

ZESTAWIENIE RACHUNKU BUDOWY (dok.).

Wyszczególnienie	Pozostałość w dniu I I 1930 r.	Przyrost w roku 1930	Stan w dniu 31 XII 1930	
			Przeniesiono na rachunek Nieruchomości	Pozostaje na rachunku Budowy
I kolonja	1.940.69	2.850.35	4.791.04	
II kolonja	—	88.389.19	88.389.19	
III kolonja:				
Budynek A i B	2.086.497.59	1.394.956.83	3.481.454.42	
Żłobek	32.291.11	10.35	—	32.301.46
IV kolonja:				
Budynek A i B	1.162.900.70	1.950.340.38	3.113.241.08	—
Budynek C	11.100.—	19.140.88	—	30.240.88
Domek cementowy	250.—	5.944.80	6.194.80	—
V kolonja	10.018.—	1.242.935.38	—	1 252.953.38
Centralna Kociołnia	302 535.19	214.359.—	—	516.894.19
Pralnia	660.75	160.501.38	—	161.162.13
VI kolonja	1.304.80	—	—	1.304.80
VII kolonja	—	2.038.60	—	2.038.60
VIII kolonja	—	4.059.73	—	4.059.73
Kolonja „Rakowiec”	—	7.000.—	—	7.000.—
Przeniesienia na rok następny	582.187.01	162.950.85	—	162.950.85
	4.191.685.84	5.255.477.72	6.694.070.53	2 170.906.02

**WYSZCZEGÓLNIENIE KOSZTÓW ADMINISTRACYJNYCH
W ZESTAWIENIU Z BUDŻETEM WYDATKÓW NA 1930 ROK.**

	Budżet wydat- ków na rok 1930.	Wydatki rzeczywiste
1) Djety członków Rady i Zarządu	7.000.—	5.620.—
2) Pensje pracowników	70.000.—	69.887.25
3) Lokal, światło i opał	3.500.—	2.830.05
4) Wydatki kancelaryjne, opłaty manipula- cyjne i druki	2.500.—	2.567.12
5) Porto, depesze, telefony i ogłoszenia	1.800.—	1.943.07
6) Porady prawne	1.200.—	1.310.93
7) Instruktorjat Mieszkaniowy	2.000.—	2.000.—
8) Książki i czasopisma	600.—	190.40
9) Wydawnictwa i propaganda	4.000.—	3.962.30
10) Zjazdy, konferencje i zebrania	1.000.—	519.10
11) Rozjazdy i wydatki reprezentacyjne	2.800.—	2.058.30
12) Amortyzacja ruchomości	1.500.—	1.193.92
13) Inne wydatki	2.100.—	2.367.22
	100.000.—	96.449.66
Wydatki zwrócone w r. 1930		8 393.22
Suma obrotowa p/g Dziennika Głównej		104.842.88

RACHUNEK OSIEDLA NA ŻOLIBORZU.

Wyszczególnienie	Obroty za r. 1930		Straty i Nadwyżki	
	Winien	Ma	Winien	Ma
Komorne	8.467.—	353.767 70	—	345.300.70
Centralne ogrzewanie . . .	32.924.—	32.924.—	—	—
Pralnia	16.419.47	14.444.51	1.974 96	—
Część społeczna	1.332.62	5.780.—	—	4.447.38
Wydatki administracyjne . .	84.825.61	4.143.65	80.681.96	—
Subsydjum dla Stowarzysze- nia „Szkłane Domy”. . .	2.052.44	—	2.052 44	—
Amortyzacja ruchomości . .	1.701.63	—	1.701.63	—
Procenty	209.030.94	—	209.030.94	—
Amortyzacja nieruchomości .	54.306.15	—	54.306.15	—
	411.059.86	411.059.86	349.748.08	349.748.08

WYSZCZEGÓLNIENIE WYDATKÓW ADMINISTRACYJNYCH
OSIEDLA WARSZAWSKIEJ SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ
NA ŻOLIBORZU.

	Budżet wydatków na rok 1930	Wydatki rzeczywiste w r. 1930
1) Koszty Administracji:		
a) Pensje pracowników	34.600.—	31.776.19
b) Utrzymanie czystości	3.000.—	3.292.42
c) Drobnny inwentarz	1.000.—	875.25
d) Wydatki kancelaryjne	400.—	957.67
e) Telefony i rozjazdy	—	1.489.23
f) Inne wydatki	1.000.—	1.085.04
2) Świadczenia:		
a) Woda	21.000.—	26.730.47
b) Światło	4.800.—	3.356.85
3) Remont i konserwacja	4.000.—	8.216.07
4) Podwórza i kwietniki	1.200.—	885.02
5) Ubezpieczenie od ognia	2.600.—	2.017.75
	73.600.—	80.681.96
	73.600.—	80.681.96

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU OGRZEWANIA I-EJ KOL.

Styczeń — wrzesień 1930 r. — Likwidacja rachunku za okresy
ogrzewalne 1928/29 i 1929/30 r.

	Wnien	Ma
Wpłaty lokatorów	16.—	24.900.50
Obciążenie pralni	—	4.144.74
Pozostałość z 31.XII 1929 rku	29.166.25	
Koks	1.352.90	275.95
Pensje pracowników	2.281.65	—
Drobnny inwentarz	57.20	—
Inne wydatki	50.—	—
	32.924.—	29.321.19
Remanent opału w dniu 30.IX 1930 r. przenosi się na r/k Centralnego Ogrzewania Osiedla (44 tonny koks)		3.602.81
	32.924.—	32.924.—
	32.924.—	32.924.—

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU CENTRALNEJ KOTŁOWNI.

Ogrzewanie II kolonji za okres 1929/30

Wyszczególnienie	Obroty za 1929 r.		Obroty za 1930 r.	
	Winien	Ma	Winien	Ma
Wpłaty lokatorów	—	4,023,90	26.—	14,182,30
Budowa (suszenie mieszkań III i IV kolonji)	—	—	—	8,132,40
Saldo w dniu 31/XII.1929 r.	—	26,712,11	26,712,11	—
Pensje pracowników	2,012,53	—	7,603,88	—
Węgiel	28,488,23	—	230,25	—
Energja elektryczna	—	—	2,024,83	—
Drobny inwentarz	180,05	—	327,28	—
Konserwacja	55,20	—	267,50	—
Inne wydatki	—	—	215,05	—
	30,736,01	30,736,01	37,406,90	22,314,70
Reszta opłaconego w dn. 30.IX.30 przenosi się na rk Centralnego Ogrzewania Osiedla (387 tonn węgla)	—	—	—	15,092,90
	30,736,01	30,736,01	37,406,90	37,406,90

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU CENTRALNEGO OGRZEWANIA OSIEDLA.

Okres ogrzewalny 1930/31 dla wszystkich kolonij

	Winien	Ma
Wpłaty lokatorów I-IV	59.—	22,322.—
Obciążenie pralni	—	874,68
Pensje pracowników	6,251,98	—
Koks z I kolonji	3,602,81	—
Węgiel z II kolonji	15,092,20	—
Koks i węgiel	26,076,80	44,771,81
Konserwacja	148.—	—
Drobny inwentarz	368,60	—
Amortyzacja ruchomości	123,55	—
Inne wydatki	139,84	—
	51,862,78	23,196,68
Pozostałość w dn. 31.XII.1930 r. przenosi się na rok następny	—	28,666,10
	51,862,78	51,862,78

WYSZCZEGÓLNIENIE RACHUNKU PRALNI I WANIEN

	Winien	Ma
Wpłaty za korzystanie z pralni	—	9.933.56
" " z magli	—	2.423.05
" " z wanien	—	2.087.90
Pensje pracowników	5.576.83	
Ogrzewanie centralne	5.019.42	
Energja elektryczna (światło i siła)	819.18	—
Woda	1.958.14	—
Gaz	114.60	—
Remont i konserwacja	163.70	—
Drobny inwentarz	100.35	—
Amortyzacja ruchomości i maszyn	2.442.80	—
Inne wydatki	224.45	—
	16.419.47	14.444.51
Saldo w dniu 31.XII 1930 r. przenosi się na r/k Osiedla na Żoliborzu	—	1.974.96
	16.419.47	16.419.47

RACHUNEK UDZIAŁÓW WŁASNYCH.

	Saldo w dniu 31.XII 1930 r.
Kino Żoliborz	4.000.—
Bank Spółdzielczy „Społem”	250.—
Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane	10.000.—
Tow. „Dom Ludowy w Warszawie”	600.—
Związek Spółdzielni Spożyców Rzeczypospolitej Polskiej	1.558.35
Stowarzyszenie Pomocnicze Spółdzielni Mieszka- niowych i ich członków	1.500.—
	17.908.35

ZESTAWIENIE MIESIĘCZNYCH WPLĄT NA UDZIAŁY I WKŁADY MIESZKANIOWE.

	Udziały	Wkłady mieszk.
Stan w dn. 1.I 1930 r.	213.870.01	784.279.62
Wpłaty w styczniu	9.821.—	25.314.70
„ w lutym	7.753.50	9.294.85
„ w marcu	9.658.10	53.123.60
„ w kwietniu	11.024.90	169.642.10
„ w maju	8.777.—	8.215.50
„ w czerwcu	10.509.—	25.972.—
„ w lipcu	6.780.—	19.781.70
„ w sierpniu	5.720.50	20.268.—
„ we wrześniu	8.389.—	10.659.10
„ w październiku	10.971.—	37.803.32
„ w listopadzie	11.676.—	39.678.65
„ w grudniu	12.794.—	70.070.15
Razem	327.744.01	1.274.103.29
Zwroty i przeniesienia na sumy przechodnie dla członków wy- kreślonych	33.380.—	55.995.88
Sta ^d w dn. 31.XII 1930 r.	294.364.01	1.218.107.41

RACHUNEK FUNDUSZU SPOŁECZNO - WYCHOWAWCZEGO.

	Saldo w dniu 31.XII. 1930 r.
Stan w dniu 1.I 1930 roku	2.275.—
Wpłaty:	
przy wpisowem, zgłoszeniach i wy- kreśleniu	4.110.—
miesięczne od nielokatorów	3.367.—
„ „ od lokatorów	8.321.—
	15.798.—
	18.073.—
Subsydjum dla Robotniczego Towarzy- rzystwa Przyjaciół Dzieci	10.000.—
Pozostałość w dniu 31.XII 1930 roku	8.073.—

RACHUNEK FUNDUSZÓW WŁASNYCH.

Saldo w dniu
31.XII.1930 r.

1) <i>Fundusz Społeczny:</i>			
Stan w dn. 1.I 1930 r.	zł. 7.220.—		
Wpłaty wpisowego od 630 no-			
wych członków po 5 złotych	3.150.—		
Inne wpłaty	7.—		zł. 10.377.—
<hr/>			
2) <i>Fundusz amortyzacyjny I kolonji:</i>			
Stan w dn. 1.I 1930 r.	zł. 34.094.85		
Amortyzacja I kolonji za r. 1930	zł. 23.027.62		zł. 57.122.47
<hr/>			
3) <i>Fundusz amortyzacyjny II kolonji:</i>			
Stan w dn. 1.I 1930 r.	zł. 9.256.30		
Amortyzacja II kolonji za r. 1930	zł. 21.454.19		zł. 30.710.49
<hr/>			
4) <i>Fundusz amortyzacyjny III kolonji:</i>			
Amortyzacja III kolonji za r. 1930			zł. 9.824.34
Razem			zł. <u>108.034.30</u>

WYKAZ KREDYTÓW PRYZNANYCH SPÓŁDZIELNI PRZEZ KOMITET ROZBUDOWY I BANK GOSPOD. KRAJOWEGO.

Komitet Rozbudowy			Bank Gospodarstwa Krajowego			
Lp.	Data przyznan- ia pożyczki	Suma w złotych	Lp.	Nr. kredytu	Data przyznania	Suma w złotych
<i>Na budowę II kolonji.</i>						
1.	27.V.1927	999.500.—	1.	T/2671.	15.X.1927	999.500.—
2.	9.V.1928	319.000.—	2.	T/3610.	21.VII.1928	60.000.—
3.	28.XI.1928	55.400.—	3.	1/3666.	3.VIII.1928	200.000.—
4.	8.V.1929	142.000.—	4.	T/3964.	26.X.1928	59.000.—
	Razem	<u>1.515.900.—</u>	5.	T/4126.	15.XII.1928	55.400.—
			6.	T/4199.	11.I.1929	300.000.—
			Razem			<u>1.673.900.—</u>

Na budowę III i IV kolonji oraz kotłowni.

1.	5.II.1930	4.619.000,—	1.	T/4301.	14.III.1929	3.734.000,—
2.	26.II.1930	579.300,—	2.	T/4912.	6.XII.1929	400.000,—
3.	27.VIII.1930	18.000,—	3.	T/5044.	3.III.1930	385.300,—
4.	17.XII.1930	117.000,—	4.	T/5131.	31.V.1930	400.000,—
	Razem	<u>5.333.300,—</u>	5.	T/5358.	4.IX.1930	279.000,—
			6.	T/5703.	22.XII.1930	117.000,—
			7.	T/5710.	29.XI.1930	18.000,—
				Razem	<u>5.333.300,—</u>	

Na budowę V kolonji.

1.	21.V.1930	2.230.000,—	1.	T/5181.	28.VI.1930	2 230.000,—
2.	14.VII.1930	525.000,—				
	Razem	<u>2.755.000,—</u>				

RACHUNEK SUM PRZECHODNICH.

Wykaz pozostałości w dn. 31.XII 1930 r.

	Winien	Ma
Członkowie wykreśleni		41.393.88
Wpłaty kandydatów na członków Spółdzielni		556.57
Wpłaty członków na wykup weksli		1.509.50
Należności lokatorów za remont	1.200.31	
Zaległe opłaty lokatorów za komorne i ogrzewanie centralne	8.545.95	
Wpłaty lokatorów na rok 1931		664.60
Podatek dochodowy od uposażeń służb.		108.78
Związek Zawodowy Pracown. Spółdz.		20.80
Wydatki 1930 r.		3.200.00
Sprawozdanie za 1929 rok	166.00	
Statut i regulaminy	456.50	
Przeróbki w ambulatorjum	529.41	
Administracja I kolonji	61.236.16	
Administracja II kolonji	31.948.82	
Magistrat m. st. Warszawy (subwencja)		149.757.15
Różne drobne	2.523.13	
	<u>106.606.28</u>	<u>197.211.28</u>

RACHUNEK LOKAT ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH.

	Saldo w dniu 31 XII 1930 r.
Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych	138.278.33
Związek Zawodowy Robotnic i Robotników Przemysłu Tytoniowego	313.30
Związek Zawodowy Robotników Cukrowni w Polsce	11.016.22
Związek Zawodowy Pracowników Kas Chorych i Instytucyj Ubezpieczeń Społecznych.	7.817.90
Centralny Związek Robotników Budowlanych w Polsce — Oddział II	1.887.65
Komisja Centralna Związków Zawodowych	3.700.—
	163.013.40
	163.013.40

WYSZCZEGÓLNIENIE GWARANCYJ I KAUCYJ.

Kaucje hipoteczne na nieruchomości Nr. 7682

(I kolonja na Żoliborzu)

1)	Kaucje na rzecz Banku Gospodarstwa Krajowego na zabezpieczenie pożyczek długoterminowych:	
	8% obligacji budowlanych Banku Gosp. Kraj	656.800.—
	7% listów zast. Banku Gosp. Kraj.	1.100.000.—
		1.756.800.—
2)	Kaucje na rzecz Magistratu m. st. Warszawy	
	Nr. 4	2.300.—
	Nr. 7 — wpis czysty	100.000.—
	Nr. 7 — kaucja	80.000.—
	Nr. 8	6.000.—
		188.300.—
3)	Kaucja na rzecz Związku Zawod. Pracowników Kolejowych	20.000.—

Kaucje hipoteczne na nieruchomości Nr: 7979

(II kolonja na Żoliborzu)

1) Kaucja na rzecz Banku Gospo-	
darstwa Krajowego	1.800.000.—
2) Kaucja na rzecz Banku Gospo-	
darstwa Krajowego	600.000.—

*Kaucje hipoteczne na nieruchomościach
7682 i 7979.*

1) Kaucja na rzecz Polskiego Mo-	
nopolu Tytuniowego	350.000.—

Kaucje hipoteczne na nieruchom. 8354 55

(III i IV kolonje na Żoliborzu)

1) Kaucja na rzecz Banku Gosp. Kraj.	6.000.000.—	
2) Kaucja na rzecz Banku Gosp. Kraj.	1.000.000.—	
3) Kaucja na rzecz Państwowego Mo-		
nopolu Spirytusowego	360.000.—	12.075.100.—

Weksle kaucyjne, wydane przez Spółdz.:

1) Bankowi Gosp. Kraj., jako zabez-		
pieczenie kredytu na II kolonję	1.873.900.—	
2) Bankowi Gosp. Kraj., jako zabezpie-		
czenie kredytu na III i IV kolonję		
oraz centralną kotłownię	5.633.300.—	
3) Bankowi Gosp. Kraj jako zabezpie-		
czenie kredytu na V kolonję	2.230.000.—	
4) Bankowi Gosp. Kraj jako zabezpie-		
czenie zaliczek na zakup materiałów		
budowlanych	175.000.—	
5) Magistratowi m. st. Warszawy	50.000.—	
6) Wydziałowi Zaopatrywania	5.000.—	
7) Związkowi Zaw. Prac. Kolejowych	20.000.—	
8) " " " "	50.000.—	
9) " " " "	100.000.—	
10) Związkowi Spółdzielni Spożyców	40.000.—	
11) Związkowi Zawod. Robotników Prze-		
mysłu Tytoniowego	3.000.—	10.180.200.—

Gwarancje otrzymane przez Spółdzielnię:

1) Weksel inż. Czesława Zarzeckiego, gwarantujący wykonanie robót wodociągowo - kanalizacyjnych I kolonji	2.000.—
2) Weksel Tow. „Drzewiecki i Jeziorański” gwarantujący centralne ogrzewanie I kolonji	3.000.—
3) Weksel gwarancyjny Administratora Osiedla	2.000.—
4) Weksel Przedsiębiorstwa Robót Budowlanych „Gogół, Korytowski i Górecki”	73.059.42
5) Weksel T-wa budowy dachów „Pedab”	1.500.—
6) Weksel St. Mirkowskiego gwarantujący urządzenie pralni w I kolonji	500.—
7) Weksel Matutata Wacława gwarantujący wkład mieszkaniowy	650.—
	<hr/>
	82.709.42 22.255.300.—

**SPRAWOZDANIA RACHUNKOWE
STOW. „SZKLANE DOMY”
I ROBOTNICZEGO TOW. PRZYJACIÓŁ DZIECI
ODDZIAŁ NA ŻOLIBORZU**

B I L A N S

STOWARZYSZENIA „SZKLANE DOMY”

w dniu 31 grudnia 1930 roku.

AKTYWA		PASSYWA	
Kasa	411.22	Fundusz zapo-	
Lokata w W.S.M.	1.210.48	mogowy	8.737,32
Udział w W.S.M.	250.—	Wierzyciele (W.	
Wkład mieszka-		S. M. i R. T.	
niowy w W.S.M.	1.150.—	P. D.)	5.000,—
Udział w Spół.		Majątek na	
z og. cdp. „Kino-		1.1.30	4.047.84
Żolibórz”	1.291.25	Przyrost	
Ruchomości	6.115,76	za 1930	39.15
Biblioteka	3.224,95		4.086,99
Pożyczki z fund.			
zapomogowego.	4.170 65		
	<u>Razem 17.824.31</u>		<u>17.824,31</u>

RACHUNEK DZIAŁALNOŚCI ZA ROK 1930.

Wpływy:

Składki członkowskie	6039.35
Wpisowe od nowych członków	129.—
Dopłata W. S. M. na fundusz zapomogowy	2052.44
Zebrałe na bibliotekę	1356.68
Dochody z imprez	2752.04
Sudsydja	1760.—
Otrzymano na dożywianie dzieci	100.—
Różne dochody	287.85
	<u>Razem 14.477.36</u>

Wydatki:

Czynsz za lokale	4.200.—
Utrzymanie i remont lokali	617.38
Materiały piśmienne, druki i drobne wydatki	404.76
Przelew na fundusz zapomogowy	4064.83
Na dożywianie dzieci	200.—
Wydatki na imprezy	2475.27
Na orkiestrę	367.60
Na radjo	103.05
Na czytelnię (prenumerata pism)	110.90
Amortyzacja biblioteki	806.24
Amortyzacja ruchomości	1088.18
	<hr/>
	14.438.21
Przyrost majątku	39.15
	<hr/>
Razem	14.477.36

RACHUNEK FUNDUSZU ZAPOMOGOWEGO

Stan w dn. 1.I.1930 r.	4672.49
Wpływy z wkładek członkowskich	2012.39
Dopłata W. S. M.	2052.44
	<hr/>
Stan w dn. 31.XII.1930 r.	8737.32

RACHUNEK POŻYCZEK.

Suma niezwróconych pożyczek w dn. 1.I.1930 r.	1898.90
Udzielono pożyczek w ciągu roku	5431.20
	<hr/>
Razem	7330.10
Spłacone pożyczki w ciągu roku	3159.45
Stan pożyczek na dzień 31.XII.1930 r.	4170.65

RACHUNEK BIBLIOTEKI.

Wartość bilansowa biblioteki w dn. 1.I.1930 r.	1811.93
Zakup i oprawa książek w ciągu roku	2219.26
	<hr/>
Razem	4031.19
Amortyzacja	806.24
	<hr/>
Wartość bilansowa bibl. w dn. 31.XII.1930	3224.95

RACHUNEK DZIAŁALNOŚCI ZA CZAS OD 1/IV 1929 R. DO 31/III 1930 R.
R. T. P. D. ODDZIAŁ NA ŻOLIBORZU

T R E Ś Ć	Bilans na 1/IV 1929		Obroty od 1/IV 1929 do 31/III 1930		Straty i Nadwyżki		Bilans na 31/III 1930
	W-n	Ma	W-n	Ma			
Kasa	81,07	—	21.117,89	20.134,08	—	—	1.064,88
Składki członków	—	—	—	248,50	—	248,50	—
Inne wpływy	—	—	—	4.139,—	—	4.139,—	—
Różni	55,50	—	4.862,58	4.949,75	—	—	968,33
Koszta administrac. Przedszkole i szkoła	—	—	146,70	—	146,70	—	—
Teatryk kukielek, Obchód 1 maja	—	—	13.031,57	12.313,75	717,82	—	—
Inwentarz	—	—	442,03	539,25	—	97,22	—
Sumy przechodnie	—	—	55,88	—	55,88	—	—
Poradnia	15,48	—	3.001,90	321,—	—	—	2.680,90
Kuchnia dziecięca, Amortyzacja rucho- mości	—	—	250,—	265,48	—	—	—
Majątek	—	—	510,13	1.462,—	633,13	—	—
	—	152,05	321,—	—	321,—	—	—
	152,05	152,05	48.227,96	48.227,96	4.484,72	4.484,72	4.714,11
							2.762,24
							4.714,11

RACHUNEK DZIAŁALNOŚCI ZA CZAS OD 1/IV 1930 R. DO 31/III 1931 R.

R. T. P. D. ODDZIAŁ NA ŻOLIBORZU

T R E Ś C	Bilans na 1/IV 1930		Obroty w roku sprawozdawczym od 1/IV 30 do 31/III 31		Straty i Nadwyżki		Bilans na 31/III 1931		
	W-n	Ma	W-n	Ma		Strat	Nadwyżki	Strat	Nadwyżki
									bierny
Kasa	1.064,88	—	47.874,45	48.581,06	—	—	357,27	—	—
Składki członków	—	—	—	260,—	—	—	—	—	—
Inne wpływy	—	—	—	3.841,46	—	—	—	260,—	—
Różni	968,33	1.000,—	15.611,07	20.107,01	—	—	1.979,33	3.841,46	6.506,94
Koszty administrac. Przedszkole, Szkoła i świetlica	—	—	530,75	—	530,75	—	—	—	—
Teatryk kukielek	—	—	36.335,93	34.615,95	1.719,98	—	—	—	—
Obchód 1 maja	—	—	2.060,20	508,90	1.551,30	—	—	—	—
Inwentarz	2.680,90	—	38,95	—	38,95	—	—	—	—
Sumy przechodnie	—	—	6.290,17	1.490,35	—	—	7.480,72	—	—
Poradnia	—	—	567,55	510,—	—	—	57,55	—	—
Kuchnia dziecięca, Amortyzacja rucho- mości	—	951,87	820,26	2.134,75	—	576,27	—	—	2.266,36
Majątek	—	—	8.170,06	7.593,79	—	—	—	—	—
	—	2.762,24	1.344,88	—	1.344,88	—	—	—	1.101,57
	4.714,11	4.714,11	119.644,27	119.644,27	5.762,13	5.762,13	9.874,87	5.762,13	9.874,87

RACHUNEK SZKOŁY, PRZEDSZKOŁA I ŚWIETLICY NA R. 1930/31.

WPŁYWY.

1. Subwencje:	
Fund. Społ. Wych.	15.000,—
Monopol Tyton.	2.720,—
" Spirytusowy	1.000,—
2. Opłaty od rodziców	14.884,10
3. Wpisowe	936,—
4. Ofiary	75,85
Deficyt	1.719,98

36.335,93

WYDATKI

1. Pensje personelu pedagogicznego i pomocniczego.	24.499,84
2. Pomoce szkolne i pedagogiczne	2.545,95
3. Komorne.	6.000,—
4. Instalacje, reparacje, remont	1.545,50
5. Wycieczki i choinka	192,77
6. Hygiena	237,30
7. Pranie i sprzątanie	619,85
8. Drobnny inwentarz i różne	694,72

36.335,93

RACHUNEK PORADNI.

WPŁYWY.

Pozostałość z r. 1929/30	951,87
Subsydjum od Centrali.	1.000,—
Wpływy z naświetlań	1.134,75

3.086,62

WYDATKI.

Komorne	228,—
Utrzymanie lokalu	383,34
Drobnny inwentarz i materiały opatrunkowe	63,45
Amortyzacja inwentarza poradni	145,47
	<u>820,26</u>
Pozostałość na rok następnny	2.266,36

3.086,62

RACHUNEK TEATRZYKU KUKIELEK.

WPŁYWY.

Dochód z przedstawień	464,90
Ofiary	44,—
	<u>508,90</u>
Deficyt	1.551,30
	<u>2.060,20</u>

WYDATKI.

Przygotowanie widowisk, lalki, dekoracje.	1.969,80
Sprzątanie	55,—
Ogłoszenia i reklama	35,40

2.060,20

Rachunek kuchni dziecięcej za rok 1930/31.

WPŁYWY.	WYDATKI.
Opłaty od rodziców 5,438,85	Pensje personelu 1,706,02
Zwroty od bursy RTPD. 1.151,24	Artykuły spożywcze 4,947,76
Subsydjum od Stow-nia	Komorne . . . . . 450,—
„Szkłane Domy” . . . . . 300,—	Gaz, elektryczn., węgiel 924,80
Ofiary . . . . . 361,—	Drobny inwent. i różne. 141,48
Wpływy z wynaj. kuchni	
i sprzedaży jarzyn. 342,70	
Deficyt 576,27	
8,170,06	8,170,06

WYSZCZEGÓLNIENIE R-KU INNYCH WPŁYWÓW.

na 31 marca 1931 r.

Subsydja:

Od Centrali R. T. P. D.	2.185.—
Od Społecz. Przedsięb. Budowlanego	1.200.—

Dochody nadzwyczajne:

Ofiary do uznania Towarzystwa	236.—
Dochody ze sprzed. biletów ulgow. do teatr.	110,46
Opłaty za wynajem lokali	100.—
Wpisowe członkowskie	10.—

3.841,46

WYSZCZEGÓLNIENIE WYDATKÓW ADMINISTRACYJNYCH.

Wydatki kancelaryjne	158,60
Porto i stemple	40,47
Przejazdy	43,15
Telefon	172,95
Ogłoszenia i reklamy	84,80
Różne	30,78

530,75

WYSZCZEGÓLNIENIE R-KU DŁUŻNIKÓW I WIERZYCIELI.

na 31 marca 1931 r.

	Dłużnicy	Wierzyciele
Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa		4.439,50
Spółeczne Przedsiębiorstwo Budowlane	1.100,—	
Weksle		1.000,—
Stow. Lokatorów „Szkłane Domy”	800,—	—
Należności i zaliczki za remonty lokali	60,—	300,97
Należności za produkty spożywcze	19,33	411,97
Należności za świadczenie pracowników		354,50
	1.979,33	6.506,94

WYSZCZEGÓLNIENIE R-KU RUCHOMOŚCI NA 31.III 1931 R.

Poradnia.

Lampa kwarcowa	500,—	
Waga	440,—	
Umeblowanie	599,70	
Instrumenty i inne	76,71	1.616,41

Przedszkole, Szkoła i Świetlica.

Umeblowanie klas	4.764,—	
Szatnie i estrada.	496,92	
Pomoce naukowe i t. p.	298,10	5.559,02

Administracja.

Umeblowanie	189,81	
Inne (zegar, froterka, łóżka polowe)	115,48	305,29
		7.480,72

PROTOKUŁ

WALNEGO DOROCZNEGO ZGROMADZENIA CZŁONKÓW SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ Z DNIA 13. KWIETNIA 1930 R.

Obecnych 546 członków Spółdzielni.

Zgromadzenie zagał o godz. 10 min. 10 przewodniczący Zarządu Stanisław Siedlecki, stwierdzając prawomocność zebrania zgodnie ze Statutem i Regulaminem Walnych Zgromadzeń Spółdzielni.

W skład prezydium weszli: Marjan Nowicki i Stanisław Szwalbe, zastępcy przewodniczącego Rady Nadzorczej Spółdzielni, T. Nocznicki i J. Szemiot jako asesorowie i Stan. Lipiński, jako sekretarz.

M. Nowicki stwierdził na wstępie apolityczny charakter działalności Spółdzielni, wzywając zebranych do odpowiednio rzeczowego traktowania obrad, mających na celu jedynie dobro i dalszy rozwój Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Regulamin obrad, oraz porządek dzienny, odczytany przez przewodniczącego, przyjęto jednogłownie.

Porządek obrad:

1. Otwarcie i ukonstytuowanie zebrania oraz zatwierdzenie protokołu z poprzedniego zebrania.
2. Sprawozdanie Rady Nadzorczej i Zarządu z działalności Spółdzielni, sprawozdanie z lustracji Spółdzielni przez Związek Rewizyjny oraz zatwierdzenie sprawozdania za r. 1929.
3. Wybory uzupełniające do Rady Nadzorczej i wybory Zarządu.
4. Plan pracy i budżet na rok 1930.
5. Zmiany w Statucie i Regulaminie przydziału mieszkań.

Regulamin obrad:

1. Wnioski powinny być zgłaszane na piśmie.

2. Głosowanie zwykle odbywa się przez podniesienie ręki z książeczką członkowską.
3. Każdą sprawę, zamieszczoną w porządku obrad, objaśniają referenci.
4. Po zreferowaniu sprawy przewodniczący udziela głosu obecnym członkom w kolejności ich zgłoszenia się. Każdy członek może przemawiać do jednego punktu porządku obrad nie więcej niż dwa razy, pierwszy raz 10 minut, drugi raz 3 minuty. Po wyczerpaniu lub zamknięciu dyskusji przemawia tylko referent.
5. W sprawach wniosków formalnych może przemawiać tylko jeden mówca za i jeden — przeciw, nie dłużej niż 2 minuty.

Przewodniczący stwierdza, iż do protokołu z poprzedniego zebrania z dnia 24-go marca 1929 r. ogłoszonego drukiem w sprawozdaniu poprawek nikt nie zgłaszał, wobec czego protokół ten uważa za przyjęty.

Do punktu II porządku dziennego sprawozdanie z działalności Spółdzielni w r. 1929 złożyli członkowie Zarządu: Stanisław Tołwiński, Stanisław Siedlecki i Teodor Toeplitz.

Stanisław Tołwiński stwierdził, iż szczegółowe sprawozdanie z działalności Spółdzielni zostało ogłoszone drukiem i na parę dni przed zebraniem rozesłane wszystkim członkom, wobec czego ogranicza się do wypuklenia ważniejszych momentów, charakteryzujących rozwój Spółdzielni pod względem ilości i składu członków, zawarcie nowych umów patronalnych, działalność budowlaną, rezultaty osiągnięte na drodze potaniaenia kosztów budowy III-ej i IV-ej kolonij, wykonywanych przy pomocy Społecznego Przedsiębiorstwa Budowlanego, analizę kosztów budowy II-ej kolonji, akcję Spółdzielni o obniżenie oprocentowania kredytów budowlanych i utrzymanie komornego w granicach możliwości płatniczych członków, wreszcie ogólną analizę bilansu Spółdzielni za rok ubiegły i zamknięcia rachunku eksploatacji domów wykończonych. Oddzielnie omówione zostały przez referenta uchwały Rady Nadzorczej, dotyczące utworzenia funduszu społeczno-wychowawczego W. S. M. i ubezpieczenia mieszkaniowego dzieci członków Spółdzielni.

Stanisław Siedlecki zreferował działalność administracji osiedla na Żoliborzu, warunki współżycia lokatorów, oraz działalność współpracujących ze Spółdzielnią stowarzyszeń.

Teodor Toeplitz omówił ogólne warunki, w jakich rozwijała się działalność Spółdzielni, a więc: ciężkie położenie gospodarcze kraju, spłot tych najrozmaitszych czynników, które decydowały o możliwości zdobycia kredytów. Poza tem jako przeszkody w rozwoju działalności Spółdzielni wymienił trudności w otrzymaniu odpowiednich terenów oraz te tysiączne trudności, z jakimi musiała walczyć Spółdzielnia przez usuwanie kłód rzucanych przez poszczególne, wrogo do Spółdzielni usposobione jednostki.

Przedstawiciel Związku Rewizyjnego Spółdzielni, A. Cisek, odczytał protokół z wszechstronnej rewizji działalności Spółdzielni, zawierający 35 stron druku maszynowego.

Sprawozdanie Rady Nadzorczej złożył Wincenty Adynowski, odczytując protokół Komisji Kontrolującej Rady oraz wnioski zgłoszone do p. 2 porządku dziennego.

W dyskusji nad sprawozdaniami wzięli udział: Sieradzki, Nocznicki, Trzcńska, Grigolajtis, Szwalbe, Choroń, Szczepiński, Duda-Dziewierz, Arciszewski, Lipiński i Żak.

Wniosek formalny Grigolajtisa o odroczeniu Walnego Zebrania dla dania możliwości członkom bliższego zapoznania się ze sprawozdaniem drukowanym Spółdzielni został większością wszystkich zgromadzonych, przeciwko kilkunastu głosom odrzucony.

Po wyczerpaniu listy mówców, na wszystkie poruszone w dyskusji kwestje udzielił szczegółowych wyjaśnień w imieniu Zarządu T. Toeplitz, poczem przyjęto jednogłośnie następujące wnioski, zgłoszone do p. 2 obrad.

I. Walne Zgromadzenie przyjmuje do wiadomości sprawozdanie władz Spółdzielni za rok 1929, zatwierdza właściwie sporządzony bilans zamykający się sumę zł. 9.246.851,59 i udziela absolutorjum Zarządowi Spółdzielni.

Walne Zebranie członków Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej po wysłuchaniu sprawozdania Zarządu i Rady oraz wyczerpującego sprawozdania z przeprowadzonej lustracji całej działalności Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej przez Wydział Lustracyjny Związku Spółdzielni Spożyców Rzeczypospolitej Polskiej uchwała wyrazić Zarządowi i Radzie serdeczne podziękowanie za ich działalność, stawiającą W. S. M. w rzędzie najlepiej prowadzonych organizacji społecznych i, jak stwierdza końcowy ustęp sprawozda-

nia lustracyjnego, zapewniającą Spółdzielni chlubną kartę w dziejach budownictwa społecznego.

II. Walne Zgromadzenie akceptuje uchwałę Rady Nadzorczej Spółdzielni z dnia 22 listopada 1929 roku i z dnia 2 kwietnia 1930 r., w sprawie utworzenia Funduszu Społeczno-Wychowawczego. Wpływy funduszu tego stanowiąc będą:

1. Opłaty w wysokości 5 zł., pobierane łącznie z wpisowem od każdego nowego członka Spółdzielni.
2. Opłaty w wysokości 5 zł. przy wykreśleniu z rejestru członków Spółdzielni.
3. Opłaty w wysokości 5 zł. za udział w konkursach, pobierane od każdego członka Spółdzielni, składającego zgłoszenie na przydział lub zamianę mieszkania.
4. Opłaty miesięczne lokatorów Spółdzielni, włączone do opłaty komornego w wysokości 1 zł. od izby.
5. Opłaty miesięczne od wszystkich innych członków Spółdzielni (nielokatorów) w wysokości 50 groszy dla członków, zarabiających poniżej 350 zł., i 1 zł. dla członków, zarabiających więcej, niż 350 zł. miesięcznie.
6. Kary, przewidziane w regulaminie ubezpieczenia mieszkaniowego dzieci członków Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.
7. Inne wpływy według każdorazowej decyzji Rady Nadzorczej.

Fundusz Społeczno-Wychowawczy Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej posiadać będzie swój specjalny regulamin, uchwalony przez Radę Nadzorczą Spółdzielni.

III. Walne Zgromadzenie akceptuje uchwałę Rady Nadzorczej z dnia 22 listopada 1929 r. w sprawie ubezpieczenia mieszkaniowego dzieci członków Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej i zatwierdza regulamin ubezpieczenia w brzmieniu uchwalonem przez Radę.

IV. Walne Zgromadzenie przyjmuje do wiadomości protokół lustracji Związku Rewizyjnego, stwierdza, że dalsze podwyżki opłat czynszowych w Spółdzielni uniemożliwiłyby korzystanie z mieszkań najbardziej potrzebującym i dlatego wzywa władze Spółdzielni do prowadzenia nadal energicznej akcji w kierunku obniżenia oprocentowania kredytów budowlanych i przedłużenia okresu amortyzacji pożyczek długoterminowych dla Spółdzielni mieszkaniowych przynajmniej do lat 50.

Punkt III porządku obrad referował Stanisław Szwalbe, zgłaszając w imieniu Rady Nadzorczej kandydatury uzupełniające do Rady na miejsce ustępujących w roku bieżącym z pośród członków Rady: St. Szwalbego, A. Zdanowskiego, W. Adynowskiego i z pośród zastępców: W. Banka i A. Colakówny.

Rada Nadzorcza proponuje zatwierdzić Zarząd Spółdzielni w składzie następującym: M. Nowickiego, S. Siedleckiego i S. Tołwińskiego.

Po zgłoszeniu przez zebranych kilku innych kandydatur do Rady, przewodniczący zarządził tajne głosowanie kartkami.

Komisja Skrutacyjna w składzie: Zofia Wągrowska, Szczepan Baczyński, Tadeusz Słowikowski, Kazimierz Olszewski, Henryk Gaudasiński, Marjan Muszalski, Jan Wesołowski i Otton Strauss po obliczeniu głosów ustaliła, iż do Rady Nadzorczej zostali wybrani:

Adynowski Wincenty (na okres trzyletni)	293 głosami
Szwalbe Stanisław (na okres trzyletni)	294 „
Toeplitz Teodor (na okres trzyletni)	287 „
Kuryłowicz Adam (na okres dwuletni)	255 „

Na zastępców do Rady Nadzorczej zostali wybrani:

Nowacki Feliks (na okres trzyletni)	286 „
Zdanowski Antoni (na okres roczny)	286 „

Do Zarządu zostali wybrani:

Nowicki Marjan	280 „
Siedlecki Stanisław	280 „
Tołwiński Stanisław	280 „

Unieważniono głosów; do Rady — 4, do Zarządu — 3 przy jednej kartce czystej.

Punkt IV porządku obrad zreferował St. Tołwiński. W dyskusji zabierali głos: Choroń, Oborski oraz Tołwiński — jako referent. Odpowiadając przedmówcom — St. Tołwiński zaproponował wniosek Choronia treści następującej: „Zebranie stanowi, by w regulaminie rozporządzenia funduszem społeczno-wychowawczym był uwzględniony obowiązek Zarządu opłacania z tego funduszu w pierwszym rzędzie komornego za lokale społeczne, mieszczące się w domach Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej”, odesłać, jako dezyderat wnioskodawcy dla Rady Nadzorczej, co zostało przyjęte. Następnie zostały przegłosowane i przyjęte jednogłośnie następujące wnioski referenta:

I. Biorąc pod uwagę ciężkie warunki materialne członków Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, Walne Zgromadzenie poleca Zarządowi zwiększenie w planie ogólnym budowy mieszkań, liczby mieszkań najmniejszych w ten sposób, aby mieszkania jednoizbowe stanowiły 5% ogólnej ilości projektowanych mieszkań, mieszkania półtoraizbowe z wyodrębnioną częścią gospodarczą i alkową sypialną 30%, mieszkania dwuizbowe 45% i mieszkania większe trzy i czteroizbowe) — 20%.

II. Wychodząc z założenia, że program budowlany Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej w roku 1930 winien się wyrazić w przyroście wartości budowlanej na Żoliborzu o 5.000.000 zł., Walne Zgromadzenie uchwała następujący budżet wydatków ogólnych na rok bieżący:

1. Dłety członków Rady i Zarządu . . .	zł. 7.000
2. Pensje pracowników	zł. 70.000
3. Lokal, światło i opał	„ 3.500
4. Wydatki kanc., opłaty manipul. i druki . . .	„ 2.500
5. Porto, depesze, telefon, ogłoszenia . . .	„ 1.800
6. Porady prawne	„ 1.200
7. Instruktorjat mieszkaniowy	„ 2.000
8. Książki i czasopisma	„ 600
9. Wydawnictwa i propaganda	„ 4.000
10. Zjazdy, konferencje, zebrania	„ 1.000
11. Rozjazdy i wydatki reprezentacyjne . . .	„ 2.800
12. Amortyzacja ruchomości	„ 1.500
13. Inne wydatki	„ 2.100

Razem zł. 100.000

W razie przekroczenia obrotu na rachunku budowy ponad 5.000.000 zł. Walne Zgromadzenie upowaznia Radę Nadzorczą do uchwalenia budżetu dodatkowego wydatków ogólnych w ten sposób, aby stosunek tych wydatków do przyrostu wartości budowlanej nie przekraczał 2%. Rada Nadzorcza będzie również upowazniona do zaakceptowania przeniesień z jednej pozycji wydatków na drugą w granicach uchwalonego budżetu.

III. Budżet wydatków administracyjnych Osiedla na Żoliborzu ustala się, jak następuje:

1. Pensje pracowników	zł. 34.600
2. Wydatki kancelaryjne	„ 400
3. Utrzymanie czystości	„ 3.000
4. Drobnny inwentarz	„ 1.000
5. Inne wydatki	„ 1.000
5. Światło	„ 4.800
6. Woda	„ 21.000
8 Remont i konserwacja	„ 4.000
9. Podwórze i kwietniki	„ 1.200
10 Ubezpieczenie od ognia	„ 2.600
	<hr/>
	zł. 73.600

Rada Nadzorcza będzie miała prawo uchwalić podwyższenie poszczególnych pozycji budżetu wydatków administracyjnych, z tem jednak, aby ogólna suma budżetu nie była przekroczoną więcej niż o 10%.

Punkt V. porządku obrad zreferował St. Szwalbe, uzasadniając wnioski w sprawie zmian w statucie Spółdzielni odnośnie brzmienia §§ 11 i 19 statutu. Ponieważ w dyskusji głosu nikt nie zabierał, przewodniczący zarządził głosowanie, w rezultacie którego zostały przyjęte jednomyślnie następujące wnioski:

I. Zmiany w Statucie Spółdzielni.

§ 11 otrzymuje brzmienie następujące:

Wykluczonym i występującym dobrowolnie członkom udziały lub części tychże należne im od Spółdzielni, powinny być zwracane w pierwszym kwartale po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Walne sprawozdania za rok obrachunkowy, w którym członek zgłosił ustąpienie, lub został wykluczony.

§ 19 otrzymuje brzmienie następujące:

Zarząd wybierany jest na trzy lata przez Zgromadzenie Walne na wniosek Rady Nadzorczej w głosowaniu tajnym zwykłą większością głosów z pośród członków Spółdzielni. Co roku ustępuje jeden członek Zarządu, w pierwszych dwóch latach przez losowanie, a następnie z kolei starszeństwa wy-

borów. Ustępujący członek Zarządu może być obrany ponownie. Kandydata do Zarządu przedstawia Zgromadzeniu Walnemu Rada Nadzorcza. W razie odrzucenia przez Zgromadzenie Walne przedstawionego kandydata, Rada Nadzorcza winna przedstawić innego, zaś w braku tegoż wybór członka Zarządu odkłada się do chwili przedstawienia przez Radę Nadzorczą nowego kandydata.

II. Zmiany w Regulaminie Przydziału Mieszkań:

Wnioski w sprawie zmiany regulaminu przydziału mieszkań zreferował Stanisław Tołwiński. Po dyskusji, w czasie której zgłoszone były poprawki do wniosków Rady i Zarządu Spółdzielni, uchwalone zostały następujące zmiany i uzupełnienia do regulaminu przydziału mieszkań Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej:

„§ 4" otrzymuje brzmienie następujące:

„Z wkładu mieszkaniowego Zarząd Spółdzielni ma prawo potrącić koszty uszkodzeń, spowodowanych z winy lokatorów, jak również faktyczny koszt odnowienia zwalniającego mieszkania".

„§ 6 B. p. 1) „Uwaga" otrzymuje brzmienie następujące:

„U w a g a. Dzieci do lat 7 liczy się każde za pół osoby". Dalej bez zmiany.

„§ 6 B. p. 5) Uwaga" otrzymuje brzmienie następujące:

„U w a g a. Za pozbawienie mieszkania należy uważać również stwierdzoną przez lekarza konieczność opuszczenia dotychczasowego lokalu dla odizolowania się od chorego na gruźlicę otwartą".

„§ 6. C. p. 5)" otrzymuje brzmienie następujące:

„5) Dla osób, w stosunku do których obowiązuje dwutygodniowe wypowiedzenie pracy — 5 punktów".

„§ 6 D) p. 3 Uwaga". Skreśla się ostatnie zdanie. i uwaga otrzymuje następujące brzmienie:

„U w a g a 1: Wpłacenie sumy większej w jednym miesiącu nie zwalnia od opłaty w miesiącu następnym, chyba, że przy wpłacie było uczynione zastrzeżenie".

„§ 6 D) p. 3". Dodać uwagę Nr. 2 w brzmieniu następującem:

„U w a g a 2. W razie wycofania przez członka części lub całości wkładu mieszkaniowego, członek traci wszystkie punkty, nabyte z tytułu wpłat na wkład mieszkaniowy”.

Dodaje się § 10 a) w brzmieniu następującem:

„§ 10 a). Dla członków Spółdzielni, zawierających małżeństwo i ubiegających się o jedno mieszkanie, — punkty płatnicze są sumowane, o ile oboje posiadają w myśl §§ 1 i 10 prawo do ubiegania się o mieszkanie. W wypadku, gdy w rodzinie ubiegającego się o mieszkanie kandydata znajduje się inny lub inni członkowie Spółdzielni, którzy wspólnie z nim zamieszkiwać będą, a posiadają prawo do ubiegania się o mieszkanie, następuje również sumowanie punktów płatniczych, z tem jednak zastrzeżeniem, że ilość punktów dodanych nie może być większa niż 10”.

Dodaje się „§ 14 a” w brzmieniu następującem:

„§ 14 a. W razie śmierci członka Spółdzielni przed uzyskaniem mieszkania, Rada Nadzorcza może przyznać spadkobiercy zmarłego, który jest lub zostanie członkiem Spółdzielni, punkty płatnicze, a w wyjątkowych wypadkach i punkty społeczne zmarłego”.

Dodaje się § 19 w brzmieniu następującem:

„§ 19. Warunki odnajmu lokali instytucjom i przedsiębiorstwom na podstawie § 3 p. f) Statutu Spółdzielni ustala Rada Nadzorcza”.

Wobec wyczerpania porządku obrad przewodniczący o godzinie 4-ej po południu zamknął obrady okrzykiem na cześć dalszego rozwoju Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Przewodniczący: (—) *M. Nowicki.*
(—) *St. Szwalbe.*

Sekretarz: (—) *St. Lipiński.*

Asesorowie: (—) *T. Nocznicki,*
(—) *J. Szemiol.*

PROTOKUŁ
NADZWYCZAJNEGO WALNEGO ZGROMADZENIA
CZŁONKÓW WARSZAWSKIEJ SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ
Z DNIA 21. GRUDNIA 1930 R.

Zgromadzenie zagał przewodniczący Zarządu St. Siedlecki.

Przewodnictwo objął w zastępstwie Prezesa Rady Nadzorczej, zgodnie z regulaminem, wice-prezes Rady St. Szwalbe, zapraszając na asesorów; F. Nowackiego, J. Szemiota i na sekretarza J. Salapskiego.

Porządek obrad:

1. Zmiana §§ 2, 5, 6 i 17 regulaminu przydziału mieszkań.

Przewodniczący udzielił głosu, jako referentowi, T. Toeplitzowi, vice-prezesowi Rady, który wyjaśnił, że ogólne przyczyny natury gospodarczej, jak również ciężary finansowe nakładane na Spółdzielnię przez czynniki, kredytujące budowę domów Osiedla, stawiają Spółdzielnię w coraz trudniejszej sytuacji finansowej i zmuszają Zarząd oraz Radę Nadzorczą po uprzednim wyczerpaniu wszelkich innych, będących w jej rozporządzeniu środków i sposobów zarządzenia dalszemu pogarszaniu położenia, odwołać się do ogółu członków, o uchwalenie następujących zmian w brzmieniu § 2, 5, 6 punkt F i § 17 regulaminu przydziału mieszkań, zastosowanie których w dużej mierze ułatwi Spółdzielni przetrwanie obecnej nader trudnej sytuacji.

Paragrafy te miałyby brzmienie następujące:

- § 2. Zgodnie z § 7 statutu prawo do mieszkania mają tylko członkowie z pełnym udziałem. Niezależnie od udziału od każdego członka, otrzymującego mieszkanie, będzie się wymagać wpłacenia t. zw. wkładu mieszkaniowego. Wysokość wkładu mieszkaniowego wynosi **piętnastokrotną** miesięczną opłatę czynszową, przypadającą na dany lokal.
- § 5. Wpłata wkładu mieszkaniowego może być rozłożona przez Radę Nadzorczą Spółdzielni na raty, Członek może dokonywać wpłat na ten cel również i przed przydzieleniem mu mieszkania po uregulowaniu pełnego udziału. Rada Nadzorcza ustala sumę wpłat, jaka winna być przez członka wniesiona przed zgłoszeniem się jego do przydziału mieszkań. Spółdzielnia jest obowiązana zwrócić na żądanie członka dokonane przez niego wpłaty na rachunek wkładu mieszkaniowego, o ile nie skorzysta z przydzielonego mu gotowego mieszkania.
- § 6. Punkty A, B, C, D, bez zmian.
Punkt E: Rada Nadzorcza ma prawo doliczać członkom według zasad niniejszego regulaminu punkty z tytułu uprzedniego należenia do spółdzielni mieszkaniowych, mających siedzibę poza Warszawą.
 Upoważnienie to dotyczy tylko spółdzielni, opartych na podobnych zasadach, jak Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa i w których członkowie W. S. M. korzystają będą z uprawnień wzajemnych.
- § 17. Sublokatorstwo dopuszczalne jest tylko w wyjątkowych wypadkach i tylko za zgodą Zarządu.

Następnie udzielił uzupełniających wyjaśnień St. Tołwiński, członek Zarządu, informując o kosztach budowy, zasadach kalkulacji komornego, wskazując na ścisłą zależność tej kalkulacji od warunków kredytowych, udzielonych na budowę domów Spółdzielni pożyczek.

Po wygłoszonych referatach, przewodniczący otworzył dyskusję, w której brali udział liczni mówcy.

Przeciw wprowadzeniu zmian w § 2 regulaminu wypowiedzieli się: W. Skubiński, P. Nowakowski, J. Kacperski, St. Adamowicz, A. Zachłódowa, wskazując na trudną sytuację członków w okresie bezrobo-

cia i faktycznego zmniejszenia się zarobków. Mówcy podkreślali, że dalsze podwyżki wkładu czy komornego mogą dla wielu uniemożliwić korzystanie z mieszkań w domach Spółdzielni, co wpłynie na zmianę składu członkowskiego Spółdzielni.

Część mówców wypowiedziała się za odłożeniem zmiany § 2 regulaminu do Walnego Zgromadzenia sprawozdawczego, t. j. do chwili, gdy będzie można zorientować się o konieczności tej zmiany na podstawie sprawozdania Zarządu o stanie Spółdzielni. W tym duchu wypowiedali się: A. Kaczyński, M. Eisler, A. Wolski, P. Choroń i A. Podniesiński, przyczem ten ostatni w przemówieniu podniósł zarzuty natury osobistej przeciw administratorowi Osiedla, A. Duda - Dziewierzowi, zarzucając mu, że poza pensją pobiera procenty od dostawców, przyczem na zapytanie przewodniczącego, co znaczy ten zarzut natury kryminalnej, mówca wyraził zdanie, że o tem przewodniczący jest poinformowany. Przewodniczący zakomunikował Zgromadzeniu, że A. Duda-Dziewierz naskutek bezpodstawności postawionych mu zarzutów, wniesie skargę do sądu o oszczerstwo przeciwko A. Podniesińskiemu.

W dalszej dyskusji uzasadniali konieczność zmian proponowanych przez Zarząd: J. Gonerko, St. Żak i M. Nowicki. Pozostali mówcy: Kuszabówna, Wł. Lewandowski, A. E. Radomski, J. Pstrokoński, J. Steinsalz, St. Kozicki poruszali szereg zagadnień, dotyczących stanu mieszkań w Osiedlu, spółdzielczości oraz sprawy formalne.

Przewodniczący zakomunikował Zebraniu, że do stołu prezydjalnego wpłynęło następujące pisemne oświadczenie: „Składam oświadczenie, że w swem przemówieniu powiedziałem tylko, że przypuszczam, że Duda-Dziewierz może poza pensją także otrzymywać procenty za dostawę tak, jak otrzymują kupcy. Inych słów przypisywanych mi nie wymieniałem. (—) Podniesiński”.

Przewodniczący nadmieniał, że jednak prezydjum stwierdza, iż słowa wyżej przytoczone w protokule były przez Podniesińskiego wypowiedziane.

Wobec stanowiska Walnego Zgromadzenia, Zarząd zgodził się na wniosek J. Kaczyńskiego z poprawką Eislera odłożyć proponowaną zmianę § 2 regulaminu do czasu sprawozdawczego Walnego Zgromadzenia, proponując uchwalenie pozostałych zmian regulaminu. Wniosek ten przyjęto 139 głosami przeciw 123.

Pozostałe zmiany regulaminu uchwalono uzupełnić trzema poprawkami:

J. Gonerki do § 5 regulaminu, aby po słowach: „Rada Nadzorcza ustala” wstawić słowa „na podstawie możliwości finansowych poszczególnych członków”.

A. Podnieśńskiego do § 6 punkt E: zamiast słów „Rada Nadzorcza ma prawo doliczać” wstawić „Rada Nadzorcza dolicza”.

A. Radomskiego do § 17 dodać słowa: „Sublokator musi być członkiem Spółdzielni”.

Poza tem przyjęto jako dezyderat wniosek Z. Lewandowskiego, aby Zarząd projektowane zmiany regulaminowe przydziału mieszkań czy statutu rozsyłał przynajmniej na tydzień przed Walnem Zgromadzeniem.

Odesłano do Rady Nadzorczej wniosek niepodpisany, aby znieść fundusz społeczno - wychowawczy, wniosek A. Radomskiego, aby do § 6 punkt B doliczać po 3 punkty za brak wodociągu i zlewu w mieszkaniu, za brak wygodki w mieszkaniu.

Pozostałe wnioski i poprawki Kacperskiego, Gonerki wraz z innymi odrzucono. Eisler swój wniosek o wyłonienie specjalnej komisji wycofał.

Poprawki ob. St. Adamowicza zostały objęte uchwalonemi poprawkami.

Na tem obrady zakończono.

Asesorowie:

(—) F. Nowacki

(—) J. Szemiot

Przewodniczący:

(—) S. Szwalbe

Sekretarz (—) J. Salapski

TYMCZASOWY REGULAMIN FUNDUSZU SPOŁECZNO-WYCHOWAWCZEGO W. S. M.

I.

Fundusz Społeczno-Wychowawczy Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej jest przeznaczony na pokrycie wydatków, związanych z działalnością społeczno - wychowawczą bezpośrednio W. S. M., lub też instytucyj społecznych, działających w porozumieniu z Zarządem W. S. M. i przyczyniających się do zaspakajania potrzeb kulturalno-oświatowych członków W. S. M.

II.

Na rzecz Funduszu Społeczno-Wychowawczego zarachowywane są następujące wpływy:

- a) opłaty pobierane łącznie z wpisowem od każdego nowego członka Spółdzielni,
- b) opłaty pobierane przy wykreślaniu z rejestru członków Spółdzielni,
- c) opłaty pobierane od każdego członka przy zgłaszaniu się o przydział lub zmianę mieszkania,
- d) opłaty miesięczne lokatorów w domach spółdzielni, włączone do opłaty komornego,
- e) opłaty miesięczne od wszystkich innych nielokatorów-członków Spółdzielni.

Wysokość opłat powyższych ustala Rada Nadzorcza W. S. M.

Ponadto na rzecz Funduszu Społeczno-Wychowawczego wpływają kary, przewidziane w regulaminie ubezpieczenia mieszkaniowego dzieci członków W. S. M., oraz wszelkie inne wpływy według każdorazowej decyzji Rady Nadzorczej W. S. M.

III.

Zarząd Funduszu Społeczno-Wychowawczego sprawuje specjalna komisja w składzie:

2 delegatów Rady Nadzorczej W. S. M.

1 delegata Zarządu W. S. M.

1 delegata Stowarzyszenia „Szklane Domy”

1 delegata Oddz. Żolib. Robotniczego T-wa Przyjaciół Dziecka.

IV.

Biuro W. S. M. sporządza kwartalne zestawienie wypłat i wpłat z rachunków Funduszu Społeczno-Wychowawczego.

V.

Na podstawie wniosków, zgłoszonych przez Zarząd W. S. M. względnie innych instytucji odpowiadających wymogom niniejszego regulaminu Zarząd Funduszu Społ.-Wychow. może rozdzielać dwie trzecie znajdujących się na odnośnym rachunku kwot.

Przy podziale tym mają pierwszeństwo wydatki związane z pokrywaniem komornego, należnego za lokale w części społecznej domów W. S. M.

VI.

Jedną trzecią część Funduszu Społ.-Wychowawczego Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej przeznaczona jest na „fundusz żelazny”. Fundusz żelazny nie może ulec zmniejszeniu. Wydatki z tej części Funduszu mogą być czynione tylko na cele inwestycyjne.

VII.

W razie sprzeciwu jednego z członków Zarządu Funduszu decyzyjną w sprawie spornej podejmuje Rada Nadzorcza Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

ZASADY OBLICZANIA CZYNSZÓW

obowiązujące od 1 stycznia 1931 roku

Za każdy 1 m² powierzchni użytkowej mieszkania:

do 40 m ²	1.30
40—80 m ²	2.—
powyżej 80 m ²	3.—

Cena w ten sposób obliczona obowiązuje dla mieszkań parteryowych. Dla mieszkań na piętrach dolicza się:

Dla mieszkań na I piętrze	20%
Dla mieszkań na II piętrze	15%
Dla mieszkań na III piętrze	10%
Dla mieszkań na IV piętrze	5%
Dla mieszkań poddaszowych odlicza się	—10%

Dodatki za wyposażenie mieszkań (w złotych):

Za oddzielną szafkę	3.—
Za szafę w ścianie	1.—
Za piwnicę	2.—
Za W. C.	2.—
Za wannę	10.—
Za oddzielną łazienkę	5.—
Za oddzielną kuchnię	5.—
Za wyodrębnioną część gospodar.	2.—
Dod. na fund. społ.-wych. od izby	1.—

STATUT STOWARZYSZENIA POMOĆNICZEGO SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWYCH I ICH CZŁONKÓW.

I. Nazwa, siedziba, cele i teren działalności Spółdzielni.

§ 1.

Spółdzielnia nosi nazwę „Stowarzyszenie pomocnicze spółdzielni mieszkaniowych i ich członków — spółdzielnia z odpowiedzialnością ograniczoną w Warszawie” i posiada siedzibę w Warszawie.

§ 2.

Celem Spółdzielni jest udzielanie swym członkom pomocy przy budowie i wynajmie mieszkań. Członkowie fizyczni Spółdzielni mają prawo do otrzymywania pomocy tylko przy wynajmie mieszkań.

§ 3.

Dla urzeczywistnienia swego celu Spółdzielnia ma prawo:

a) przyjmować od swych członków wkłady pieniężne z prawem wydawania dowodów wkładowych imiennych, jednak bez prawa wydawania takich dowodów płatnych okazicielowi;

b) udzielać swym członkom kredytów w formie dyskonta weksli, pożyczek skryptowych oraz rachunków bieżących i pożyczek zabezpieczonych bądź hipotecznie, bądź przez poręczenie, bądź zastawem papierów procentowych państwowych i samorządowych, listów zastawnych, akcji central gospodarczych i przedsiębiorstw, organizowanych przez spółdzielnię, ich związki, jak również związki, centrale gospodarcze, oraz akcji Banku Polskiego;

c) zawierać ze spółdzielniami mieszkaniowymi umowy, dotyczące przydziału mieszkań dla swych członków w sposób, zapewniający im szczególne korzyści;

d) zakładać biura i oddziały we wszystkich miejscowościach Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4.

Spółdzielnia powstaje na czas niegraniczony, terenem jej działalności jest Rzeczpospolita Polska, a siedzibą m. st. Warszawa.

II. Członkostwo.

§ 5.

Członkami Spółdzielni mogą być osoby fizyczne oraz osoby prawne, jako to: spółdzielnie mieszkaniowe i wszelkie inne spółdzielnie, ich związki, samorządy, instytucje społeczno - humanitarne oraz inne organizacje, posiadające osobowość prawną, przyjęte przez Radę Nadzorczą Spółdzielni na podstawie złożonej deklaracji o przystąpieniu. Osoby fizyczne muszą się wykazać przynależnością do którejś z spółdzielni mieszkaniowych, należących do niniejszej Spółdzielni. Decyzja o przyjęciu na członka nabiera mocy prawnej dopiero po wpłaceniu wpisowego i conajmniej obowiązkowego wniosku na udział.

§ 6.

Osoba przyjęta w poczet członków winna wpłacić wpisowe w wysokości 50 (pięćdziesięciu) złotych oraz przynajmniej jeden udział w wysokości 500 (pięciuset) złotych. Udział może być wnoszony w ratach miesięcznych, wynoszących conajmniej 50 zł. każda. Osoba prawna — 3 (trzy) udziały.

§ 7.

Wszyscy członkowie bez względu na liczbę rat wniesionych na udział, odpowiadają za zobowiązania Spółdzielni zadeklarowanemi udziałami i prócz tego dalszą kwotą, równającą się dziesięciokrotnej odpowiedzialności każdego zadeklarowanego udziału.

§ 8.

Członkowie, pragnący wystąpić ze Spółdzielni, winni złożyć Zarządowi pisemną deklarację wystąpienia. Wystąpienie winno być zgłoszone conajmniej na sześć miesięcy przed upływem roku obrachunkowego.

§ 9.

Członek może być wykluczony przez Radę Nadzorczą, o ile:

- a) w ciągu trzech z kolei miesięcy nie wniósł żadnych rat na udział;
- b) nie wypełnia obowiązków członkowskich, nakładanych na mocy uchwał Walnych Zgromadzeń Spółdzielni;
- c) działa na szkodę Spółdzielni;
- d) utracił członkostwo w Spółdzielni mieszkaniowej, należącej do niniejszej Spółdzielni (dotyczy tylko członków fizycznych);

e) dopuścił się za pośrednictwem swych organów istotnych przekroczeń swego własnego statutu, bądź regulaminu, lub zmienił ten statut, bądź regulamin, w sposób, powodujący istotną zmianę jego dotychczasowej działalności (dotyczy wyłącznie członków, będących osobami prawnymi).

Za istotną zmianę działalności spółdzielni mieszkaniowej będzie uważana między innymi zmiana statutu, bądź regulaminu spółdzielni w części określającej prawa członka do mieszkania.

W każdym z powyższych wypadków wykluczonemu członkowi przysługuje prawo odwołania się do najbliższego Zgromadzenia Walnego. Z chwilą wykluczenia członek traci wszelkie prawa członkowskie. Odwołanie się do najbliższego Walnego Zgromadzenia winno być złożone na piśmie Zarządowi lub Radzie Nadzorczej w ciągu miesiąca po otrzymaniu pisemnego zawiadomienia o wykluczeniu.

§ 10.

Wykluczonym i ustępującym dobrowolnie członkom udziały lub części tychże, należne im od Spółdzielni powinny być zwracane w pierwszym kwartale, po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Walne sprawozdania za ubiegły rok obrachunkowy.

III. Władze Spółdzielni.

§ 11.

Władzami Spółdzielni są:

- a) Walne Zgromadzenie;
- b) Rada Nadzorcza;
- c) Zarząd

§ 12.

Zgromadzenie Walne Zwyczajne zwołuje Zarząd przynajmniej raz do roku, najpóźniej w trzy miesiące po upływie roku obrachunkowego, za pomocą pisemnych zaproszeń, zawierających termin, miejsce i porządek obrad i rozesłanych członkom conajmniej na siedem dni przed terminem Walnego Zgromadzenia. Zwołane w ten sposób Zgromadzenie jest ważne bez względu na liczbę przybyłych członków.

Walne Zgromadzenie Nadzwyczajne winno być zwołane na żądanie:

- a) 1/5 (jednej piątej) części ogółu członków Spółdzielni, o ile żądanie zostało zgłoszone w sposób przewidziany przez Ustawę o spółdzielniach;
- b) 3 członków — osób prawnych;

c) organów i instytucji wskazanych przez ustawę o spółdzielniach (art. 47),

§ 13.

Wszyscy członkowie spółdzielni posiadają po jednym głosie. Ponadto spółdzielnie mieszkaniowe posiadają na każdych 100 (stu) członków jeden głos dodatkowo. Członek — spółdzielnia mieszkaniowa — może delegować na Walne Zgromadzenie najwyżej tylu przedstawicieli, ile ma głosów.

§ 14.

Do kompetencji Walnego Zgromadzenia należy:

- a) wybór i odwoływanie członków Rady Nadzorczej i Zarządu i zatwierdzanie regulaminów dla tych organów;
- b) oznaczenie najwyższej sumy zadłużenia Spółdzielni;
- c) zatwierdzanie planu działań i budżetu;
- d) zatwierdzanie sprawozdania rocznego, bilansu oraz podział nadwyżki;
- e) powzięcie uchwał w przedmiocie sprawozdania rewizyjnego;
- f) postanowienia o zmianie statutu i rozwiązaniu spółdzielni;
- g) decyzja we wszystkich innych sprawach, wynikających z działalności spółdzielni, zgłoszonych przez Zarząd i Radę oraz wniesionych na piśmie przez członków przynajmniej na tydzień przed terminem Walnego Zgromadzenia; zgłoszone w ten sposób wnioski będą zamieszczone na porządku obrad.

§ 15.

Walne Zgromadzenie otwiera i zagaja jeden z członków Rady Nadzorczej. Obradom przewodniczy jeden z członków lub przedstawicieli z wyboru. Uchwały na Zgromadzeniu zapadają zwykłą większością głosów obecnych, o ile ustawa o spółdzielniach nie stawia dalej idących wymagań. Wybory do Rady Nadzorczej i Zarządu, odbywają się na podstawie głosowania tajnego, w wypadkach pozostałych sposób głosowania określa Zgromadzenie Walne.

§ 16.

Uchwały Zgromadzenia Walnego wpisuje się do specjalnie na to przeznaczonej księgi protokołów. Protokoły Zgromadzeń podpisuje Prezydent Walnego Zgromadzenia i obecni na Walnym Zgromadzeniu członkowie Rady Nadzorczej i Zarządu.

§ 17.

Rada Nadzorcza składa się z trzech członków i jednego zastępcy wybieranych z pośród członków lub przedstawicieli na przeciąg lat trzech. Co rok ustępuje z Rady 1/3 część członków oraz zastępca, przyczem w pierwszych dwóch latach przez losowanie, a w następnym kole starszeństwa wyborów. Ustępujący może być obrany ponownie.

§ 18.

Do obowiązków Rady Nadzorczej należy:

- a) zawieranie umów z członkami Zarządu;
- b) kontrola majątku Spółdzielni i działalności Zarządu,
- c) zatwierdzanie na wniosek Zarządu kontraktów kupna, sprzedaży zastawu lub najmu nieruchomości;
- d) wykluczanie członków;
- e) łącznie z Zarządem wybór delegatów na zjazdy i konferencje.

§ 19.

Za rok kadencji Rady uważa się czas od jednego do drugiego zwyczajnego Walnego Zgromadzenia.

§ 20.

Zarząd składa się z trzech członków, wybranych przez Walne Zgromadzenie zwykłą większością głosów z pośród członków Spółdzielni na czas nieograniczony.

§ 21.

Zarząd jest organem kierowniczym i wykonawczym Spółdzielni. W szczególności do zadań Zarządu należy:

- a) przyjmowanie członków;
- b) bezpośrednio zarządzanie sprawami gospodarczo - administracyjnymi i organizacyjnymi spółdzielni;
- c) odbiór i wydawanie gotówki oraz papierów wartościowych spółdzielni;
- d) wystawianie i przyjmowanie weksli oraz innych zobowiązań w granicach sumy ogólnego zadłużenia ustanowionej uchwałą Walnego Zgromadzenia;
- e) zastępowanie Spółdzielni w sądach, urzędach i wobec osób trzecich, oraz udzielanie pełnomocnictw do prowadzenia spraw;

f) przyjmowanie i zwalnianie pracowników i zawieranie z nimi umów, wydawanie pełnomocnictw osobom pracującym w Spółdzielni i ustanawianie regulaminów służbowych;

g) ubezpieczanie majątku Spółdzielni;

h) zwoływanie Walnych Zgromadzeń.

§ 22.

Oświadczenia woli w imieniu Spółdzielni, jak również weksle, czeki, pełnomocnictwa, umowy, akty kupna i sprzedaży i inne dokumenty podpisują dwaj członkowie Zarządu. Korespondencję asygnaty oraz pokwitowania z odbioru wszystkich przesyłek pocztowych (zwykłych, polecanych i pieniężnych) podpisuje jeden członek Zarządu. Podpisy winny być kładzione pod stemplem firmy.

§ 23.

Zawierane przez Zarząd w imieniu Spółdzielni kontrakty w sprawach kupna, sprzedaży, zastawu lub najmu nieruchomości wymagają zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą i dopiero przy zachowaniu tego warunku obowiązują Spółdzielnię.

IV. Fundusze.

§ 24.

Fundusze Spółdzielni składają się z funduszów: udziałowego, społecznego (zasobowego) i specjalnych.

§ 25.

Udziały nie podlegają oprocentowaniu.

§ 26.

Fundusz społeczny (zasobowy) tworzy się z: 1) wpisowego, 2) corocznych potrąceń z czystej nadwyżki w wysokości conajmniej 20%, 3) darowizn, subwencji i legatów, 4) niepodjętych w swoim czasie udziałów.

§ 27.

Fundusze specjalne powstają z ofiar o specjalnem przeznaczeniu, dobrowolnych składek członków i potrąceń z czystej nadwyżki. Fundusze te służą do celów, wskazanych przy tworzeniu każdego z nich.

§ 28.

Dla zasilania środków obrotowych Spółdzielnia ma prawo zaciągać krótko i długoterminowe pożyczki w granicach sumy zadłużenia, określonej przez Zgromadzenie Walne.

V. Rachunkowość i podział nadwyżki.

§ 29.

Spółdzielnia prowadzi rachunkowość zgodnie z wymaganiami prawa handlowego i ustawy o spółdzielniach. Sprawozdania Spółdzielni winny odpowiadać wymaganiom art. 54 i 55 ustawy o spółdzielniach. Przy układaniu bilansu Spółdzielni należy co rok potrącać na amortyzację co najmniej 2% od wartości nieruchomości i co najmniej 10% od wartości ruchomości Spółdzielni.

§ 30.

Z czystej nadwyżki, jaka się okaże z bilansu wydziela się:

a) ewent. nadwyżkę z obrotów z nieczłonkami i przelewa się ją w całości do funduszu społecznego (zasobowego);

b) z pozostałej części nadwyżki wydziela się nie mniej niż 20% na fundusz społeczny (zasobowy);

c) na fundusze i cele specjalne wydziela się w stosunku w jakim określi Walne Zgromadzenie;

d) pozostałość dzieli się na dwie równe części: jedną połowę przeznacza się dla członków i dzieli się w stosunku do pobranych przez Spółdzielnię od członków procentów i prowizji, drugą połowę pozostałej części nadwyżki przeznacza się na działalność kulturalno - oświatową spółdzielni mieszkaniowych, będących członkami niniejszej Spółdzielni.

§ 31.

Jeżeli bilans wykaże stratę, to pokrywa się ją z funduszu społecznego (zasobowego), a w braku tegoż stratę odpisuje się z udziałów członków w stosunku do udziałów zadeklarowanych.

VI. Rozwiązanie Spółdzielni.

§ 32.

Rozwiązanie i likwidacja Spółdzielni następuje na podstawie przepisów Ustawy o spółdzielniach. Majątek, pozostały po zaspokojeniu wierzycieli i spłaceniu udziałów, winien być przekazany w całości na cele spółdzielczości robotniczej według decyzji ostatniego Walnego Zgromadzenia i w żadnym razie nie podlego podziałowi między członków.

VII. Ogłoszenia.

Wszelkie ogłoszenia wymagane, przez Ustawę o spółdzielniach winny być umieszczane w czasopiśmie „Społem”.

LISTA CZŁONKÓW WARSZAWSKIEJ SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

na dzień 31.XII.1930 r.

KURSYWĄ OZNACZENI SĄ LOKATORZY OSIEDLA W. S. M.
NA ŻOLIBORZU

Abramowiczówna Irena
Adamiak Jan.
Adamiak Mieczysław.
Adamkiewicz Aleks. (II kol.).
Adamowicz Janina.
Adamowicz Stanisław.
Adamski Władysław.
Adamuziak Helena.
Adaszewski Jan.
Adynowski Winc. (III kol.).

Altberg Emma.
Alwinger Antoni.
Ambrożówna Wanda.
Angielczyk Bolesław (I kol.).
Antonowicz Julja (III kol.).
Antonowicz Marja.
Antoszewski Seweryn.
Anzelm Stanisław.
Arnoldowa Marja.
Aszer Marja.

Augsburg Gustaw.
Bachan Jan (II kol.).
Baculewska Marja.
Baczyński Józef.

Baczyński Szczepan (I kol.).
Bagiński Antoni.
Bagiński Grzegorz (IV kol.)
Bajak Aleksandra.
Bajurski Jakób.
Bakal Bronisław (II kol.).

Balcerzak Józef I (IV kol.).
Balcerzak Józef II.
Bałazy Leokadja.
Bałdowska Natalja.
Banaszewski Wacław.
Banek Józef.
Baranowski Władysław (II k.).
Barańska Henryka.
Bargiel Wacław.
Bartnicki Edward.

Bartosiak Kazimierz.
Bartosiak Sabina (IV kol.).
Bartoszewicz Elżbieta.
Bartoszewicz Polikarp (IV k.).
Bazyłski Edward.
Becker Władysław.
Bekanowski Stanisław.
Benisławska Mar. Nat. (III k.).

Berent Janina.
Bereza Franciszek (IV kol.).

Berezowska-Grussowa Mar. (IV)
Bernat Leokadja.
Białas Franciszek (IV kol.).
Białkowski Jan (IV kol.).
Bielaniewicz Adam.
Bielecka Wiktorja.
Bielecki Jan.
Bielecki Józef (II kol.).
Bielewiczowa Zofja.
Bielski Antoni.

Bienias Józef.
Bieńkowska Anna (IV kol.).
Biernacki Aleksander.
Biernacki Feliks.
Bierutowa Janina (II kol.).
Bigos Franciszek (III kol.).
Bigosiński Leon (II kol.).
Bilińska Stanisława.
Binowicz Alicja.
Bloch Stefan (II kol.).

Błońska Jadwiga.
Bobeszko Bazyli.
Bobilewicz Bolesław.
Bochenek Antoni.
Bocheński Stanisław (I kol.).
Boczkowski Wacław.
Bodomerowa Aleksandra.
Bodziachowski Władysł. (I k.).
Bogatkowska Janina.
Bogdziewiczówna Ludwika.

Bogucki Kazimierz (III kol.).
Boguszewski Henryk (IV kol.).
Bohonos Marja (III kol.).
Bohuszewiczowa Jadwiga.
Bojkówna Kamila.
Bokser Edward.
Borkowska Halina
Borkowska Laura (III kol.).
Borkowski Eustachy (I kol.).
Borkowski Jan.

Borkowski Józef.
Borkowski Leonard.
Borkowski Zygmunt.
Borman Zbigniew.
Borowska Janina (II kol.).
Bors Stanisław.
Borucki Henryk (IV kol.).
Botner Motek (III kol.).
Brandt Wiktor.
Brecker Jan (II kol.).

Breiter Halina.
Bręszewski Wincenty.
Brodzki Wiktor.
Broecker Roman.
Broecker Józef.
Broniszewska Zofja.
Brożek Józef.
Brożek Stefan.
Brukalski Stanisław.
Brzeska Marja.

Brzezińska Joanna (III kol.).
Budkiewicz Bronisław.
Budynkiewicz Jan (III kol.).
Budzilewicz Helena (IV kol.).
Budzyńska Jadwiga.
Bugajski Edward.
Bujewski Mikołaj.
Bulska Zofja.
Buławski Rajmund.
Bura Marja.

Burkot Antoni (I kol.).
Bursztyński Wacław (III kol.).
Burzyński Władysław.
Buszczyński Jan.
Butler Czesław.
Bystrzak Adam (I kol.).
Bystrzanowska Marja.
Cegliński Stefan (III kol.).
Cegła Antoni (IV kol.).
Celińska Helena (III kol.).

Chaberski Wacław (I kol.).
Challier Marja.
Chęciński Januarjusz.
Chłopocka Anna (III kol.).

Chmielewska Emilja.
Chmielewska Henryka.
Chmielewska Zofja.
Chmielewski Ignacy.

Chmielewski Ludwik.
Chodak Władysław.
Chodkowski Jan.
Chodyński Edmund.
Chojnacka Marja.
Chołodowski Grzegorz.
Choromańska Wanda.
Choroń Piotr (I kol.).
Chróściński Ewaryst (IV kol.).
Chylińska Zofja.

Ciborowski Leon.
Cichoński Tadeusz.
Cichowicz Leonidas (IV kol.).
Ciechańska Katarzyna.
Cielecki Jan (I kol.).
Ciepielowski Marcei.
Ciesielski Antoni.
Cieślak Kazimierz.
Cieślikowska Franciszka.
Ciołkowska Stanisława.

Ciosek Stanisław.
Ciszewska Jadwiga.
Ciszewski Ignacy (II kol.).
Colakówna Amelja (II kol.).
Cupek Lucjan (III kol.).
Cygański Stanisław (IV kol.).
Cymbalińska Wiktorja (IV k.).
Cynka Anna (III kol.).
Cynkówna Jadwiga.
Czachyra Adam.

Czaja Leonard.
Czaja Michał.
Czajkowski Bronisław (II k.).
Czajkowski Kazimierz (IV k.).
Czaki Czesław (II kol.).
Czarnecki Władysław.
Czaykowska Jadwiga.
Czechowicz Jan, (III kol.).
Czepanis - Dąbrowska Wira.
Czepkiewicz Piotr.

Czerniachowicz Nikodem (III k.)
Czernichowska Helena.
Czubak Michał.
Czuj Franciszek (II kol.).
Dabkos Eleonora.
Dabkos Józef.
Dajczman Leopold.
Dajewski Bolestaw.
Daneker Emil (II kol.).
Danielczyk Emilja (I kol.).

Dańko Bolestaw (I kol.).
Danowski Piotr.
Dakowska Barbara.
Dardziński Bronisław.
Dawidowski Aleksy.
Dąbrowska Helena.
Dąbrowska Zofja.
Dąbrowski Bolestaw (I kol.).
Dąbrowski Edward (II kol.).
Dąbrowski Franciszek.

Dąbrowski Juljan (IV kol.).
Dąbrowski Kazimierz.
Dąbrowski Michał.
Dąbrowski Narcyz.
Dąbrowski Stanisław.
Dąbrowski Zenen.
Dembowska Zofja.
Dembowski Aleksander.
Dembowski Kazimierz.
Derengowski Jan.

Deżakowski Grzegorz.
Dębiński Edward.
Dębiński Władysław.
Diałłowicki Grzegorz (IV kol.)
Diehl Janina.
Dłuska Janina (I kol.).
Dmochowski Stanisław.
Dobosz Józef.
Dobosz Stanisław.
Dobrankiewicz Aleksander.

Dobrowolski Zygmunt (II kol.).
Dobrucka Janina (IV kol.).
Dobrzańska Janina.
Dobrzański Edmund.

Dobrzański Kazimierz.
Dobrzelewski Ludwik.
Dolanowski Włodzim. (III k.).
Doliński Jan (I kol.).
Domańska Janina.
Domański Jan.
Dominowska Wiktorja.
Domosławski Kazimierz.
Dowgwiłło Stanisław (III kol.).
Dratwa Bolesław.

Dressler Stefan.
Dreszer Ryszard.
Drożyńska Zofja.
Druzdziel Eugejusz.
Drużyna Eugenjusz.
Drzewiecki Kazimierz.
Drzewiecki Wiesław.
Dubois Stanisław (IV kol.).
Duchiński Tadeusz.
Duda-Dziewierz Antoni (I k.).

Duda - Dziewierz Zygmunt.
Dudek Jan.
Dudówna Jadwiga.
Dunin - Brzeziński Witold.
Dunin - Kozicka Marja.
Duninówna Marja.
Durasewiczowa Emilja.
Durko Jan.
Dutkiewicz Stanisław (II kol.).
Dybowski Edward (II kol.).

Dygud Wacława (III kol.).
Dylewski Celestyn.
Dyła Józef.
Dymiński Stanisław.
Dyniewska Stefanja I (II kol.).
Dyniewska Stefanja II.
Dytwachówna Marja.
Dziak Kazimierz (III kol.).
Dzięgielewski Józef (III kol.).
Dziubak Stefan (II kol.).

Dziugalski Eugenjusz (IV kol.).
Dziugiełł Antoni.
Dziugiellowa Helena (III kol.).

Ebel Katarzyna (II kol.).
Einfeld Oswald.
Eisler Mieczysław (I kol.).
Ejsymont Marja.
Elman Henryk.
Fabijanowicz Kazimierz.
Fabisiewicz Jan.

Falitowski Kazimierz (I kol.).
Falkowski Stanisław.
Fanfara Antoni.
Faszczewski Juljan.
Fedorowicz Antoni.
Feldblum Aleksander.
Figurski Jan.
Fijałkowski Aleksander (II k.).
Fijałkowski Józef (III kol.).
Fijałkowski Remigjusz.

Fijałkowski Roman.
Fijałkowski Wiesław.
Filasiewicz Roman.
Filipczak Jan.
Filipowska Czesława.
Filipowski Witold.
Filusz Stanisław.
Flora Jerzy.
Forbertowa Wanda.
Fotek Antoni (II kol.).

Frelek Klemens (IV kol.).
Frenklowa Marja (III kol.).
Fukowski Jan.
Furmankiewicz Jan (II kol.).
Gajewski Antoni (II kol.).
Gajewski Edward.
Gajewski Piotr.
Gajewski Stefan.
Galińska Stanisława (III kol.).
Gallera Janina.

Gamdyk Leon.
Gaudasiński Antoni (IV kol.).
Gaudasiński Henryk.
Gauzowa Mieczysława.
Gawłowska Lucyna.
Gawroński Władysław (I kol.).
Gašionowski Walerjan.

Gębala Władysław (I kol.).
Giebartowski Edmund.
Gierattowski Władysław.

Gierczak Marja.
Gilewski Edmund.
Gilewski Włodzimierz (II kol.).
Ginett Zofja.
Girjotas Waclaw (I kol.).
Glinojecka Zofja.
Głodowska Władysława.
Głodowski Tadeusz (IV kol.).
Główniewski Jan.
Głuchowski Bolesław (III k.).

Gmachowski Stanisław (II k.).
Gniazdowski Marek.
Gniazdowski Michał.
Gocłowski Tadeusz.
Godlewski Henryk (II kol.).
Godlewski Leon.
Gogolewski Jan (I kol.).
Gogolewski Manswet.
Golański Józef.
Golde Anna.

Goldman Waclaw.
Golaszewski Mieczysław (IV k.).
Gołębiowska Marja (IV kol.).
Gonerko Józef (I kol.).
Gonerko Zygmunt
Gorzelańczyk Józefa.
Gorzkowski Feliks.
Gosiński Bolesław (III kol.).
Gout Juljusz (IV kol.).
Gozdek Konstanty.

Goździarski Stanisław (I kol.)
Górecki Jan.
Górski Artur (IV kol.)
Górski Tomasz (II kol.)
Górzyńska Stanisława.
Graba Maciej (IV kol.)
Grabowski Adam.
Grabowski Bolesław.
Grabowski Stanisław.
Graff Tadeusz (IV kol.)

Grajczak Franciszek.
Green Irena (IV kol.)
Gredzicki Stefan.
Grigolajtis Rudolf (I kol.)
Grochowski Mieczysław.
Grochowski Wiktor (II kol.)
Groszek Józef.
Grotowski Władysław (I kol.)
Gruszko Bolesław (I kol.)
Gruszko Karol (I kol.)

Grużewska Halina (II kol.)
Grygiel Stanisław.
Grzybowska Stanisława.
Gulczyński Władysław (II kol.)
Gumińska Janina.
Gumiński Piotr (II kol.)
Guraj Antoni.
Guzicki Stanisław.
Haaze Halina.
Halicka Stanisława (III kol.)

Halpern Bronisława.
Hałas Jan.
Hartman Tadeusz.
Hauser Ryszard.
Heinig Maksymilian (IV kol.)
Heinrich Hieronim.
Heise Zdzisław.
Hejman Aleksander.
Hellich Kazimierz.
Hempel Jan (II kol.)

Henzel Marja (IV kol.)
Hibner Stanisław.
Hillebrandt Erwin.
Hilscher Anna.
Hirs Marja.
Hitczenko Janina (IV kol.)
Hoffman Franciszek.
Hoffman Juljusz.
Hoffman Ludwik.
Hoffman Marjan.

Hoffman Robert.
Homanowa Anna.
Hornowski Michał.
Hossiasson Janina.
Hozerowa Jadwiga.

Hrubant Irena (III kol.)
Hryniowicz Zofja (I kol.)
 Hubrich Bolesław.
 Hubrich Karol.
Hukowski Marjan (IV kol.).
 Hulla Emilja.
 Huszczówna Halina.
 Huttel Jan.
 Idzikowski Stanisław.
 Imach Roman.
Iwanowska Eizbieta (III kol.).
 Iwanowski Benedykt.
 Iwański Józef.
Izdebski Marjan (I kol.).
Jabłońska Marja (IV kol.).
 Jabłoński Jakób.
Jabłoński Jan Kazim. (IV k.).
 Jabłoński Michał.
 Jabłoński Tadeusz.
 Jackowski Tadeusz.
 Jadykin Aleksander.
Jagodziński Wacław (III kol.).
 Jagodzki Witalis.
 Jakowienko Bazyl.
 Jakowlew Michał.
 Jakubowicz Henryk.
 Jakucewicz Marja.
 Janaszowa Teodora.
Jancuszko Julian (I kol.).
 Janczewska Joanna.
 Jancyk Tadeusz.
Janicki Romuald (III kol.).
 Janiszewska Jadwiga.
 Janiszewska Kazimiera.
 Janiszewski Władysław.
Jankiewicz Zygmunt (I kol.).
Jankowski Aleksander (III k.).
 Jankowski Stanisław I.
 Jankowski Stanisław II.
 Jarkowska Janina.
Jarosiewicz Melanja (I kol.).
Jarosz Franciszek (IV kol.).
 Jaroszevska Jadwiga.
Jarząbek Wacława (IV kol.).
 Jarzębowski Władysław.
 Jasek Stefan.
 Jasiński Bolesław.
Jasiński Jan (II kol.).
 Jastrzębski Wincenty.
Jaszczuk Bolesław (II kol.).
Jaszewski Faustyn (II kol.).
 Jaworska Eugenia.
 Jaworski Feliks.
Jaxa-Bykowska Zofja (III k.).
Jekel Kazimierz (II kol.).
 Jeliński Stanisław.
Jendral Helena (IV kol.).
 Jendrzeczak Józef.
 Jeremicz Stanisław.
 Jeske Aleksander.
 Jezierska Marja.
 Jezierski Andrzej.
 Jędrykiewicz Edward.
 Jędrzejewska Henryka.
Joczys Aleksander (II kol.).
Józefowiczówna Irena (IV k.).
 Józwik Piotr.
 Jurkiewicz Włodzimierz.
 Jurkiewicz Zofja.
 Jurkowski Romuald.
 Juścińska Marja.
 Kacperski Ludwik.
 Kaczanowski Franciszek.
Kaczanowski Kazim. I (II k.).
 Kaczanowski Kazimierz II.
 Kaczanowski Mikołaj.
 Kaczmarczyk Jan.
 Kaczmarzski Karol.
Kaczyński Aleksander (III k.).
 Kajzer Jan.
 Kalecki Henryk.
 Kalejta Aleksander.
 Kalinowski Roman.
 Kallenbrun Zygmunt.
 Kałędek Walenty.
Kamińska Aldona (I kol.).
 Kamińska Zofja.
 Kamińska Irena.
Kamińska Władysława (II k.).
 Kamiński Antoni.

- Kamiński Henryk* (I kol.).
 Kamiński Kazimierz.
 Kanabrodzki Władysław.
 Kania Antonina.
Kania Jan (II kol.).

Kantorski Józef (II kol.).
 Kapica Wojciech.
 Karasiński Adam.
 Karczmarczyk Aniela.
 Karpowa Bronisława.
Kartasiński Stefan (II kol.).
Kasperek Andrzej (I kol.).
 Kasperek-Badeńska Felicja.
Kasznicki Wiktor (I kol.).
 Katański Paweł.

 Kaulenas Władysław.
 Kawalec Stanisław.
Każmierczak Marja (II kol.).
Każniakowski Robert (III k.).
 Kędziński Daniel.
 Kęsikowski Edward.
Kidawska Agnieszka (III kol.).
Kielak Weronika (I kol.).
 Kiełbasiński Jan.
 Kiełpszowa Paulina.

 Kierszniewska Marja.
 Kierzkowski Jan.
Kieszczyńska Irena (IV kol.).
Kik Stanisław (IV kol.).
 Kikowa Sabina.
 Kikówna Marja.
Kiljan Michał (III kol.).
 Kiljańczyk Franciszek.
 Kiljanówna Józefa.
 Kiljanski Jan.

 Kimus Stanisław.
 Kisiel Władysław.
Klajndinst Teodor (I kol.).
 Klejn Aleksander.
 Klejndinst Julian.
 Klemensiewiczowa Jadwiga.
Klim Eugenjusz (I kol.).
 Klimaszewski Stefan.
 Klimczewski Zygmunt.
 Klimski Aleksander.

 Klosse Juljusz.
Klusko Ludwik (IV kol.).
 Klutke Eugenjusz.
Kłos Piotr (IV kol.).
 Kłosówna Aleksandra.
 Kłosowski Leon.
 Kluszyński Henryk.
 Kmieć Antoni.
 Knake-Orzecka Irena.
 Kniga-Leosz Józef.

 Koch Edmund.
Kochowicz Jan (IV kol.).
 Kochowa Aurelja.
 Kocowski Przemysław.
Kojdówna Stanisława (II kol.).
 Koktysz Jan.
 Kolasiński Józef.
 Komorowski Franciszek.
 Komorowski Romuald.
 Komorowski Wincenty.

 Konarski Bolesław.
 Konarski Eugenjusz.
Konat Kazimierz (I kol.).
 Konca Franciszek.
 Kończak Jan.
 Kondey Wanda.
 Kondracki Józef.
 Konecki Tadeusz.
 Konicki Walery.
 Konicz Marjan.

 Konieczna Marja.
 Konopa Edward.
 Konopacki Tadeusz.
 Kopciński Stefan.
 Kopiaówna Stanisława.
Koralkiewicz Ludwika (III k.).
 Kordolewski Feliks.
Kordziński Franciszek (III k.).
 Korniluk Stefan.
 Korput Eugenjusz.

 Korsak Franciszek.
 Korsak Jan.
 Koryciński Kazimierz.
 Kosecki Ryszard.
Kosicki Sylwester (III kol.).

Kossek Feliks (III kol.).
Kossuth Józef (IV kol.).
Kostecka Wanda (IV kol.).
Kosterska Kazimiera.
Kozutska Rozalja.

Kotarski Jan.
Kotoński Jan.
Kowal Iwan.
Kowal Stanisław (IV kol.).
Kowalak Józef (I kol.).
Kowalczyk Halina.
Kowalczyk Leokadja (II kol.).
Kowalczyk Szczepan.
Kowalczyk Zenobjusz.
Kowalczyk Zygmunt.

Kowalewski Franciszek.
Kowalik Franciszek.
Kowalowa Marja (IV kol.).
Kowalska Czesława.
Kowalski Ignacy.
Kowalski Jan (I kol.).
Kowalski Józef.
Kowalski Stanisław (IV kol.).
Kowalski Tadeusz.
Kownacka Marja.

Koza Stanisław.
Koźbiał Lucjan (II kol.).
Koźtcki Stanisław (IV kol.).
Kozikowska Eugenia.
Kozikowski Edward.
Kozioł Antoni.
Koziorowski Tadeusz.
Kozłowski Edmund (IV kol.).
Kozłowski Stanisław (III kol.).
Kozłowski Stefan (I kol.)

Kozmiński Stanisław.
Kraciuk Jan.
Krajewicz Lucjan (IV kol.).
Krajewski Feliks (III kol.).
Krajewski Franciszek.
Krajewski Piotr (III kol.).
Kralikowska Antonina (III k.).
Kramrze Henryk.
Kraśnicka Karolina (II kol.).
Krauzowicz Aleksandra.

Krawczyk Tadeusz (IV kol.).
Krąkowski Mieczysław.
Kreutz Karol (III kol.).
Krieger Alfred.
Kroeblowa Anna.
Kromlicka Marja.
Królik Feliks (IV kol.).
Królikowska Bogumiła.
Królikowski Edward.
Królikowski Feliks (III kol.).

Kruk Paweł.
Kruk Rozalja.
Kruk Wiktor (I kol.).
Krukowska Stanisława.
Krulicka Stefanja (IV kol.).
Krupowicz Piotr.
Krupski Wacław (III kol.).
Krusiewicz Zygmunt.
Kruszewski Józef.
Kruszyńska Władysława.

Krych Marja.
Kryda Hugon.
Krynkowska Marja.
Kryst Mikołaj.
Kryst Zygmunt (II kol.).
Kryszkiewicz Zygmunt.
Kunowska Kazimiera.
Kurowa Eleonora.
Krzepkowska Anna.
Krzepkowski Mieczysław.

Książkiewicz Kazimierz (II k.).
Kubalski Józef (III kol.).
Kucharczyk Henryk.
Kuchcińska Kazimiera.
Kucner Juljan (III kol.).
Kuczewski Bronisław.
Kuczyński Antoni.
Kudelska Marja.
Kujawianka Felicja.
Kulesza Bronisław.

Kulesza Klemens.
Kulesza Władysław (III kol.).
Kulińska Stefanja.
Kulakowski Maciej (III kol.).
Kuncowa Wanda.

Kuniszówna Wanda.
Kupidłowska Marja.
Kuropatwiński Aleksander.
Kuryłowicz Adam.
Kurzela Gwidon.

Kurzela Józef.
Kusiak Kazimiera.
Kuśmierski Stanisław.
Kuszabówna Eugenja (IV kol.).
Kusztal Henryk.
Kwapiński Jan.
Kwiatkowski Feliks (I kol.).
Kwiatkowski Józef.
Kwiatkowski Mieczysław.
Kwiatkowski Władysł. (III k.).

Kwieceńska Zofja.
Lach Marja.
Lamparski Jan.
Landy Aleksander (III kol.).
Landy Henryka.
Landy Stanisław.
Laskowska Stanisława.
Laskowski Stanisław (IV kol.).
Lasocki Bronisław (III kol.).
Latterman Antoni.

Lebioda Jan.
Lebrechtówna Cecylja.
Lejzerowicz Julja.
Leliwa-Kania Waclaw.
Lemanowicz Michał.
Lesiński Stanisław.
Lesiński Waclaw.
Lesisz Sabina.
Leśniak Józef.
Leśniewski Edward (III kol.).

Leśniowska Cecylja (III kol.).
Leśniowski Walerjan (II kol.).
Less Otton.
Leszczyńska Tekla.
Leszek Jan.
Lewandowski Bolesław.
Lewandowski Roman.
Lewandowski Zygmunt.
Lewarski Zygmunt.
Lewicki Kazimierz.

Lewicki Stanisław.
Libkind Jan (I kol.).
Lipa Aleksander (IV kol.).
Lipczyński Feliks.
Lipińska Marja.
Lipiński Bolesław.
Lipiński Franciszek.
Lipiński Stanisław (III kol.).
Lipiński Stefan.
Lipiński Teodor (I kol.).

Lipiński Władysław.
Lipowski Jan.
Lipski Zygmunt.
Lipszycowa Aldona (I kol.).
Lisek Maksymilian.
Lisiewicz Adam.
Lisiewicz Antoni (II kol.).
Lisik Tomasz.
Lisowa Karolina (III kol.).
Listowniczy - Stankiewicz Eugenjusz (IV kol.).

Listowski Witold.
Liszewska Felicja.
Liszewski Stanisław (II kol.).
Litauer Józef.
Litten Nelly.
Lorentz Witold.
Loretz Ludwik.
Lubodziecka Zofja (I kol.).
Lubryczyński Jan.
Luxemburg Stanisław.

Łabeński Jan.
Ładosz Faustyn.
Ładosz Henryk (III kol.).
Ładoszowa Janina.
Łaszkiwicz Marja.
Łaszkiwicz Józef.
Ławren Jan.
Łaczyńska Marja.
Łaczyńska Stanisława (III k.).
Łakowski Józef.

Łękowski Władysław (III kol.).
Łcchocka Janina.
Łodygowski Bronisław (IV k.).
Łojek Franciszek.
Łokietek Kazimierz.

Łopatowska Marja.
Łosiewicz Kazimierz (III kol.).
Łuczyńska Helena.
Łukasiewicz Helena.
Łukaszewicz Antoni.

Łukaszewski Kazimierz.
Łukowski Czesław (I kol.).
Łuszczewski Henryk.
Łysakowski Antoni (IV kol.).
Macewicz Wincenty.
Machniewski Józef (III kol.).
Machuderski Stanisław (IV k.).
Maciejczyk Michał.
Maciejowska Zofja.
Madej Wacław.

Magiera Stanisław.
Majcher Stanisław.
Majewska Marja I.
Majewska Marja II.
Majewski Józef.
Majewski Mieczysław.
Majkowska Anastazja.
Majkowski Stanisław.
Makowiecki Stanisław.
Makowski Józef.

Makowski Stefan.
Makowski Wiktor.
Makowski Zygmunt.
Maksent Genowefa (III kol.).
Malec Franciszek (III kol.).
Malinowska Amelja.
Malinowski Bolesław (II kol.).
Malinowski Czesław.
Malinowski Franciszek (III k.).
Małaczewski Antoni.

Malecka Janina (III kol.).
Malecka Józefa (IV kol.).
Małyniczówna Zofja.
Mancewicz-Jakubowska (Marja).
Mankiewicz Aleksander.
Mankiewicz Tola.
Manowiecki Edward.
Maravicowa Aniela (IV kol.).
Marchewka Feliks (III kol.).
Marczak Felicja (IV kol.).

Marczak Janina (III kol.).
Marczewski Michał.
Marendowska Irena.
Margasiński Bolesław (IV k.).
Marjański Wacław.
Marks Bronisław.
Markuszewski Bolesław (III k.).
Markwardt Edward.
Martuszewski Antoni.
Maruszewski Jan (IV kol.).

Marzec Mirosław.
Masłoński Bolesław.
Matejek Stanisław.
Matulko Stanisław.
Maturzyńska Janina.
Matusik Stefan.
Matuszewska Jadwiga.
Matuszewski Bolesław (I kol.).
Matuszewski Stefan.
Matuszkiewicz Halina.

Matutut Michalina (II kol.).
Matykiewicz Leokadja.
Matysiak Józef.
Matysiak Józefa (III kol.).
Matysiak Marja (IV kol.).
Matysiak Stanisław (IV kol.).
Matysiak Władysław.
Mazurek Michał (II kol.).
Mazurkiewicz Antoni (IV kol.).
Mączarska Bronisława (III k.).

Mdzewski Stanisław (I kol.).
Meduski Dobiesław.
Merkel Ludwik (I kol.).
Merkisz Leonard (III kol.).
Miała Józef.
Michalak Stanisława.
Michalak Tomasz.
Michalik Rozalja.
Michalik Walerja (III kol.).
Michalikowa Marja.

Michalska Nina.
Michalski Feliks (II kol.).
Michalski Jan.
Michalski Józef (I kol.).
Michalski Włodzimierz.

Michałowski Józef.
Mickiewicz Aleksander (I kol.).
Miecińska Wiktoria (IV kol.).
Mieczkowska Stanisława.
Mieszkowski Józef (I kol.).

Migdałowa Eugenia (IV kol.).
Mikołajczyk Stanisław (I kol.).
Mikulski Karol.
Milczarek Józef.
Milewicz Edward.
Milewska Józefa.
Milewska Zofja.
Milkuszyca Marja (IV kol.).
Miller Jan Nepomucen.
Miniewski Franciszek (II kol.).

Misiewicz Zygmunt.
Misirowski Jerzy.
Mizerski Jan.
Mleko Piotr.
Mleko Władysław.
Młynarski Kazimierz (IV kol.).
Moczydłowski Franciszek.
Modlińska Felicja.
Modrzycki Mieczysław.
Mondschein Alicja.

Mondschein Janina (IV kol.).
Morgulec Michał.
Moskwińska Helena.
Moszczyński Eugenjusz.
Moszkowicz Ludwik.
Mroczkowski Stanisław.
Mrówka Bronisława.
Muchorska Anna (III kol.).
Muras Adam.
Muszański Marjan (II kol.).

Muszyński Stanisław.
Müller Halina (III kol.).
Mycka Marja.
Nakonieczna Zofja (III kol.).
Nakonieczny Mikołaj.
Nalewajko Stanisław.
Norożna Aniela (II kol.).
Nasiadek Antoni.
Nawrocka Marja.
Niedźwiecka Jadwiga.

Niemieński Roman.
Nieporowska Bronisława.
Niewiarowski Antoni (I kol.).
Niżyński Stanisław.
Nocznicki Tomasz (I kol.).
Nose Wilhelm.
Nowacki Feliks (II kol.).
Nowacki Jan (IV kol.).
Nowak Jan (III kol.).
Nowakowski Bronisław.

Nowakowski Piotr (III kol.).
Nowicka Antonina.
Nowicka Milica (III kol.).
Nowicka Renata.
Nowicki Antoni.
Nowicki Bolesław.
Nowicki Eugenjusz.
Nowicki Kazimierz (II kol.).
Nowicki Kazimierz Antoni.
Nowicki Kazimierz Stanisław.

Nowicki Marjan (I kol.).
Nowicki Zygmunt I (III kol.).
Nowicki Zygmunt II.
Nowicki Zygmunt III.
Nowińska Józefa (III kol.).
Nowiński Tadeusz.
Nowolecka Olimpja.
Nowosielska Anna.
Nowosiwiat Maciej.
Oborski Józef (III kol.).

Obrebski Stanisław.
Odachowski Antoni.
Odlanicka Jadwiga (IV kol.).
Ogrodowczyk Seweryn.
Ojrzyński Władysław.
Okraj Felicja.
Okraska Janina (I kol.).
Olczak Bolesław.
Olejniczak Bronisława.
Olejnik Antoni.

Olszak Stanisław I.
Olszak Stanisław II.
Olszewska Kazimiera (IV kol.).
Olszewski Feliks.
Olszewski Kazimierz.

Olszewski Korneljusz (IV kol.).
Ołtarzewska Teofila.
Oltuszewski Stanisław.
Opolski Józef.
Orlik Mieczysław.

Orłow Bazyli.
Orłowska Bronisława (I kol.).
Orłowska Jadwiga.
Orłowski Zygmunt.
Orsetti Marja.
Orzechowski Józef.
Osińska Józefa.
Osiński Aleksander (I kol.).
Osmólski Kazimierz.
Ossowska Franciszka (III kol.).

Ossowski Henryk.
Ossowski Stanisław I (II kol.).
Ossowski Stanisław II.
Ostrowski Aleksander.
Owsiany Antoni (II kol.).
Pacek Jan.
Pacewicz Albert.
Pacewicz Aleksander.
Paczewska Leokadja (IV kol.).
Paduchówna Janina.

Padzik Józef.
Paliński Aleksander (III kol.).
Papiewski Zbigniew (IV kol.).
Parczewski Tomasz (II kol.).
Pasierbiński Stanisław (III k.).
Pastuszko Andrzej.
Paszke-Kotogarowa Lidja.
Patrycy Aleksander.
Patynowski Tadeusz.
Pawczyńska Jadwiga.

Pawlakówna Marja (IV kol.).
Pawlewski Jan.
Pawlicki Józef
Pawłowska Aleksandra.
Pawłowska Barbara.
Pawłowski Jan.
Pawłowski Marjan.
Pawłowski Stefan.
Pazik Stefanja (IV kol.).
Peciak Feliks.

Pecold Józef.
Peczyński Józef.
Pempel Jan Piotr.
Perczyński Eugenjusz.
Perzyk Jan.
Perzyński Ksawery.
Peterlejtner Apolonja.
Pężyńska Elżbieta (IV kol.).
Pętecki Stanisław (I kol.).
Pfeifer Władysław (III kol.).

Piaścik Franciszek.
Piekarzewski Henryk.
Pieńkowski Eugenjusz.
Pieńkowski Tadeusz.
Pierożyński Michał.
Pietkiewicz Henryk.
Pietkiewicz Zygmunt (I kol.).
Pietrakiewicz Piotr (II kol.).
Pietraszek Tomasz (I kol.).
Pietrzak Jan.

Pietrzak Marja.
Pietrzak Stanisław.
Pijewska Jadwiga.
Pilecki Gustaw.
Piontek Władysław (II kol.).
Piotrowska Wanda.
Piotrowska Zofja.
Piotrowski Edmund (IV kol.).
Piotrowski Leopold.
Piotrowski Marjan.

Piotrowski Robert.
Piwoński Aleksander.
Piwowarczyk Czesław.
Piwowarski Irena.
Plewiński Eugenjusz.
Pluciński Edward (I kol.).
Płaska Felicja.
Płasko Waclaw.
Płocki Adam.
Płoński Aleksander (III kol.).

Płużycka Jadwiga.
Pniewski Piotr (II kol.).
Podlasiński Waclaw.
Poczętowska Jadwiga (IV k.).
Poczta Jan.

Podkopiak Błażej.
Podnieszński Antoni (I kol.).
Podolski Stefan (I kol.).
Podsiadlanka Józefa.
Podworska Marja-Czesława.

Pogonowska Marja.
Pogorzelska Halina.
Pogorzelska Zofja.
Pogorzelski Eugenjusz.
Pogorzelski Jan (I kol.).
Pokorski Jan.
Pokorzanka Helena.
Pol Franciszek (III kol.).
Polak Marjan (III kol.).
Polański Władysław (I kol.).

Poniedziałki Jan (II kol.)
Popczyński Stanisław.
Popielarz Franciszek.
Popławski Cezary.
Porazińska Janina.
Porębski Apolinary.
Porębski Stanisław.
Porębski Teodor.
Postupolska Antonina.
Potocka Jadwiga.

Potocki Józef.
Prędkowski Władysław (II k.).
Prostacki Jan.
Prusak Henryk.
Pryciński Franciszek (III kol.).
Przeclawski Kazimierz.
Przedpełski Antoni.
Przedpełski Konstanty (II k.).
Przepiórzyńska Felicja.
Przesmycka Stanisława (III k.).

Przyborowski Aleksander.
Przybylski Karol.
Przybylski Piotr (II kol.).
Przybył Władysław.
Przybyszewski Stanisł. (II k.).
Przymuszewski Kazimierz.
Pstrokoński Jan (IV kol.).
Pszczółkowska Michalina.
Pudełko Marja (III kol.).
Purwin Franciszek.

Putkowska Helena (III kol.).
Pyc Stanisław.
Pytlewski Władysław (I kol.).
Raczyńska Helena (I kol.).
Radek Stanisław (III kol.).
Radomska Celina.
Radomska Marja.
Radomski Adolf (III kol.).
Radomski Aleksander.
Radziówna Eugenja.
Rafałowski Stanisław.
Rago Stanisław.
Rakowski Aleksander.
Ramus Wiljam (I kol.).
Raniszewska Anna.
Rapiński Marjan.
Rapke Leopold.
Rast Zdzisław.
Raut Helena (IV kol.).
Redel Jan.

Reicherówna Zofja.
Reizes Paulina.
Rejchel Kazimierz (IV kol.).
Religioni Witold.
Rembowska Marja (II kol.).
Rewicka-Bekiesińska Marja.
Riman Marjan.
Robak Jan.
Robak Michalina (III kol.).
Robakiewicz Bolesław.
Robotnicze Towarzystwo Przy-
jaciół Dzieci (I kol.).

Rodzyń Henryk (III kol.).
Rogowczenko Mikołaj (III k.).
Rogowski Stanisław.
Romanówna Amelja.
Rondio Piotr (III kol.).
Rongienc Stanisław.
Rosińska Marja (IV kol.).
Rosner Jerzy (IV kol.).
Rozenbachówna Jadwiga.
Rozwadowski Arkadiusz.

Różański Bernard.
Różański Feliks.
Różycki Aleksander.
Różycki Stefan.
Rubinrotowa Justyna.

Ruciński Józef.
Rudnicka Jadwiga (IV kol.).
Rudzki Piotr.
Rusiecka Stanisława.
Ruszczyński Jan.

Ruta Stefan.
Rutkowska Stefanja.
Rybakiewicz Stefan (III kol.).
Rychlik Józef.
Rychliński Stanisław
Rymaszewski Jerzy (IV kol.).
Rzewnicki Henryk (III kol.).
Rzewuski Kazimierz.
Rzeźnicka Apolonja.
Sadlos Ignacy.

Sadowski Aleksander (I kol.).
Sadzisz Józef.
Sajdak Bolesław.
Sajewski Stefan.
Sakowski Antoni (II kol.).
Saks Stanisław (IV kol.).
Salapski Jerzy.
Sałata Zygmunt.
Samborski Henryk.
Samoraj Wincenty (IV kol.).

Sapalska Jadwiga.
Sapkowski Stanisław
Sarnecka Wanda.
Sawicka Sabina.
Sawicki Alojzy.
Sawicki Józef.
Sawicki Piotr.
Sawicki Wincenty.
Schayer Waclaw (IV kol.).
Seidemann Hugon (II kol.).

Seidentfeldówna Berta (IV k.).
Seremak Jan (III kol.).
Seroczyńska-Morozowicz Marja.
Sewerynowicz Eugen. (III k.).
Sidorczukówna Józefa (III k.).
Sidorczyk Zofja.
Siedlecka Antonina.
Siedlecka Wanda (IV kol.).
Siedlecki Jan (IV kol.).
Siedlecki Stanisław.

Sielicki Marjan.
Sieliński Zygmunt.
Sielkowski Jan (IV kol.).
Siemiński Ludwik.
Sieńko Ignacy (IV kol.).
Sieradzki Józef (IV kol.).
Sikorska Jadwiga.
Sikorska Wiktorja.
Sikorski Feliks (III kol.).
Simonowa Jadwiga.

Sitarek Małgorzata.
Sitkiewicz Józef.
Siwek Stanisław I.
Siwek Stanisław II.
Siwiński Bronisław (I kol.).
Skorupka Konstanty (III kol.).
Skorupka Stefan.
Skowroński Aleksander.
Skrzeszewski Józef.
Skrzypczyńska Aleksandra.

Skubiński Wincenty.
Skuczyńska Stanisława.
Skupiewska Wanda (I kol.).
Skupiewski Waclaw.
Skuzu Leon.
Skwara Cecylja (III kol.).
Skwarczewska Wiktorja.
Skwarska Stanisława.
Skwarski Stefan.
Sliwiński Aleksander.

Słomkiewicz-Sledziewska Anna.
Słowik Jan.
Słowik Lew Halina (IV kol.).
Słowkowski Tadeusz (III kol.).
Słubicka Marja.
Słubicka Wanda.
Słubicki Stefan.
Smirnow Marja.
Smolarek Helena.
Smulski Józef (I kol.).

Snelewska Genowefa.
Sobecki Jan.
Sobecki Leon (I kol.).
Sobiszek Edmund.
Sobolewska Janina.

Socha Edward,
Sochacki Stanisław.
Sokołowski Bolesław (III k.).
Sokołowski Kazimierz (I kol.).
Sokół Ignacy.

Sołtysiak Kazimierz.
Sonnenfeld Rajmund (III kol.).
Sonta Stanisław.
Sosiński Wojciech.
Sosnowska Amelja (IV kol.).
Soszyńska Weronika (IV kol.).
Spółeczne Przedsiębiorstwo Budowlane (II, III kol.).

Staniecki Edward (III kol.).
Staniśówna Karolina.
Staniszewski Edmund (I kol.).

Stankowska Stefanja (I kol.).
Staniczakowa Felicja.
Stańczyk Władysław.
Stankowska Marja.

Stankówna Janina (IV kol.).
Stasiński Stanisław (III kol.).
Staszek Kazimierz.
Staszkievicz Wanda.
Statkiewicz Kira.
Stebłowski Jan.

Stefanicki Władysław.
Stefanowski Aleksander (II k.).
Stefanowski Stojan.
Stefański Zygmunt.
Stefek Julian.
Stegenko Marjan.
Steinsalz Jan.
Stemplewski Michał (III kol.).
Stencłówna Anna.
Stęplewski Stanisław.

Stępniewski Józef (II kol.).
Stojecka Stanisława.
Stolarek Maksymilian (II kol.).
Strakowski Teodor.
Strauss Alina.
Strauss Otton (I kol.).
Stromberg Adam.
Stróżewski Zygmunt.
Strzałka Jan.
Strzałkowska Stanisława.

Strzelbicka Aniela.
Strzelecki Edward.
Strzelecki Jan.
Strzemecki Konrad.
Studencki Stanisław (II kol.).
Studnicki Stefan.
Styczyński Stefan.
Suchanowski Andrzej (II kol.).
Suchocka Wiktoria (III kol.).
Suchodolska Helena.

Suchoński Stefan (IV kol.).
Sulejewski Władysław.
Sura Władysław.
Surowiec Jan.
Surwiłło Jadwiga.
Suska Józefa (II kol.).
Suszyńska Marja I.
Suszyńska Marja II.
Syfert Stanisław.
Syfert Zdzisław.

Sykurski Wojciech (II kol.).
Sylwanowicz Stanisława.
Szabelski Konstanty (IV kol.).
Szastuń Aleksandra (II kol.).
Szastuń Regina.
Szawlewski Aleksander (IV k.).
Szczepańska Wanda (III kol.).
Szczepna Stanisława (II kol.).
Szczesny Franciszek (II kol.).
Szczesny Józef.

Szczurowski Feliks (III kol.).
Szcypiński Stanisław.
Szcypiorski Aleksander (I k.).
Szeffer Henryk.
Szeinbaumówna Barbara.
Szemiot Józef (II kol.).
Szemiot Władysław (IV kol.).
Szemplińska Jadwiga (III k.).
Szewczyk Florjan (IV kol.).
Szewczyk Ignacy.

Szewczyk Stefan (III kol.).
Stow. „Szkłane Domy” (I kol.).
Szkłarczyk Jan.
Szlągatys Mieczysław.
Szmidt Alfred (III kol.).

Szmidt Józef.
Szmidt Marjan.
Szner Edward (I kol.)
Szner Jadwiga (II kol.)
Szner Wiktor (I kol.)

Szpakiewicz Mieczysław.
Szpakowski Kazimierz.
Sztaba Józef.
Szterner Stanisław.
Sztuczyński Ryszard.
Szturm de Sztrem Ed. (III k.)
Szub Antoni.
Szulakiewicz Józef.
Szulcowa Jadwiga (IV kol.)
Szumski Jan.

Szuper Aleksy (IV kol.)
Szurmak Czesław.
Szuster Mikołaj (IV kol.)
Szymacha Antoni.
Szymanowicz Teodor.
Szymanowski Józef (IV kol.)
Szymańska Helena.
Szymański Michał.
Szymański Tomasz.
Szymański Władysław I (IV k.)

Szymański Władysław II.
Szymbicka Franciszka (III kol.)
Szwalbe Lucjan.
Szwalbe Stanisław.
Szwalbe Wanda.
Szwarnowski Kazimierz (II k.)
Szwed Władysław.
Śledziwska Sabina.
Śledziwski Henryk.
Śmiarowska Felicja.

Śmiejch Stanisław.
Śmigierzewski Franciszek.
Śniechórski Waclaw.
Świątkiewicz Jan.
Świątecki Adam.
Świder Marjan.
Świecki Waclaw (IV kol.)
Świerczewski Eugenjusz (IV k.)
Świerczewski Karol (I kol.)
Świerczewski Piotr (III kol.)

Świerkowska Marja.
Świeszczakowski Józef.
Święcicka Janina (I kol.)
Święcki Edward.
Świnarski Kazimierz.
Świtkiewicz Jan.
Tabaczyński Stefan (II kol.)
Taczanowski Ignacy.
Taras Waclaw.
Tarczyńska Wanda (IV kol.)

Tarczyńska Zofja.
Tarkowski Władysław.
Tarska Marja.
Tarski Alfred.
Tarski Waclaw.
Tel'er Andrzej (I kol.)
Teller Kazimierz (I kol.)
Teodorczyk Waclaw (IV kol.)
Terlecki Stefan.
Terpiłowska Czesława.

Terpiłowski Henryk (II kol.)
Terpiłowski Ludwik.
Teuchman Karol.
Tkaczyk Stanisława (III kol.)
Toeplitz Bonawentura Jerzy.
Toeplitz Jadwiga.
Toeplitz Kazimierz Leon.
Toeplitz Teodor.
Tołwińska Alina.
Tołwińska Anna.

Tołwiński Kazimierz (I kol.)
Tołwiński Stanisław.
Tomaszewska Antonina.
Tomaszewski Roman.
Tomaszewski Tadeusz.
Tomaszewski Wiktor.
Topinek Wilhelm.
Towarzystwo Klubów Kobiet
Pracujących.
Tow. Uniw. Robotniczego (I k.)
Trębiński Jerzy.

Troczewski Stefan.
Trojanowska Tekla.
Troszczyńska Helena.
Troszczyńska Kamilla.

Troszczyński Roman.
Trzcńska Cecylja (IV kol.).
Trzywdar-Rakowski Karol.
Tykwiński Wacław.
Tylkowska Anna.
Tyll Eugenjusz.

Tyrchowa Marja.
Tupalski Franciszek.
Turkowski Seweryn.
Turlewiczowa Czesława.
Turowiecki Wacław.
Tworek Bronisław (II kol.).
Uba Andrzej.
Ulan Bazyli (III kol.).
Ulanicki Władysław.
Ułanowicz Władysław.

Uzdowska Klara.
Veith Julian (IV kol.).
Waczkowska Marcela (IV kol.).
Walczak Aleksander.
Walczak Bronisław.
Walczak Władysław (I kol.).
Walden Anatol (I kol.).
Walecka Jadwiga (IV kol.).
Walendziak Stanisław.
Wałachowska Urszula.

Wardas Florjan.
Warszaw. Spółdz. Spożywców.
Warumówna Franciszka.
Wasilczuk Wawrzyniec.
Wasilkowski Bolesław.
Wasirńska Helena (II kol.).
Waszemirski Mikołaj (IV kol.).
Waurzonkowski Michał (IV k.).
Wawrzyński Edmund.
Wądołowski Józef.

Wągrowska Zofja.
Wąsik Antoni (IV kol.).
Wąsowski Bronisław (I kol.).
Weber Jakób.
Weber Zdzisława (I kol.).
Weralski Grzegorz (III kol.).
Werczak Edward.
Weremowicz Jan (I kol.).

Wernic Kazimierz.
Wernikowski Władysław.

Weryńska Marja.
Wesołowska Stefanja.
Wesołowski Jan (III kol.).
Weychert Stefan.
Wiatr Wilhelm.
Wiatrak Aniela (IV kol.).
Widmont Aleksander (IV kol.).
Wieczorek Michał (II kol.).
Wiekiera Antoni (IV kol.).
Wierczyński Stanisław (III k.).

Wierzbicka Natalja (I kol.).
Wierzbicki Jan (III kol.).
Wierzbicki Władysław (III k.).
Wiktorek Franciszek (III kol.).
Wiktorowski Stanisław.
Wilamowski Mieczysław.
Wilczek Anna.
Wiłkopf Wacław (II kol.).
Wilkowski Stefan.
Wiłkomirski Kazimierz.

Winawerowa Helena.
Winawerówna Blanka.
Winiarski Adam.
Winiarski Czesława (IV k.).
Wiśniewska Bogusława.
Wiśniewska Wanda.
Wiśniewski Czesław (IV kol.).
Wiśniewski Józef.
Wiśniewski Piotr.
Wiśniewski Stanisław.

Wiśniewski Stefan.
Wiszniewski Eugenjusz (IV k.).
Wiszniewski Leopold.
Witkowska Alicja.
Witkowski Adam (I kol.).
Witkowski Jan.
Witkowski Leon (III kol.).
Witkowski Roman (III kol.).
Witkowski Stanisław.
Witman Emil (III kol.).

Witulski Leon.
 Wochna Franciszek.
Wodzicki Piotr (I kol.).
 Wodzyński Stanisław.
Wojciechowska Marja (I kol.).
 Wojciechowska Michalina.
Wojda Józef (III kol.).
Wojtasiewicz Józef (IV kol.).
 Wojtyra Piotr.
Wojtyra Władysław (IV kol.).

 Wolf Rozalja.
 Woliniewska Lucyna.
Wolski Antoni (I kol.).
 Wolski Ignacy.
 Wolski Jan.
Wolski Stefan (III kol.).
 Wołkowiczowa Helena.
 Wołosewicz Anna.
 Wonikowska Marja.
 Woynowski Tadeusz.

 Woynowski Zygmunt.
Woźniak Antoni I (III kol.).
 Woźniak Antoni II.
 Woźniak Piotr.
 Woźniak Stefan.
Woźniak Zygmunt (III kol.).
 Wójtowicz Jan.
 Wroński Zygmunt.
 Wróbel Marjan.
 Wróblewski Antoni I.

 Wróblewski Antoni II.
Wróblewski Rajmund (I kol.).
 Wróblowa Małgorzata.
Wylub Aleksander (IV kol.).
 Wypych Henryk.
 Wypych Stanisław.
 Wyrzykowski Edward.
 Wyskwar Antoni.
 Wysłouch Marja.
 Wysocki Stanisław.

 Wysokiński Karol.
 Zabawska Helena.
Zabłocki Stanisław (II kol.).
Zacharjas Fryderyk (II kol.).

 Zachłodowa Anna.
 Zagański Feliks.
Zahorska Józefa (II kol.).
 Zahorska Wiktorja.
 Zajac Kacper.
 Zajączkowski Czesław.

Zajączkowski Franciszek (I k.).
Zajdel Jan (IV kol.).
Zajdler Franciszek (III kol.).
 Zakrzewski Jan.
 Zakrzewski Ludwik.
 Zaks Władysław.
 Zalewska Marja.
 Załęski Aleksander.
Zambrzycka Marja (IV kol.).
 Zamojska Marja.

 Zaremba Mieczysław.
 Zaremba Zygmunt.
 Zarembina Ludwika.
 Zarzycka Władysława.
 Zawada Jan.
Zawadzka - Wagnerowa Czestawa (IV kol.).
 Zawadzka Jadwiga.
 Zawadzki Bohdan.
 Zawadzki Jan.
 Zawistowska Wanda.

 Zawistowski Waclaw.
 Zawisza Józefa.
 Zborowski Bruno.
 Zbrożyna Antoni.
 Zbrożyna Stefan.
 Zbyszewski Feliks.
 Zgórska Zofja.
Zdanowski Antoni (III kol.).
 Zdziarska Stanisława.
 Zelcer-Baczyńska Feliksa.

 Zgubowski Kazimierz.
Zieleniecki Jan (III kol.).
 Zielińska Jadwiga.
 Zieliński Antoni.
 Zieliński Jerzy.
Zieliński Zenon (I kol.).
 Zielonka Franciszek.

Zienkiewiczowa F^orentyna.
Zienkiewiczówna Janina.
Zientarska Janina.

Zinówko Henryk.
Ziółek Anna.
Ziółek Bronisław (I kol.).
Zmigryder Zdzisław (IV kol.).
Zuch Józef.
Zuń Apolinary (III kol.).
Zuń Eugenjusz (I kol.).
Zygmunt Stanisława.
Związek Zawodowy Robotników
Budowlanych (IV kol.).
Związek Zawodowy Pracowni-
ków Kolejowych R. P. (III
kol.).

Związek Stowarzyszeń Zawodo-
wych w Polsce.

Żak Franciszek.
Żak Stefan (IV kol.).
Żarkowski Marjan.
Żbikowski Edward.
Żebrowska Marja.
Żerkowski Jan.
Żmijewski Feliks.
Żmudzka Marja (III kol.).
Żółtek Franciszek.

Żuławnik Piotr.
Życzycza - Fuks Kazimiera.
Żyliński Józef.
Żwirski Włodzimierz (II kol.).

S P I S R Z E C Z Y

	Str.
Dane ogólne	6
Działalność władz Spółdzielni	19
Warunki pracy i działalność ogólna Spółdzielni	29
Działalność budowlana	47
Statystyka mieszkań w domach W. S. M.	77
Działalność propagandystyczna	87
Osiedle na Żoliborzu	91
Działalność Stow. „Szkłane Domy”	103
„ Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Oddział na Żoliborzu	115
„ Koła Czynnych Kooperatystek	137
Sklepy Warsz. Spółdz. Spożywców	140
Sprawozdanie rachunkowe W. S. M.	144
Sprawozdanie rachunkowe Stow. „Szkłane Domy”	166
„ R.T.P.D, Oddz. na Żoliborzu	168
Protokół Walnego Zgromadzenia członków W. S. M. z dn. 13.IV 1930 roku	173
Protokół Nadzwyczajnego Zgromadz. członków W. S. M. z dn. 21.XII 1930 roku	182
Regulamin Funduszu Społeczno - Wychowawczego	185
Statut Stow. Pomocniczego Spółdzielni Mieszk. i ich członków	183
Lista członków W. S. M.	195